

دهزگای چاپ و بلاوکردنه وهی

زنجیره ی روشنبیری

*

خاوه نی ئیمتیا ز: شهوکه ت شیخ یه ز دین

سهرنووسه ن: به دران شههمه د هه بیب

***

به شیک له دیوانی

مه جزووب

ناوونیشان: دهزگای چاپ و بلاوکردنه وهی ئاراس، گه ره کی راپه رین، هه ولتیر

ژماره ی ته له فۆن: ۲۲۳۲۰۲۱

سندووقی پۆسته ژماره: ۱

به شیک له دیوانی

مه جزووب

کاک نه حمده دی پرسی "نه ورؤلی"

کۆکردنه وه و لیکدانه وهی
حه کیم مه لا سالح

ناوی کتیب: به شیک له دیوانی مه جزووب - کاک نه حمده دی پرسی
"نه ورؤلی"

کۆکردنه وه و لیکدانه وهی: حه کیم مه لا سالح

بلا و کراوهی ئاراس - ژماره: ۶۹

ده رهینانی هونه ری: به دران نه حمده حه بیب

به رگ: شکار عه فان نه قشبه ندی

نووسینی سه به رگ: خوشنوس محمه د زاده

پیت لیدان: نسار عه بدوئلا

سه به رشتیی چاپ: ئا وره حمان مه حمود

چاپی به کهم - چاپخانه ی وه زاره تی به روه رده، هه ولیر - ۲۰۰۱

له کتیبخانه ی به ریه به رایه تی گشتیی رۆشنییری و هونه ره له هه ولیر ژماره

(۳۰۰) ی سالی ۲۰۰۱ ی دراوه تی

چر په پیه ک

خوښه خبری خوښه ویست: ئەم بهرهمه ی له بهر دهستدایه چه پکیکه له شیعره کانی ئەم شاعیره که به پشوویه کی درپژوهه دوا ی گه ران و سوږاخیکی زۆر هه هینده یان دهست کهوت و به خزمه تمان زانی که بیسوژتینه وه و به چاپی بگه یه نین، به نیازی ئه وه ی که هه م له فه وتان رزگار یان بکه یین و هه م به لکو ئه مه خوا یه دلسوژانی شیعر و ئه ده بی کوردی شیعری تری شک بهرن و زیندووی بکه نه وه.

با ئەم هه وله سه ره تاییه ی ئیمه دهستپیکتی بیت بو که شف کردنی به شی زۆرینه ی ژبان و بهرهمه کانی، چونکه دلنیاین و ههروه کو به شیعره کانی شیدا دیاره گه لئ شیعری له مه زیاتری هه یه، هه ر بو یه ئیمه یش ناومان نا به شیک له دیوانه که ی.

له سهرده می ژبانی ئەم شاعیره ماندا له سنووری ناوچه ی هه له بجه و دهو روبه ریدا چه ند شاعیریکی ترمان هه بوون که جگه له (مه وله وی) ئه وانی دی هه موو دیوانیان نه ماوه و ده بی هه ولئ بووژاندنه و هیان بدریت ئه گه ر نه بووبنه خوژاکی به لای رۆژگار، ئه و شاعیرانه ش وه کو (مه لا ره سولئ فانی که ده بیته خالۆی مه وله وی، مه لا عه بدوللای داخی، عه بدوللا حه سه ن، شیخ حه سه نی سازانی ناسراو به بولبول، میرزا محه مده دی نه ورو لئ، عه بدوللا به گی با پیره ی گۆرانی شاعیر، مه حرووم، ئینجه گه لالی، حاجی مه حموودی یاره یس، یوسف به گی ئیمامی، که یخوسره و به گی ئیمامی) له ناو ئەم شاعیرانه دا که ناومان هینان ئه وه ی له بهرده ستی مندا شیعری له هه موویان زیاتری هه بیت (یوسف به گی ئیمامی) یه که ئه گه ر هه لم بو پرده خسی و دهستم بخونجی له دوو توپی کتیبیکدا هه ولئ ریکخستن و چاپکردنی ده دم. کاک ئه حمه دی پریشیش ئه وه ی وه ک دیوان هه یوو بی دیاره تیاچوه و ئه مه شی که ئیسته له بهر دهستدایه له دوو سه رچاوه کو کراونه ته وه

۱- ئەو چه ند لاپه ره یه ی که زانی به رتیز ماموستا مه لا عه بدولکه ری می موده ریس له بهرگی دووه می یادی مه رداندا ته رخانی کردوه بو ئەم شاعیره .

۲- ئەو به یاز و دهستنووسانه ی که لای خو من یا دیتوومن .

ئیتیر به هیوا ی ئه وه ی که دلسوژانی ئه ده بی کوردی بین به دهنگمانه وه و هه رکه س شیعری له لایه بیگه یه نیت به دهستمان تا له چاپی دووه مدا بیخه یه سه ری و خه رمانی بهرهمه کانی سوورتر و به بهرکه تتر بکه یین

حه کیم مه لا سالح

۲۰۰۱/۵/۱ هه ولتیر

کورتیه‌ک له ژياننامه‌ی شاعیر

به داخه‌وه تا ئیسته میژووی سالی له دایک بوون و کوچی دوایی کردنی ئەم شاعیره‌مان بو روون نه‌بوته‌وه، به‌لام به‌پیتی شیعیره‌کانی و هه‌ندی ئاماژه‌ی ماموستا مه‌لا عه‌بدولکه‌ریمی موده‌ریس که له دیوانی مه‌وله‌وی و یادی مه‌رداندا کردوونی ده‌ده‌که‌ویت که شاعیریه‌کیک بووه له مه‌نسووبه‌کانی شیخ عوسمان سیراجه‌ددینی نه‌قشبه‌ندی و هاوچه‌رخ‌ی (مه‌وله‌وی و مه‌لا عه‌بدوللای داخی...) بووه.

ناوی ئەحمه‌د کورپی خه‌سه‌روه، له‌ناو خه‌لکدا هم به‌کاک ئەحمه‌دی پرسی ناسراوه و هم به‌کاک ئەحمه‌دی مه‌جذووب.

پرسییه‌که‌ی واته‌ خه‌لکی گوندی پرسی سه‌رووی ناوچه‌ی نه‌ورۆلییه که ده‌که‌ویتته خۆراوای شاری هه‌له‌بچه‌وه.

له‌م باره‌وه پێویسته پروونکردنه‌وه‌یه‌کمان هه‌بیت له‌سه‌ر ئەو رسته‌یه‌ی که ماموستا مه‌لا عه‌بدولکه‌ریم له‌یادی مه‌رداندا رستی کردووه و ده‌لی: (له خه‌لی میکایه‌لی جافه و له‌ دیتی پرسی له‌ ناو هۆزی نه‌ورۆلییدا دانیشتوه) (۱).

ئەوی راستی بێت کاک ئەحمه‌د له‌سه‌ری دایکه‌وه میکایه‌لی بووه، ئەگینا له‌سه‌ری باوکه‌وه پشتاوپشتی هه‌ر نه‌ورۆلی بووه، و ئیسته‌ش نه‌وه‌ی ماوه که ده‌بنه‌ حه‌مه‌ سه‌عیدی نه‌سربن و کورانی خوالی‌خۆشبوو ئەوپه‌حمانی نه‌سربن. پیاوانی ریش سپی نه‌ورۆلی به‌ تاییه‌تی پرسییه‌کان هه‌موویان ئەم راستیه‌یان ده‌سه‌لمان، ئیسته‌ش نه‌وه‌کانی خۆیان و هه‌موو که‌شیش هه‌ر به‌ نه‌ورۆلیان ده‌زانن و باسی میکایه‌لی له‌ ناودا نییه.

بو‌ئوه‌ش که پێیان گوتوه کاک ئەحمه‌دی مه‌جذووب، ئەوه به‌و هۆیه‌وه بووه که که‌مه‌نکیشی شیخی سیراجه‌ددین بووه و بو‌ته مه‌نسووبی، ئەوه‌نده له‌ کۆری ذیکر و خواناسیدا جه‌ذبه گرتویه ناو‌نراوه (مه‌جذووب) واته

(۱) پروانه یادی مه‌ردان به‌رگی دووه‌م. ل ۴۸۸

پاکیشراو و که‌مه‌نکیش کراو.

کاک ئەحمه‌د له‌ ته‌مه‌نی خۆیدا نه‌وه‌نده پێداگر ده‌بیت له‌سه‌ر رێبازی سو‌فیگه‌ری و نه‌وه‌نده باخچه‌ی مه‌عنه‌وی خۆی ده‌رازی‌نیتته‌وه به‌ پله‌یه‌کی به‌رز ده‌گات و مه‌وله‌وی له‌ باره‌یه‌وه ده‌لی:

بریا وه بالای کالای ره‌ئییسی
(رجال الغیب) ه‌ئه‌حمه‌د پرسی

واته به‌ پله‌ی پیاوانی غه‌بیزان ده‌گات.

دیاره مه‌وله‌وی ئەم قسه‌یه‌ی له‌ خۆوه نه‌کردووه، به‌لکو ئەو راستیه‌ی له کاک ئەحمه‌ددا دیوه، بو‌یه پیتی لیتاوه. کاک ئەحمه‌دیش له‌ پارچه‌ شیعی (عه‌بام کیاسته‌ن) دا که پاشان پێیده‌گه‌ین هه‌مان پله و پایه‌ی بو‌مه‌وله‌وی داناوه،

کاک ئەحمه‌د هه‌ینه‌ دل‌به‌ند ده‌بێ به‌ شیخی سیراجه‌ددین و هه‌ینه‌ به‌ رینما و کانگای عه‌شقی لاهووتی ده‌زانیت، جارێکیان که شیخ لینی زویر ده‌بیت ده‌چیتته‌ خزه‌تی و ئەم به‌یته شیعه‌ فارسیه‌ی بو‌ده‌خوینیتته‌وه:

رشته‌ء در گردنم انداخت دوست
می‌کشد هرجا که خاطر خواه اوست

واته: دۆسته‌که‌م رشته و په‌تیککی وای کردۆته‌ گه‌ردنم، به‌ره‌و هه‌ر شوینێ که خۆی بیه‌وی رایده‌کیشێ.

ئەمه مانای ئەوه ده‌گه‌یه‌نی که به‌ دل و گیان ته‌سلیمی شیخ بووه و هه‌موو بریار و ئەنجامی کارێکی خۆی داوه‌ته‌ ده‌ستی ئەو. ئەم عیشقه پاک و بێگه‌رده‌ی له‌ناو شیعه‌ره‌کانیدا زۆر به‌ خه‌ستی ره‌نگی داوه‌ته‌وه، به‌ تاییه‌تی له‌ پارچه‌کانی (ئاره‌زووی و یصال، بریان به‌ندی دل، وه‌مه‌ی گه‌رتنه‌م) دا دیاره.

باوکی کاک ئەحمه‌د واته (خه‌سه‌ره) له‌ سوپای عوسمانیدا چاووش بووه، که چاووش وشه‌یه‌کی تورکیه به‌ واتای (نه‌قیب و پێشپه‌وی له‌شکر

یا لپییرسراوی سوپا) دیت. نیظامی گه نجه وی ده لئ:

زدل دادن چاوشان دلیسر

دلاور شده گور بر جنگ شیر

واته: به کوشتنی چاوشه دلیره کان، که ری وه حشی له شه ری به رامبه ر شیردا بوو به دلاور.

(خه سره و چاوش) پیاویکی به ناو بووه و له گه ل عه لی چاوشی برایدای که بخره سره به گی جاف باوکی محمه مد پاشای جاف ریزی تاییه تیبیان هه بووه و له ناو عه شیره تی نه ورؤلشدا دم سپی و جیگی متمانه بوون. ههروه ها پیاویکی نازا و به جهرگ و سوارچاکیکی کارامه بووه.

ئه گپنه وه کاتی که سوپای عه جه م له دهشتی مه ربواندا مؤل ده به سستی به مه به سستی نه وهی هیرش بکاته سر ده سه لاتی بابانیه کان له (قه لچوالان). میری بابان داوای ئه م و ئه کره م به گی نه وغانی که له گوندی (چرۆسانه) ی نه ورؤلشدا بووه ده کات بۆ چوونه شه ری نه و له شکره ی عه جه م، ئه مانیش به دم بانگه وازه که وه ده چن، به لام کاتی که له شاره زوردا دانه نیشن بۆ نه وهی وچانییک بدن، خه سره و چاوش مار پیوهی ده دات و په کی ده که ویت، له بهر نه وه به ناچاری ده گه ریتسه وه، ئه کره م به گ ده پروات و مه سه له که ی خه سره و چاوش بۆ میر باس ده کات، نه ویش به کیکی تر له جیگه یدا داده نی و دوانزه سواره ی مه ربوان پیکدین. که پرووادی دوانزه سواره ی مه ربوان له میژووی گه له که ماندا جیگی دیاره و تا ئه م دوا بیانه ش له هه له بجه و هه ندی ناوچه ی تر دا یاد ده کرایه وه.

پله ی خویندن

شاعیر سه ره تا له زیدی خویدا دست ده کات به خویندن سهره تایی و پاشان به شیوه ی فقه قییه تی له (هه له بجه و نودشه و مزگه وتی دار الاحسانی سنه) چهند قوناخیکی تری خویندن ده بریت. به لام دوا ی مردنی

باوکی و عه لی چاوشی مامه ی به ناچاری ده ست به رداری خویندن ده بیت و ئه رکی به رپوه بردنی ژبانی ماله وهی ده که ویتته سه ر شان، له گه ل نه وه شدا که ئه رکی مال و مولکداریه که ی گران نه بیت، به لام له کو ری خوینده واران ته ریک ناکه ویت، به لکو هه میسه ها وده می و هاوشانی کردوون و هه ندیک له دیارده یه له شیعه کانیدا دیاره، وه کو نه و پارچه شیعه رانه ی که بۆ (میرزا محمه مد و شیخی سیراجه ددین و مه وله وی و مه لا عه بدوللای داخی و مه حموود پاشای جاف) ی نووسیون. شایانی باسه به و وشه و ته رکیبات و زاراوانه ی که له شیعه کانیدا به کاری هیتان پله ی خوینده واری و راده ی رۆشنبیری شاعیر ده رده که ون و ئه گه ر شاره زایه کی باشی نه و بواره نه بوایه نه و هه رگیز نه یده توانی نه و ته رزه شیعه هونه ربیه بلتیت که ئه گه ر به راوردی بکه یت له گه ل شاعیره نه خوینده وار یا که م خوینده واره کانی ده ورائی پیتشودا نه و ئاسمان تا رتسمانیان فهرقه و بالای شیعه رکانی ئه م له چا و نه واندا گه لی به رز هه لچوون و تام و چیژی هونه ربیان هه یه. ته نانه ت ده توانین بلتین له هه ندی کوپلیت و وینه دا به ئاسانی له شاعیریکی پایه به رزی وه کو مه وله وی نزیک کردۆته وه.

عه شیره تی نه ورؤلی له ناو هۆز و تیره کانی جافدا یه که مین عه شیره ت بووه که زیاتر له ۴۰۰ سال له مه وه بهر وازبان له کوچ و ره و هیتاوه و نیشته جی بوون، له گه ل جیوار بوونیا ندا له گونده کانی (پرسی سه روو، چرۆسانه، گونه، سه راو، هانه سووره) دا مزگه وتیان بنیات ناوه و به مه ش شو له ی چراوگی خویندن ده فهره که ی کرۆته تیشکستان، هه ر نه میچه بۆته هۆی نه وهی که که سیکی وه ک کاک نه حمه د له زید و هه ریمی خویدا به ئاسانی ده سستی به خویندن بگات و ههروه ها خه لکی نه ورؤلی روو له خویندن بن و ریزی زانا و خوینده واران بگرن. پاش نه و گونده نه ی که ناومان بردن هه موو گونده کانی تری نه ورؤلی یه ک له دوا ی یه ک مزگه وتیان تیدا کراوه ته وه و بوونه ته لانکی خویندن و خواپه رستی و خه لک له ناوچه کانی تره وه به مه به سستی فیر بوون روویان تی کردوه.

کاک ئەحمەد بۆ دیوانی کۆراوی نەبوو؟

لە وەلامی ئەم پرسیارەدا دەتوانین بڵێین شاعیری کۆمان نییە کە سەرچەمی شیعەرەکانیان دیار بن، دیوانی ئەو شاعیرانەش کە بە زۆرتین شیعەر چاپکراون وەکو (مەلای جزیری، خانی، نالی، مەحوی، شیخ رەزا، کوردی، سالم، وەفایی، وەلی دێوانە، رەنجووری و چەندین شاعیری دی) و تەنانەت تا دەگاتە ئەم دەورانە دوایەش شاعیرانی وەکو (گۆران، قانع، حیلمی و... هتد) هێشتا بە تەواوی شیعەرەکانیان گرد و کۆنەکراونەتەوه و شیعریان هەبە کە بە دەردو بەلای کوردەواری تێداچوون، یاخود لە کەشکۆڵ و بەیاز و دەستنووسەکاندا ماونەتەوه، لەم روووە ئەگەر سەرئەنجی هەول و تێکۆشانەکانی (مامۆستا مەلا عەبدولکەرمی مودەرپیس و کاکە حەمە کورپی و کاک محەممەد عەلی قەرەداغی) و هەندێ کاری تر بەدین ئەو راستیەمان لە لا دەسەلمی.

سەبارەت بەو شاعیرانە دەورە مەولەوی لە دەقەری هەلەبجەدا کە ناومان بردن و یەکیکیان ئەم شاعیرە واته کاک ئەحمەدی پرسی، هۆی تیاچوونی زۆریە شیعەرەکانیان دەگەریتەوه بۆ رووداویکی مێژوویی - سیاسی کە مامۆستا مەلا عەبدولکەرمی مودەرپیس لە بەرگی دووهمی (یادی مەردان ل ۳۸۴)دا کورتە باسیکی لێوه کردووه.

کە دەفەرمووئ: (لەو سەردەمەدا دەولەتی عوسمانی ئەیهوی چەک لە محەممەد پاشا و خێڵەکی وەریگری و بێ چەکیان بکا، بەم نیازه عومەر پاشای سەردار بە سوپاوه ئەنێرتە سەریان. ئەوانیش ناچار ئەبن شارەزور بەجێ دێلن و ئەگۆرتنەوه بۆ ئەو چیاپانە بنار.)

تا دەلێ (عومەر پاشایش گەلێ لە دێهاتی شارەزور ئەسووتینی کە هی دەسته و دائیهری محەممەد پاشا ئەبن.)

هەر وها دەلێ (ئەم کارەساتە لە ۱۲۷۶ی هێجرەتدا رووی داوه).

بۆ زیاتر تیشک خستنه سەر ئەم راستیە دەبێ بڵێین:

۱- دیوانی شیعەر و کتیبخانەکی مەولەویش هەر لەم کارەساتەدا

سووتاون، چونکە هەر وکو مامۆستایش لە نووسینەکییدا ئاماژە ی پیکردووه، ئەو دەمه (مەولەویش مائی لە چروستانە ئەبێ بار ئەکا ئەچێ بۆ پشتی کانیکەوهی شەمیران). کەواتە ئەم رووداوهیه نەک ئەوهی کە کاک محەممەدی مەلا کەرم دەلێ (کارەساتیکی ناخۆشتریش لە ژبانی مەولەویدا سووتانی کتیبخانەکیهتی کە لە ئەنجامی شەرپکی نیوان خێلی ئیمامی و تاوگۆزیدا پڕیشکی ئاگری شەرپ کە پرەکی مەولەوییشی گرتووهتەوه و ئاگر بەرووهتە کتیبخانەکی) ... میهرەجانی مەولەوی- ۲۰۰۰ ل ۶۲ ئەمە کاکە حەمە دەلێ شەرپکی تره و لە وتاریکدا راستم کردۆتەوه.

بەلام بۆچی شیعری مەولەوی لە شاعیرانی تری ئەو دەورانە زیاتر ماون؟ ئەو هۆی سەرەکیی دەگەریتەوه بۆ:

۱- شیعەرەکانی مەولەوی بالادەستتر و شیواترن.

۲- زۆریە هەر زۆریان لە کوردستانی بەشی ئێران پارێزاون کە بەفەقێتی تەمەنیکی لە (پاوه، جوانرۆ، سنه، بانە، مەهاباد، مەریوان) بەسەر بردووه. بۆ شایهتی ئەمەش بەنده ئیستە نۆ بەیازم لەلایه کە پرن لە شیعری مەولەوی و لە شاری (سنه، جوانرۆ) و ناوچهکانی (سارال، هۆیهتوو، هەورامان) دەستم کەوتوون.

۳- مەولەوی بە هۆی ئەو پله و پایه دینییهوه کە هەببووه شیعەرەکانی بە تەبەر ووک سەیرکراون و خەلک بۆ موبارەکی لای خۆیان نووسیونیانەتەوه.

بەلام لە راستیدا شیعری شاعیرەکانی تر بەم شێوه نەبوون بۆیه رۆژگار کردوونی بەژێر بەلای خۆیهوه.

هەموو دەزانین و مێژوو پیمان دەلێ کە محەممەد پاشای جاف پەیهندی گەرم و بە تینی لەگەڵ رۆشنبیرانی سەردەمەکییدا هەبووه، بە تاییهتی شاعیرانی دەقەری هەلەبجە، بۆیه لەو کارەساتەدا باسمان کرد رۆشنبیرانیش زیانیان تێدا کردووه، جگه لە راوانان زبانی گەوردیان ئەوه

بووه که شیعره کانیان له گهڼ سووتانی گوند و ماله کانیا نندا تیاچوون. کاک
ئه حمه دیش یه کیچک بووه له دۆسته هه ره نزیکه کانی محمه د پاشا و له و
رووداودا زهبری کارتیگری بهرکه وتووه.

***

* ئاره زووی ویصال دهروونم دا جۆش
هۆرکه ند جه بیخدا ئه و بونیادی هۆش^(۱)
پاگه م گرت نه وهر (ته ویلّه) مه نزل
په ری شه فای زام چه م و دهم و دل^(۲)
مه شوون وه خزمهت پییری مه یخانه
تا تییر بنۆشوون مه ی وه په یمانه^(۳)
مه ی نیشاطی رۆح، قووه ی ضه میرهن
په ری زه نگاری هه ستیم ئیکسیره ن^(۴)

* ئه م شیعره بۆ شیخی سیراجه ددین نووسراوه به مه به ستی ئه وه ی بچینه لای و ته مه سسوک بکات.

(۱) ویصال: به یه یک گه یشتن. داجۆش: هینایه کول. هۆرکه ند: هه لکه ند. بونیاد: پایه و بنیات.
واته: مه یل و ئاره زووی به یه یک گه یشتن دهروونی هینامه کول و پایه و بنیاتی هۆشی له بیخ و
بنچینه دا هه لکه ند.

(۲) پاگه م گرت نه وهر: پتیگام گرت بهر. ته ویلّه: گوندیکه له هه ورامانی له ژن لای خۆره لاتتی هه له بجه
و زیدی شیخی سیراجه ددین و کوره کانیه تی. په ری: بۆ. چه م: چاو.

واته: پتیگام گرت بهر به ره و مه نزل که ته ویلّه یه، ئه ویش بۆ ساریژ بوونی زامی چاو و دهم و دل.

(۳) مه شوون: ده ژم. پییری مه یخانه: مه به ست شیخی سیراجه ددینه که سه ره ده سته ی شیخه
نه قشبه ندییه کانی هه ورامانه. بنۆشوون: بنۆشم. مه ی: مه به ست باوه ر و ئیمان، ئه م وشه یه به م
واتایه لای شاعیره عاریفه کان له کۆنه وه به کار هاتووه.

واته: ده ژم بۆ خزمه تی شیخی سیراجه ددین بۆ ئه وه ی ئیمان و باوه ری به شیوه یه کی ته واو له ده ست
وه ریگرم.

(۴) نیشاط: شادی و خۆشی. قووه ی ضه میرهن: هیزی و یژدانه. زه نگار: زه نگ. ئیکسیره: ماده یه که
کیمیاهه کۆنه کان به کاریان هیناوه بۆ گۆرینی جیوه به زبو، مس به ئالتوون و... هتد.

واته: باوه ر مایه ی شادی رۆحه و هینز ده دات به ویژدان و بۆ ئه و زه نگه ی که هه ستیی گرتووم
ئیکسیره.

هه ی هه ی نه و مه یه پیرم ساقیش بۆ
وه گیان هه رزانه ن، سه رم باقیش بۆ^(۵)
ساقی گیان پیتم ده ر یه ک جامی له بریژ
مه ست بوون نه ی دنیا تا رۆی ره ستاخیز^(۶)
ئه ر وه و حاله وه نه شوون وه مه حشه ر
یاگه م دۆزه خه ن هه ی خاکم وه سه ر^(۷)

تیبینی: له م پارچه شیعره دا پیچه وانه ی ئه و گێرانه وه یه مان بۆ
ده ره که وه ی که مامۆستا مه لا عه بدولکه ریمی موده رپس له ل ۴۸۹ ی به رگی
دووه می (یادی مه ردان) دا رستی کردووه و ده لّی (له شیخ عه لئوددینم
بیست گێراییه وه وتی: ئه حمه د پرسی له ته مه نی چواره سالیدا له گه ل
عه بدوللای مراد وه یس به فه قییبی ئه چن بۆ دبی نۆدشه، له ریگه دا له
ته ویلّه لئه دهن، له وه ی شه و ئه چنه ناو حه لقه ی خه تی موریده کانی شیخ
سیراجه ددینه وه. ئه وانیش به بیانوی ئه وه که منالن و داخلی ته ریه ت
نه بوون ئه یانکه نه ده ره وه. ئه مانیش غیره تیان قویول ناکا، هه ر به و شه وه
خه لیفه یه ک ئه دۆزه وه و ته ریه تی له سه ر ده ستا وه رنه گرن و ئادابی
ته ریه تی لا فیتر ئه بن و ئه چنه وه ناو حه لقه ی خه تم.)

چونکه شیعره که به ناوه رۆکیدا دیاره که شاعیر به قه ناعه ت گه یشتووه و

(۵) نه و: له و. بۆ: بی.

واته: هه ی هه ی له و باوه ره که شیخی سیراجه ددین بیباته دلی خه لکه وه، به راستی به گیان بیگری
هه رزانه و با سه ریشم باقی بیته.

(۶) له بریژ: وشه یه کی فارسیه به واتای پر و لیوان لیو. بوون: بیم. نه ی: له م. رۆی: رۆژی. ره ستاخیز:
وشه یه کی فارسیه به واتای رۆژی دوایی (قیامه ت).

واته: یا شیخ باوه ر پتیگم فیتر بکه که ته واو و بی کم و که سر بیته و له م دنیا بمخاته حالی جه زبه وه
تا رۆژی قیامه ت.

(۷) نه شوون: نه ژم. یاگه م: شویتم.

واته: ئه گه ر به و حاله وه نه رۆمه مه یدانی حه شر، ئه و له و دنیا شویتم دۆزه خ ده بیته...

رینگای ته ویله‌ی گرتۆته‌بەر بۆ ئه‌وه‌ی له‌سه‌ر ده‌ستی شیخدا داخلی
ته‌ریقه‌ت بی. یا بلّیتی شاعیر ئه‌م شیعه‌ری له‌ ته‌مه‌نی چوارده‌ سالی‌دا
وتیب و شیخ کردبیتیه‌ موریدی خۆی؟

یا بلّیتی به‌ر له‌ سه‌فه‌ره‌که‌ی بۆ نۆدشه‌ به‌ مه‌به‌ستی خۆبندن ئه‌م شیعه‌ری
ناردبێ بۆ شیخ بۆ ئه‌وه‌ی له‌گه‌ڵ چوون بۆ نۆدشه‌دا له‌ رینگه‌ له‌ ته‌ویله
لابدات و ئادابی ته‌ریقه‌ت وه‌ریگری؟

ناخ فه‌له‌ک کارت یه‌ند کاربی و سه‌خته‌ن
هه‌رچی موازون خیلانی به‌خته‌ن^(۱)
نه‌ شنۆت بیگه‌رد، نه‌ گولت بی‌خار
هه‌ر گا وه‌ ته‌رزئ دڵ مه‌ده‌ی ئازار^(۲)
کالای بازاری شادیم وه‌تاراج
مه‌به‌ری و، مه‌ده‌ی سککه‌ی نارِه‌واج^(۳)
چ خیره‌ن په‌ی په‌ی خه‌ده‌نگ مه‌کیانی؟
مه‌شپونی یانه‌ی یارانی جانی^(۴)

(۱) یه‌ند: هینده. کاربی: کاریگر. موازون: ئه‌خوازم.

واته: ناخ فه‌له‌ک کرده‌ت هینده کاریگر و سه‌خته، هه‌رچی من ده‌خوازم به‌ پیچه‌وانه‌ی به‌خته‌وه
بۆم دیت.

(۲) شنۆ: شنه. خار: درک. هه‌ر گا وه‌ ته‌رزئ: هه‌رجاره‌ی به‌ جوړئ. مه‌ده‌ی: ئه‌ده‌ی.

واته: ئه‌ی فه‌له‌ک نه‌ شنه‌بات بیگه‌رد و تۆزه و نه‌ گولیشته‌ بی‌ درکه، هه‌ر جاره‌ی به‌ جوړئ دڵ ئازار
ده‌دیت.

(۳) مه‌به‌ری: ده‌بیت. سککه‌ی نارِه‌واج: پاره‌ی قه‌لب که‌ نه‌روات و هه‌یچی پین نه‌کرئ.

واته: که‌لوپه‌لی بازاری خوشی و شادیم به‌ تالان ده‌بیت و له‌ جیاتیدا پاره‌ی قه‌لبیشم ده‌دیت.

(۴) په‌ی په‌ی: له‌ په‌سا، په‌ک له‌ دوا‌ی په‌ک. خه‌ده‌نگ: تیر. مه‌کیانی: ده‌نپیری. مه‌شپونی: ئه‌شپوتینی.
جانی: گیانی به‌گیانی.

واته: چ خیره‌تکه‌ و له‌ په‌ساتیرمان بۆ ده‌نپیری و مال و حالی دۆستانی گیانی به‌ گیانی ده‌شپوتینی.

چهند رۆئ هه‌م‌پراز عوشاقی دڵ بیم
چون بولبول سه‌رمه‌ست سه‌ودایی گول بیم^(۵)
یاران جه‌م، دڵ وه‌ش، حوزن نه‌وه‌رده
سیر په‌نه‌هان نه‌بی قه‌ت نه‌تۆی په‌رده^(۶)
جه‌رگه‌مان پر شه‌وق، شادی، سه‌داقه‌ت
مه‌ستبێن وه‌ جورعه‌ی باده‌ی حه‌قیقه‌ت^(۷)
وه‌فا فراوان، سه‌فا بی‌ پایان
خه‌فا نومیان، جه‌فا کۆتایان^(۸)
وه‌ دڵنه‌وایی مه‌که‌ردیم بازی
موسته‌عید ره‌واس، سوخته‌ وه‌ قازی^(۹)

(۵) رۆئ: رۆژئ. بیم: بووم.

واته: چهند رۆژئ هاو‌ده‌م و هاو‌رازی خوشه‌ویستانی دڵ بووم و هه‌ر وه‌کو بولبول سه‌رمه‌ستی عه‌شقی
گول بووم.

(۶) وه‌ش: خوش. نه‌وه‌رده: نه‌خواردوو. سیر: نه‌پینی.

واته: یاران کۆ بووین، دلمان خوش بوو، خه‌فه‌تمان نه‌ده‌خوارد، هه‌رگیز له‌ نیوانماندا نه‌پینیش له‌و
دیوی په‌رده‌وه‌ شاراهه‌ نه‌بوو.

(۷) جه‌رگه: کۆر. سه‌داقه‌ت: راستگۆیی. جورعه: پیتک. باده: شه‌راب.

واته: کۆرمان پر له‌ شه‌وق و خوشی و شادی و راستگۆیی بوو. هه‌م‌وسمان به‌ پیتکی شه‌رابی
خواناسی مه‌ست بووین.

(۸) خه‌فا: شاراهه. نومیان: ئه‌نوتیرا.

واته: له‌و کۆره‌ماندا وه‌فا زۆر هه‌بوو، پاکێ به‌ شپۆه‌په‌کی فراوان هه‌بوو، شتی شاراهه‌ ده‌رئه‌خرا و
جه‌ور و جه‌فا هه‌ر نه‌بوو.

(۹) مه‌که‌ردیم: ئه‌مان کرد. موسته‌عید: فه‌قییه‌که‌ له‌ دوا پله‌کانی خۆبندن. ره‌واس: ریتی. سوخته:
فه‌قییه‌که‌ له‌ سه‌ره‌تای خۆبندنا.

واته: به‌ دڵخۆشی و به‌ دڵدانه‌وه‌ی یه‌کتر گه‌مه‌مان ده‌کرد (زۆر ئاسایی بوو) موسته‌عید ده‌بووه‌ ریتی
و سوخته‌ ده‌بووه‌ قازی.

سۆ باز و كهوشهك، كۆيل و بهرد، جوغزىن
 گهنم گرتى جو، كالو كالوپن (۱۰)
 دهقنه و راتبهى فهقى گهرم بى
 چيوئ و جودش نه بى شهرم بى (۱۱)
 گا گا جهم مهبين نه دورى مهلا
 وه نه ندرز جامى دل مهدا جهلا (۱۲)
 ئيسه ئهوان شاد، من مات و مهززون
 جهى عوزلهت حىيات چۆن بهسهر بهروون؟ (۱۳)

***

استغفرالله... استغفرالله
 جه كردهى بهدم، استغفرالله
 كهردهم ناكهرده، عصيانم بى شۆن
 تهنها ئوميدم وه ره حمه تى تۆن (۱)

(۱۰) هممو وشهكانى ئهم بهيته پيئنج يارى فۆلكلورين.

(۱۱) دهقنه: ئهوه بوو كه شهو فهقئيبان به دهسته جهم دهگه ران و ده ياندا له دهركاي مالاڻ و داواى شهكر، چا، برنج، ساوهر و شتى ديان دهكرد بۆ بزيوى خوڤان. راتبه: ئهوه بوو فهقئيبهك به تهيكه يه كه وه دهگهرا و نانى كۆ دهكرده وه. چيوئ: شتى.

واته: دهقنه و راتبه كردنى فهقى گهرم بوو، شتىك كه وجودى نه بوو له لامان شهرم كردن بوو، مهبهستى ئه وه به بى شهرم كردن له دهركاي هممو مالىكيان داوه.

(۱۲) مهبين: ده بوو. نه ندرز: په ند و سه رزه نشت. مهدا جهلا: پاكي دهكرده وه.

واته: جار جارىش له دورى مهلا كۆ ده بوو به وه، ئه وپش به په ند و سه رزه نشت كردمان ناوئينه دلى له ژهنگ پاك دهكردينه وه.

(۱۳) عوزلهت: گوشه نشينى. بهروون: بيهم.

واته: ئيسه هاو پيكانم شادن و منيش مات و غه مگين. چۆن لهم گوشه نشينيه دا ژيان بهسهر بهرم.

***

(۱) عصيان: تاوان و گومرايى. شۆن: نه ندرزه. تۆن: تويه.

بى گشت گوناوه، بى چه مى بى سوو
 غافل نه بوون جه (لاتياسوا) (۲)
 من (لاتقنطوا) ويردى زه بانمه
 قووه بى بيحه د رووح و جانمه (۳)
 رۆژگار ئه سىر دامى به لا بيم
 وه بادهى عيشقى چه م موته لا بيم (۴)
 په فتم وه راگهى دنيا په رهستان
 مه ست بيم وه دوردى سه هبايى پهستان (۵)
 نۆشانۆش بادهى ههواى نه فسم وهرد
 سه جدهم وه ميحراو ئه برۆى سه نهم بهرد (۶)
 راگهى مه جازيم بى ترس كه ردهن تهى
 وه سه داى مو طريب وه قولقولهى مهى (۷)
 بۆى ليمۆى نه ورهس نه باخان كه ردم
 نه زانام چۆن بى ژيام نه مه ردم (۸)

(۲) بى: بهم. گونا: گوناخ و تاوان، چه مى بى سوو: چاوى بى تروسكايى. غافل نه بوون: بى ناگا نابم. جه: له. لاتياسوا: ئامازه به بۆ نايه تىكى قورنان، واته نا ئوميد مهبين.

(۳) لاتقنطوا: ههر ئامازه به بۆ نايه تىكى قورنان به هه مان واتا. قووه بى بيحه د: هيتى له راده به ده ر. جان: گيان.

(۴) ئه سىر: ديل و به ند. دام: داو. بيم: بووم. باده: شه راب. چه م: چاو. موته لا: گيرۆده.

مهبه ست له (عيشقى چه م) عه شقى مه جازى و دنيا بيه به كه ده كاته پيئجه وانهى عه شقى حه قيبى واته عه شقى خودايى كه له دل وه سه رچاوه ده گرى.

(۵) په فتم: رۆشتم. وه راگهى: به رتيگهى. دورد: خلتتهى شه راب. سه هبا: شه راب. پهستان: كۆى په سته به واتاى كه سانى نرم و دهنى ته بع.

(۶) باده: شه راب. ههوا: ئاره زوو. وهرد: خوارده وه. سه نهم: بت، مهبه ست ئافره ته. بهرد: برد.

(۷) كه ردهن تهى: پيوام - رتيگاي عيشقى مه جازيم بى ترس پيوا. سه دا: دهنگ. مو طريب: گۆرانبه يتر.

(۸) نه ورهس: تازه گه بيوو. كه ردم: كه ردم. نه زانام: نه مزانى.

ئیسسه هازامی پییری مدوچل
مشییۆ په نابهر وه پییری کامل^(۹)
هه رتا جه ده و اخانه ی لوطفی ویش
زامی دهروونم بکه رۆ ساپیش^(۱۰)
وه رنه بی ته رزه بشوون وه مه حشه ر
مه علومهن مه جذوب یاگه مهن سه قهر^(۱۱)

(ئهم شیعرهش دیسان پیچه وانهی ئهو گیرانه وه یهی مامۆستا مه لا
عه بدولکه ریه که له پهراوتیزی پارچه شیعی یه که مدام نووسیومانه، چونکه
له بهیتی پیچه وه تا بهیتی نۆبهم باسی دهوهری که نجییتی دهکات که به
ئاره زوو رایبواردوو و له بهیتی دهیه مدام که دهلی:

ئیسسه هازامی پییری مدوچل
مشییۆ په نابهر وه پییری کامل

وای ده رده خات که له سه ره تای پییدا هاتۆته سه ره ئه وهی که لای
مورشیدیک ریگای پیچه وانهی پیشووی بگری)

***

* ئهر په رسی: چه نیم چه نی په ژاران
ئه لبهت مالوومهن جه لای نازاران^(۱)
تا جه لای جه بهه ی له یلی ههر شیوه ن
قه یس ههر رۆ ته رزی دیوانه و لیوه ن^(۲)
تا نیم نیگای عه ین دیده ی هه ویوه ن
من مه رگم میوان، ده ردم نصیوه ن^(۳)

***

تاینه ی پروخسار له یل لیوه م که رده ن
ئه راگیلنه نان، شادم وه مه رده ن^(۱)
دلی ویم به کۆی بیستوون زانا
ئهو وه یه ک جه لا پامالش که رده ن^(۲)

* ئهم شیعره مامۆستا مه لا عه بدولکه ریه موده رپسایش له بهرگی دووه می یادی مه ردا ندا بلاوی
کردۆته وه ل ۴۹۶. به پیتی ناوی هه بیب له شیعه رکه دا و هه روه ها له پارچه شیعی (هه ر ئاخ داخه ن)
که پاشان پیتی ده گه ین له وه ده چی بۆ هه بیب ناوی نو سراپه ی، جا دوور نییه ئهو هه بیبه هه بیبوللا
خانی باوه جانی بیت که دۆستی مه وله ویش بووه.

(۱) چه نیم: چۆم. چه نی: له گه ل. جه لای: له لای.

واته: ئه گه ر لیم ده پرسى چۆم له گه ل خه م و په ژاره دا، ئه وه شتیکه ئه لبه ته لای نازاران دیاره و
مه علومه.

(۲) جه لا: رۆشینی. جه یهه: ته ویل. ته رزی: شیوه یه ک.

واته: تاكو رۆشینی ته ویلی له یلا هه ر شیوه یه ک بنوتی، ئه وا قه یس (مه جنوون) هه ر رۆزی به
شیوه یه ک شیت و شه یدا یه.

(۳) عه ین: چاو. هه ویوه ن: هه بیبه ن: خۆشه ویسته.

واته: تا نیونیکای چاو ته ماشای هه بیب بکات، من مه رگ میوانه و ده رد و نازار چاره مه.

***

(۱) لیوه: شیت و شه یدا. ئه راگیل: ئاواره.

واته: ئاویتیه ی سیمای له یل شیت و شه یدا ی کردم، ئیسته ئاواره م و شادم به وهی که بمرم.

(۲) ویم: خۆم. زانا: زانی. جه لا: رۆشینی (وشه یه کی عاریفانه یه). پامال: به یه کجاری له ناو بردن.

واته: دلی خۆم به چیبای بیستوون زانی، که چی ئهو به یه ک تیشک یه خته ساری کرد.

لەم چوارینەیدا وشەى (لەیل) بە کینایە مەبەستى شىخەكەى تى كه ديارە شىخى سىراجەددىنە. وشەى (جەلا)ش وشەى كى عارىفانەى. لای كاكەىبەكان واتای (درەوشانەوى نوور و رۆشناى خوداىە لە بەدەنى عارىفى كامىلدا). لای عارىفە موسلمانەكانىش برىتەى لە (دەركەوتنى خواى گەورە خۆى لەخۆیدا).

* ئەوسەتا چەپگەرد راست مگەرد كەم كەم
پان وەبان پان منىششستىن وەهەم
ئىسە هەر وەختى تاسەى تۆمانەن
وەسەوداى نامە ئامو شوۆمانەن(۱)

***

** ئەلەجەب، دىدەم، عەجىبتەر چىشەن
چەند سالىەن وە تىر عىشقت دلى ريشەن(۱)
قرچە و چۆقەى جەرگ سەنگ نەبەر تاوان
هيمای پزىسكەش وەتۆ نەياوان(۲)

***

* ئەم چوارىنەش مامۆستا مەلا عەبدولكەرىم لە ل. ۹۰. ۴ بەرگى ۲ى يادى مەرداندا بلاوى كردۆتەو.
(۱) مگەرد: ئەگەر. منىشتىن وەهەم: پىكەو دادەنىشتىن.

واتە: ئەوساتە چەرخى چەپگەرد بە راستدا لەسەرخۆ دەگەرا، رانمان دەخستە سەر رانى پەكتەر و پىكەو دادەنىشتىن، كەچى ئىستە هەر كاتى تاسە و ئارەزووى تۆ دەكەم، دەبى نامە بۆ يەكدى بىترىن و (ناتوانىن وەك جارەن لىكەو نەزىك بىن).

***

** ئەم چوارىنەش لەهەمان سەرچاوى پىششودا بلاوكراوئەو. لە بەيازىكى لای ئىسەدا لەباتى (عەجىبتەر چىشەن) نووسراو (عەجەب چەچىشەن) بەلام ئەوئە لای مامۆستا راستەر.

(۱) ئەلەجەب: سەيرە. چىشەن: چىە. ريشەن: برىندارە.

واتە: زۆر سەيرە چاوەكەم، چى لەو سەيرتەر كە چەند سالىكە دلىم بە تىرى عەشقت برىندارە.

(۲) نەبەر: لە وشكايىدا. تاوان: تواندەو. هيمای: هيشتا. نەياوان: نەگەيشتوو.

بالا ويناى سەول، چەم نىرگس، خەدگول
بۆ، سەرا پەردەى دلى كەر وەمەنزل(۱)
تا لادى جەگل زامان فارغ بوون
هيج باكم نىسەن جەودما بىروون(۲)
گۆش دەره وەفەرد فخر العلما
چەند ظەرىف نەرووى مەجازى فەرما(۳)
(بى زامى خەدەنگ موژەى مەهرووان
نەنگەن وەسارای قىامەت لوان)(۴)

***

= واتە: قرچەقرچ و چۆقەى سووتانى جگەرم بەردى لەسەر زەوى تواندەو، كەچى هيشتا پزىسكەىكى بە تۆ نەگەيشتوو.

(دەكرى دىرى دواى بە شىئەى رىستەىكى پزىسكارى بخوئىرتەو، كەواش جوانترە، چونكە پەيوەندىبەك لەگەل وشەى (ئەلەجەب)دا دروست دەكات.

(۱) ويناى: وەكو، شىئە. خەد: كولىم.

واتە: ئەى يارى بالا وەكو سەرووى، چا وەكو نىرگسى، كولىم وەكو گول، وەرە بارەگای دلىم بكە بە شوتىن و مەنزلى خۆت تىبىدا سەقامگىر بىە.

(۲) لادى: تاوى. فارغ بوون: ئاسوودە بىم. جەودما: لەوئەودا.

واتە: تاكو تاوى لە ئىش و گلى زامەكانم ئاسوودە بىم و دواى ئەوئە ئىتر هيج ترسىكم نىبە كە بىرم.

(۳) فخر العلما: زانايەكى بەرجەستەى خەلكى شارى سە بوو و نازناوى شاعىرانەى (حەيران) و ناوى خۆشى مەلا محەمەد صالحى كورى مەلا عەبدولمۆئىمىن بوو. ظەرىف: جوان، ناسك.

مەجازى: دلدارىانە. فەرما: فەرموى.

واتە: گوى بەم بەدەتە شىعەرى فخر العلما، كە لە پرووى دلدارىبەو چەند جوان فەرموى.

(۴) خەدەنگ: تىر. مەهرووان: ئەوانەى سىمايان وەك مانگ واپە. لوان: رۆشاق.

واتە: بەبىن زامى تىرى برزانگى ئەو كچانەى سىمايان وەك مانگ واپە، رۆشاق بۆ مەيدانى حەشر نەنگ و عارە.

* بریان بهندی دلّ وه تیوری قهزا
 سه‌دای ئه‌لوه‌دای مزگی هوش خیزا^(۱)
 سه‌ر قافلّه کۆچ که‌رد په‌ی مه‌فته‌نی ویش
 هیچ نه‌بی وه‌خه‌م مه‌نسووبان و خویش^(۲)
 نووری نیگاهت خاموش بی، دهرحال
 زمناکۆی دهروون بی وه‌کۆی زووخال^(۳)
 دلّ بی قه‌رارهن شه‌وق بی زه‌وق که‌رده‌ن
 جه‌رده‌ی مه‌رگ دورجش وه‌تالان به‌رده‌ن^(۴)
 پایته‌ختی ذیکر و کاخی ته‌هلپه
 بی پاشا مه‌نده‌ن، وای چ موشکیله^(۵)

* ئەم شیعره بۆ لاواندنه‌وی شیخ سیراجه‌ددینی ته‌وتله‌ نووسراوه که له‌ته‌مه‌نی ۸۸ سالییدا سالی
 ۱۸۶۸ کۆچی دوابی کردوه.

(۱) بریان: برا. ئه‌لوه‌دا: به‌ کوردی کراوی (الوداع)ی عه‌ره‌بیه، به‌ واتای خودا حافیز، له‌ شیعره‌که‌دا
 مه‌به‌ست له‌ (الوداع... الوداع)ی ته‌راویحه له‌ شه‌وی پانزه‌ی په‌مه‌زان به‌دواوه. مزگی: مزگه‌وت.
 خیزا: هه‌لسا.

واته: به‌ندی دلّ به‌ تیری قه‌زا برا و ده‌نگی (الوداع) له‌ مزگه‌وتی هوش و ناگاییه‌وه هه‌لسا.
 (۲) مه‌فته‌ن: له‌وه ده‌چی له‌ (موطن)ی عه‌ره‌بیه‌وه وه‌رگیرایی به‌ واتای شوین و نیشتمان. ویش: خۆی.
 واته: سه‌ر قافلّه‌چی کۆچی کرد بۆ زیند و نیشتمانی خۆی و هیچ نه‌بوو به‌ خه‌می مه‌نسووب و خزم و
 خویشه‌کانیه‌وه.

(۳) دهرحال: ده‌ستبه‌جی. زمناکۆ: چپایه‌کی سه‌رکه‌شه‌ ده‌روانی به‌سه‌ر شاری دهریه‌ندیخاندا.
 واته: ده‌ستبه‌جی نووری نیگات خاموش بوو، به‌وه‌ش چپای زمناکۆی دهروون بوو به‌قه‌ره‌برووت.
 (۴) که‌رده‌ن: کردوه. دورج: سندووق، ئه‌و سندووقه‌ی که‌ خشل و جه‌واهیراتی تیدا هه‌لده‌گیرئ.
 واته: دلّ بی ئارامه و شادی و شه‌وقی بی زه‌وق کردوه، چونکه‌ جه‌رده‌ی مه‌رگ سندووقه‌که‌ی به
 تالان بردوه.

(۵) کاخ: کۆشک. ته‌هلپه: لا اله الا الله وتن. مه‌نده‌ن: ماوه.
 واته: پایته‌ختی یادی خوارکردن و کۆشکی لا اله الا الله وتن بی پاشا ماوه‌ته‌وه، وای چ گرفتیکه.

دیده‌ی خانه‌قا سۆماش داج بیه‌ن
 ده‌یج‌ووره‌ن، یه‌ل‌دان، بی سراج بیه‌ن^(۶)
 صۆفی وه‌ته‌سبیح، دهرویش زرمه‌ی ده‌ف
 ئادخه‌م مه‌شمارۆ، ئیدماچۆ ئه‌سه‌ف^(۷)
 سراج سه‌رمایه‌ی عه‌یش و سه‌روور بی
 ره‌هنوما‌ی قابیل رای سه‌خت و دوور بی^(۸)
 شه‌معی جه‌رگه‌ی شه‌و زینده‌داران بی
 سه‌هبای بیگه‌ردی مه‌ی گوساران بی^(۹)
 مورشیدی لایق، مه‌قام کامل بی
 جه‌لاده‌ه‌نده‌ی ئاینه‌ی دلّ بی^(۱۰)

(۶) داج: تاریکی، تاریک داهاتن. ده‌یج‌وور: تاریکترین شه‌وی سال. یه‌ل‌دا: درێژترین شه‌وی سال.
 سراج: چرا، مه‌به‌ست شیخی سیراجه‌ددینه. بیه‌ن: بووه.
 واته: چاوی خه‌نه‌قا سۆمای تاریک داها‌تووه و بۆته ده‌یج‌وور و یه‌ل‌دا و بی چرا یا بی شیخ
 سیراجه‌ددین ماوه‌ته‌وه.

(۷) ئاد: ئه‌و. مه‌شمارۆ: ئه‌ژمێری. ئید: ئه‌م. ماچۆ: ده‌لی.

واته: صۆفی به‌ ته‌زیحیه‌وه خه‌م و خه‌فت ده‌ژمێری و دهرویشیش به‌ زرمه‌ی ده‌ف ده‌لی ئاخ... به‌داخه‌وه.

(۸) قابیل: شایان. را: رێگا.

واته: شیخی سیراجه‌ددین سه‌رمایه‌ی زیان و شادی بوو، رێگا نیشانده‌ریکی شایان و لیوه‌شاهه‌ بوو
 بۆ رێگای سه‌خت و دوور.

(۹) شه‌و زینده‌داران: که‌سه‌یک که‌ به‌ ده‌م تا‌عه‌ت کردنه‌وه شه‌و تا به‌یانی نه‌خه‌وت. سه‌هبا: شه‌راب.
 مه‌ی گوساران: شه‌راب خۆران.

واته: مۆمی کۆری شه‌و زینده‌داران بوو، شه‌رابی بیگه‌ردی شه‌راب خۆران بوو (شه‌راب مه‌به‌ست
 شه‌رابی مه‌عنه‌وبیه).

(۱۰) مورشید: رێ نیشاندەر. لایق: شایان. کامل: ته‌واو، په‌له‌کی به‌رزی عاریفانه‌یه. جه‌لاده‌ه‌نده‌:
 رۆشنکه‌ره‌وه.

واته: رێ نیشانده‌ریکی شایان و په‌له‌وپایه‌ی کامیل بوو، ناوتینه‌ی دلّی له‌ زه‌نگ پاک و رۆشن
 ده‌کرده‌وه.

ئیسە مەر دماش بەھا بۆ سەرمەشق
هەرزان بکەرۆ بەهای مەتای عەشق^(۱)

***

* بینایی دیدەم ئەریشنەوان گۆل
گەنج ئاسا تەشریف بەردەنی وە گل^(۱)
پای وئ مکیشو جەدامانشان
نەبۆ هەوەس بەرامانشان^(۲)

***

تەسکین بەخشی دەرد مەجذووب-هەکی ویت
هیچ مەبەر دلگیر مەعلوم بۆ پەرت^(۱)
من هەر ئەو (وامق)، پرووت دام، دان خالت
سەر ئەفگەندە دەر (عەذرا)ی جەمالت^(۲)

(۱۱) مەر: مەگەر. دماش: لە دوا. بەھا: ئاماژە بە بۆ شیخ محەممەد بەهائەددینی کورە گەورە شیخ سیراچەددین. بکەرۆ: بکات. مەتا: کەلوپەل (لە مەتای عەرەببەو وەرگیراوە).
واتە: ئیستە مەگەر لە دوا مەرگی ئەو شیخ محەممەد بەهائەددینی کورە ببیتە شیخ و سەرمەشق و نرخی کەلوپەلی عەشق هەرزان بکات.

***

* ئەم چوارینەش مامۆستا مەلا عەبدولکەریم بلاوی کردۆتەو. هەمان سەرچاوەی پیشوول ۴۹۱.
(۱) بۆشەوان: بیستی. بەردەنی: بردووە.

واتە: بینایی چاوم ئەگەر گۆل بیستی که تۆ وەک گەنجینەبەک تەشریفت بردۆتە ژێر گلەو.

(۲) وئ: خۆی. مکیشو: هەلدەکیشی. بەرامان: سەر دەرھێنان.

واتە: (ئەوا گۆلەک) بەنجی خۆی لەبەن هەلدەکیشی و ئارەزووی سەر دەرھێنان ناکات.

***

(۱) تەسکین: ئارام. مەبەر دلگیر: دلگران مەبە. مەعلوم: ئاشکرا. پەرت: پۆت.

واتە: ئەو ئارام بەخشی دەرد و ئازاری (مەجذووب) یا کەمەنکیشی کراوەکی خۆت، هیچ دلگران مەبە و ئەوەت بۆ ئاشکرا بێت.

(۲) وئ: دلدارای عەذرا بوو و چیرۆکی خۆشەویستیەکیان لەلایەن (عنصری) شاعیری ئێرانپەو بە شیعەر هۆنراوەتەو. دام: داو. سەر ئەفگەندە: سەرسۆز. جەمال: جوانی.

واتە: من هەر ئەو وامقە عاشقەم کە پرووخسارت داو و خالت دانەپەتی، لەبەر دەرگانهی عەذرای جوانیتدا سەرم دانەواندووە.

من هەر ئەو نییەگس وەھاری حوسنت
قەرکەرەدی سوپای زمسانی حوزنت^(۳)
دیباچەکی کیتاب عیشقی حەقیقیت
تەفسیری حەدیث دەئبی رەفیقیت^(۴)
ئیسەبچە ئەرچی مەیلت بیەن سەرد
دلت دان وەقەول رەقیبی نامەرد^(۵)
ئەمما من جەسەر شەرتەکی جاران
هەر غولامی تۆم شای وەفاداران^(۶)

***

جەلای لەیلەو... جەلای لەیلەو
ناما ئەحوالی جەلای لەیلەو^(۱)
وختەن جەھیجران ئەو بی مەیلەو
چون مەجنوون وئیل بوون وە دووجەیلەو^(۲)

(۳) حوسن: جوانی. حوزن: خەم و خەفەت.

واتە: من هەر ئەو نییەگسی بەھاری جوانیتەم و هەر ئەو دەم کە قەرم خستە ناو سوپای زمسانی خەم و خەفەت.

(۴) دیباچە: پێشەکی. حەدیث: گوفتار. دەئب: عادت و خەد.

واتە: من هەر پێشەکی نووسراوەکی کتیبی ئەقینی راستەقینە تۆم و هەر ئەو دەم کە گوفتارەکانی خو و خەدی هاوڕێتیتەم رافە دەکرد.

(۵) ئیسەبچە: ئیستەش. بیەن: بوو. قەول: قسە.

واتە: ئیستەش ئەگەرچی مەیل و ئارەزووت سارد بۆتەو و دلت داو بە قسە ناخەزی نامەرد.

(۶) ئەمما: بەلام.

واتە: بەلام من لەسەر پەیمان و بەلێنەکی جاران هەر ماوم و هەر غولامی تۆم ئەو پاشا و گەورە ئەوانەکی وەفایان هەبە.

***

(۱) ناما: نەھات

واتە: لەلای لەیلەو هیچ هەوالی نەھات.

(۲) هيجران: دووری و دابرا. دووجەیل: شۆینی مەجنوون.

واتە: خەریکە لەتاو دووری و دابراکی ئەو بی مەیلەو وەک مەجنوون وئیل و ئاوارە دووجەیلەم.

نه پای دهلیلهن، نه پای راگوزهر
 نه ناما نه حوال، نه په رسای خه بهر (۳)
 بی په شپوی حال، بی په ژاره وه
 بی زامی کاری گهسته ی ماره وه (۴)
 چون شاهی شه تره نج گیروده ی سمکول
 ده ستاخم نه توی زنجیر، خانه کول (۵)
 نامان بای شه مال به تومن ئومید
 بو به حاجه تی حسهینی شه هید (۶)
 شو وه ئاستانه ی ساحیب و وفا و عهده
 به صیدق و ئیخلاص به جهخت و به جهده (۷)
 چونکه چند ساله من جهفام کیشان
 دهر وونم به تیر تانه ی بهد ئیشان (۸)

(۳) راگوزهر: شوینی په ریښه وه. ناما: هات. په رسای: پرسیت.

واته: نه ری نیشاندەر ږنگه ی هه یه و نه شوینی په ریښه وهش هه یه، توش نه هوالت هات و نه خه به ریکت پرسی.

(۴) بی: په ئم، بهم.

واته: منیش بهم حاله په شپوه وه و بهم په ژاره وه، بهم زامه کاریگه ری ماران گهسته وه.

(۵) سمکول: سمه کړه ی ئه سپ له جیگه ی خویدا. ده ستاخم: به ند. خانه کول: مالویران.

واته: وهکوشای شه تره نج دهرم گیراوه و له جیگه ی خومدا گیرم خواردوه. به ند و دیلی زنجیرم و مالم ویرانه.

(۶) حاجه: نیاز. خاتر.

واته: ده خیلیم بای شه مال ئومیدم به تویه و وده بو خاتری جه زرده تی حسه ین.

(۷) شو: برؤ. عهده: په یان. صیدق و ئیخلاص: راستی و دلوسوزی. جهخت: پهله، خیرا. جهده: تیکوشان، هه ولدان.

واته: برؤ بو دهر باری ئه و خاوه و وفا و په یانه، په راستی و به دلوسوزی و به پهله هه ولتیکمان بو بده.

(۸) کیشان: کیشاوه. ئیشان: ئیشاوه.

واته: چونکه چندین ساله من جهفام کیشاوه و دهر وونم به تیری تانه و لومه ی خراپ ئیشاوه.

ئو شه خسه جهفای بی سامان به رده ن
 نه پای من چندی زوخاوان و ه رده ن (۹)
 تانه ی ناکه سان، په قییبی به دگول
 وینه ی ماران گاز نه دل مه دوسو (۱۰)
 ئومیدم ئیده ن فهردی فهریاد رهس
 په نجم به رمه شو به پوچ و عه بهس (۱۱)
 بی سوود به رنه شو عه زابی په نجم
 به ناکهس نه ده ی خه زانه ی گه نجم (۱۲)
 جه به عد ئی گشت عه زاب و تالی
 به هم بی اوین هه ردو و حه لالی (۱۳)
 بنیشین و ههم و ه بی دهردی سه
 به کوزی په قییب عاقیبه ت و ه شه ر (۱۴)

(۹) بی سامان: له راده به دهر. و ه رده ن: خواردوه.

واته: ئو کهسه جهفای زوری کیشاوه و له رتی مندا یا له پیناوی مندا چندین زوخاوی خواردوه.

(۱۰) به دگول: خراپ بیژ. مه دوسو: سوئ ئه دات (سوئی ده بیته وه).

واته: تانه و لومه ی ناکه سان و ناحه زی خراپه بیژ، وهکو ماران گهسته نازاری دل ددات.

(۱۱) ئیده ن: ئه مه یه. فهریاد رهس: به هاناوه هاتو (مه به ست خواجه). به رنه شو: دهرنه چی.

واته: هیوام ئه مه یه خواجه گیان په نجم به خه سار نه چی و ئاومید نه بم

(۱۲) واته: بی سوود و ه رگرتن نازاری هه ول و تیکوشانم له ده ست دهرنه چی، خه زانه ی گه نجینه کهم (دلخوازه کهم) نه ده ی به ناکهس به چه.

(۱۳) جه به عد: پاشان، له پاش. به هم بی اوین: بگه ین به یهک.

واته: له دوی ئه هم هه موو سزا و تالی چه شته هه دوو کمان به حه لالی بگه ین به یهک.

(۱۴) بنیشین: دانیشین. عاقیبه ت: ئه نجام.

واته: به بی دهردی سه ری پیکه وه دانیشین. به کویرایی چاوی ناحه زی عاقیبه ت شه ر.

تا قه‌رنی ئه‌یام بوویارین وه شاد
ئیمه خاتر خوش، ره‌قیب ناموراد (۱۵)

***

* جه‌لای له‌یله‌وه...

نه‌مان ئه‌حوالی جه‌لای له‌یله‌وه
وه‌خته‌ن نه‌هیجران ئه‌و بی مه‌یله‌وه
چون (مه‌جنوون) بشوون وه (دوجه‌یل) هوه
نه‌پای ده‌لیلنه‌ن، نه‌پای راگـوزهر
نه‌ئه‌حوالی خیر، نه‌ئامان خه‌به‌ر
چون شای (شاتره‌نج) گیرۆده و مه‌لوول
دوو ساخم نه‌تۆی زنجیر (خانه‌ی کوول)
شووه ئاستانه‌ی شای شاپه‌سه‌ندان
شوخ شیرین کار سه‌ردار ره‌ندان
واچه به‌و نیشان ره‌شو جه‌ پیوار
نیشته بيم به‌ هم بی خه‌وف جه‌ ئه‌غیار
ئه‌و به‌ پیره‌ی راز، من به‌ ئاه سه‌رد

(۱۵) قه‌رن: ماوه‌یه‌ک (لیره‌دا واتای سه‌ده ناگه‌یه‌نج). بوویارین: رابویرین. خاتر: دل.
واته: تا ماوه‌یه‌ک ره‌ژانی به‌ شادی رابویرین، ئیمه دلشاد و ناحه‌ز ناموراد.

***

* ئه‌م پارچه شیعه‌ره‌ کاک محمه‌د عه‌لی قه‌رده‌اغی له‌ که‌شکۆلی که‌له‌پووری ئه‌ده‌بی کوردیدا بلاوی
کرده‌ته‌وه، به‌لام له‌گه‌ل نوسخه‌که‌ی به‌رده‌ستی ئیمه‌دا جیاوازیان هه‌یه، به‌ پیوستی ده‌زانم لیره‌دا بو
به‌راوردی ئه‌ده‌بی ئه‌وی لای کاک محمه‌د عه‌لیش بلاو بکه‌مه‌وه. ئه‌لبه‌ته‌ ئه‌بێ ئه‌وه‌ش بلتین که‌ له
ناو به‌یاز و ده‌ستنووسه‌ کۆنه‌کاندا گه‌لی شیعه‌رمان هه‌یه که‌ هه‌ر نووسه‌ره‌ی به‌ شیوه‌یه‌ک
نووسیویه‌تیوه‌ و جیاوازی وشه و ته‌رکیبات و به‌یت و نیوه به‌یت له‌ نیتوان نوسخه‌یه‌ک و
نوسخه‌یه‌کی تر دا ده‌بیرن.

سه‌رگوزه‌شته‌مان حیکایه‌ت مکه‌رد
واتم: به‌ تۆمار عومر فانی مه‌ن
قه‌باله‌ی حه‌یات زینده‌گانیمه‌ن
جه‌وده‌مدا چهند تا جه‌ زولف تاتاش
به‌سته‌به‌ست وینه‌ی (به‌ره‌زا)ی رووی تاش
من سه‌ندم جه‌ده‌ست ئه‌و به‌رگوزیده‌م
سێ جار په‌یاپه‌ی مالاام وه‌دیده‌م
پیم به‌خشا ده‌سته‌ی زولفان عه‌نه‌رین
جه‌ته‌نخوای، ئینعام و یه‌رده‌ی وه‌رین
***

خه‌زانی خه‌مت داش نه‌ باخچه‌ی دل
شکۆفه تاسا، په‌ژموورده‌ بی گول (۱)
سه‌رای سینه‌مات، دنیاام خه‌مۆشه‌ن
سه‌دای جه‌رگ مه‌یۆشین و ره‌ ره‌ۆشه‌ن (۲)
دیاره‌ن جه‌زه‌ل سه‌همم مه‌ینه‌ت بی
وه‌رنه‌ تۆکه‌ی یه‌ند بی مه‌رحمه‌ت بی (۳)

(۱) داش: دای.

واته: خه‌زانی خه‌مت هه‌رشه‌ هه‌تاو دای له‌ باخچه‌ی دل، چه‌رۆ تاسا و گولیش ژاکا.

(۲) مه‌یۆ: دیت.

واته: (دوای ئه‌و هه‌رشه‌) ماله‌ گه‌وره‌ی سنگ کزومات بووه و دنیاام کپ بووه، ته‌نیا ده‌نگیک له
جه‌رگه‌وه دیت ئه‌ویش شین و ره‌ره‌یه.

(۳) جه‌زه‌ل: کورتکراوه‌ی (جه‌نه‌زل) به‌ واتای هه‌ر له‌ سه‌ره‌تاوه یا هه‌ر له‌ بوونه‌وه. سه‌هم: به‌ش.
وه‌رنه: ئه‌گینا.

واته: دیاره‌ هه‌ر له‌ سه‌ره‌تای بوونه‌وه به‌ش و پشکم مه‌ینه‌ت بووه، ئه‌گینا تۆکه‌ی ئه‌وه‌نده‌ بی ره‌حم و
سوژ بوویت.

(٤) نازیز وهس بووزهم نه گیتجاوی خهم
 نه ومیدم مه کهر چون دیتوانه ی شه م (٤)
 سا وهسه ن شانای مه ودای زهرالوو
 رهشکه ی رۆج جه کای ئیش بیهن مه ملوو (٥)
 ده رگای لوظفه کهت واز کهر ده خیلیم
 (بنه ک داری خهم خه یلی زه لیلیم) (٦)
 یه (مه جذووب) واتهن بینایی چه مان
 سا نه جاتش ده ر جه دای بی ده رمان (٧)

***

خالۆ ظاهر بو وه زه یینی عارف
 خالی بو وه شان شیوه ی ته عارف (١)
 مشیامن وه ی ده رد بی سامانه وه
 وه ی سه فای ئامای سه د ئامانه وه (٢)
 هه ی هو ده می بی ته شریف بوه رد ام
 ده س وه ی زینده گیی عه به ت نه که رد ام (٣)
 به لام مالوومه ن شک نه داروو لیش
 مه رهوونه ن ئوموو ره ری وه ختی ویش (٤)

***

(١) ظاهر بو: ده رکه وی، ناشکرا بی. عارف: زانا، خواناس، له زمانی فارسیدا واتای (نارامگر) یشی
 وه رگرتوو. بو: بی. وه شان: له (شان) ی عه ره بیه وه وه رگیراوه به واتای شه وکه ت و پله و پایه.
 ته عارف: له فارسیدا جگه له یه کتر ناسین په واتای ناشنایی تواند نیش دیت.
 واته: خالۆ... با له زه یینی پیاوی خواناسدا یا زانادا ئه وه ده رکه وی که نامه وی پله ی ناشنایه تی خۆم
 دیاری بکه م (مه به ست ئه وه یه که پتویست ناکات باسی دۆستایه تی ئیوانانته بو به ژمه وه).
 (٢) مشیا: ده بوو. سامان: لیره دا به واتای نارام دیت. نامای: هاتی.
 واته: ده بوایه من به م نازاره بی نارام و ئۆقره وه و به م سه فایه ی که هاتی و سه د ئه مان و ده خیلی
 پتویه.
 (٣) بوه رد ام: بر دایه. زینده گی: ژیان. عه به ت: پر و پوچ.
 واته: هه یه وه ده بوایه ده میک بوو پرۆشتمایه (واته مر دمایه) و ده ستم به م ژیانه پر و پوچه نه کردایه.
 (٤) ماوومه ن: دیاره (له معلوم) ی عه ره بیه وه وه رگیراوه. نه داروو لیش: لیتی نیسه. مه رهوونه ن:
 له گره و دایه، ره هن کراوه. په ری: بو. ویش: خۆی.
 واته: به لام دیاره و گو مانم لیتی نیسه کار و فه رمان بو وه ختی خۆی خراوه ته گره وو دانراوه.

(٤) بووزهم: به خه ره. نه ومید: کورت کراوه ی (نا ئومید).
 واته: نازیزه که م به س به خه ره ناو گیتجاوی خه مه وه و وه کو وه لی دل داری شه م هیوا پر او م مه که.
 (میسره عی یه که می ئه م به یته هی مه وه لویه و تینه لکیش کراوه).
 (٥) شانای: وه شان دنی. زهرالوو: ژه راوی. مه ملوو: پر.
 واته: ده سا وه شان دنی تیری نووک تیژی ژه راوی به سه، من رهشکه ی رۆج پر بووه له کای ئیش و
 نازار.
 (٦) واز کهر: بکه ره وه. بنه کدار: باز رگانج کالا به شیوه ی ده سته و ده رزه ن بفرۆش. خه یلن: زۆر.
 واته: ده خیلتم ده رگای سوۆز و لوتفت بکه ره وه، چونکه من خهم به ده سته و ده رزه ن ده فرۆشم و زۆر
 دامووم. (میسره عی دووه هر هی مه وه لویه و تینه لکیش کراوه).
 (٧) یه: ئه مه. واتهن: و تویه تی. جه دای: له ده ردی.
 واته: ئه م شیعرانه مه جذووب و تویه تی ئه ی بینایی چاوه کانم، سا تۆیش له ده ردی بی ده رمان
 رزگاری که و ببیار تیره.

* خالۆ! وه دیدهی نازیزی خالۆت
 وه نالهی وه یادی دووری تۆنالۆت
 جه وساو خالۆت نازیش مهردهن
 پۆم جه شهوی تار ته و فیر نه که ردهن
 ظولمات بی وه لام سه هردی ئیلاخ
 ههماها گهرمه سیر بین وه (ناخ داخ)
 (قهسر) و (بیشکان) صفای (سه بیره)
 سهیری سهیرانگهی سه سهراو (دیره)
 مه زهی قه تاره ی قازان نه قه تار
 گومه ته ی جهیران نه باغچه ی (حه سار)
 سهیری هاژهی تاف سافی (قوره توو)
 نیگای نازنه عه بین ئاهووی سه به سوو
 ته ماشای بینای (حه وش) خوش بونیاد
 ته جره به ی ته صویر تاقه که ی فه رهاد
 له ذیبی شنۆی شکارگهی (سه رنهفت)
 لیم بیهن وه ژار مه نده ی تاس ههفت

دهرباره ی ئەم میرزا محەممەدە منیش له ڕێگه ی خۆمه وه له هەندی
 پیره میتردانی نه ورۆلی پرسیارم کرد، له ئەنجامدا لای به ڕێژ (کوێخا محەممەدی
 سهراو) که ده بیته میتردی پوریتی دایکم به دنیای بییه وه وتی: که ئەو میرزا

✽ ئەم شیعره مامۆستا مهلا عهبدو لکه ڕیم له هه مان سهراوه ی پیتشوو دال ٤٩٥ بلاوی کردۆته وه. له
 پهراویزی شیعره که شدا زانیارییه کی تازهی داوینه تی که فه رمویه: ئەحمەد پرسی براده ڕێکی ئەده ب
 دۆستی بووه ناوی میرزا محەممەد بووه، له گه ل میرزا محموودی برای له دیتی (میراوی) دانیشتون
 له نزیک هه له بجه. برابه کی تریشی بووه میرزا عهبدو لالا ناو مه نسووی وه سمان پاشای جاف بووه.
 ئەمانه له و چه رখে دا دیار بوون و دهوریان بووه.
 میرزا محەممەد کورێکی ئەمری، ئەحمەد پرسیش نامه ی پرسه و سه ره خوشی لیکردنی بۆ ئەنوسن،
 ئەویش به م پارچه شیعره وه لاهی ئەداته وه.

محەممەدە باوه گه وه ی ئیویه له سه ری دایکه وه. واته دایکم فاطمه کچی رابیعه
 کچی فه تاحی کوری میرزا محەممەد.

له پارچه شیعره که ی میرزا محەممەددا ئەو ناوانه ی خراونه ته ناو دوو که وانه وه
 ناوی شوینه خوشه کانی ناوچه ی گهرمیانن، پتی ده چت ئەو کاته که کورده که ی
 مردووه له گهرمیان بووی.

ههروه ها له شیعره که دا ئەحمەد پرسی به (خالۆ) ناوی بردووه، ئەویش له
 به که م به یته ده لێ (خالۆ وه دیدهی نازیزی خالۆت) که ئەمه ئەوه ده رده خات
 خالۆی ئەحمەد پرسی بووی. نمونه ی شیعرێکی تری ئەم شاعیره م له لایه، بۆ
 ئەوه ی له به لای رۆژگار رزگاری بیته له داوینی ئەم کتیبه دا بلاوی ده که مه وه.

***

دهروونم زامهن... دهروونم زامهن
 یاران، یاوه ران، دهروونم زامهن^(١)
 قرچه ی شکه سته ی پیشه ی ئەعزامهن
 چه نی دهردی دل شین و عه زامهن^(٢)
 دهک قاصید زمان له تار له تار بای
 وه نیشی ماری حوره ییش زامدار بای^(٣)

(١) زامهن: زامداره.

واته: هاو پتیان، براده ران، دهروونم زامداره.

(٢) شکه سته: ورد بوون، تیکشکان. پیتسه: ئیسقان. ئەعزا (اعضا): ئەندامی لهش. چه نی: له گه ل.
 عه زا: پرسه و ته عزیه.

واته: قرچه قرچی ورد بوون و تیکشکانی ئەندامه کانی له شمه و له گه ل دهرد و نازاری دلندا شیوه و
 ته عزیه مه.

(٣) قاصید: په یامبه ر، ته ته ر. له تار له تار: پارچه پارچه، له ت و کوت. حوره ییش: جۆره ماریکی
 کوشنده ی ژههراوییه.

واته: دهک ته ته ر زمانت له ت و کوت بچ و به نوکی تیژی (دانی) ماری حوره ییش زامدار بی.

ههواره و ههوار ههرداخ وهكۆل بای
چون مهجنوون دايم وا مهندهی چۆل بای (٤)
ئى خه بهر چيش بى دات نه پهردهی گوش؟
وه تالان بهردت خه زانه كهی هۆش (٥)
ئيسه دل و هۆش، چه م و دهست و دم
چه مهريشانه ن، وا وهيلا و ماته م (٦)
مهگره وان به كۆل، مه واچان هه يرو
پهی مهرگی ناکام نه وره حمان هه يرو (٧)
هه يرو سه رقه تارى جه هيلانم رو
وهش رهفتاره كهی ناو خيلانم رو (٨)
سككهی با رهواج بازارى عه شق رو
نهو راوياره كهی راگه كهی هه ق رو (٩)

(٤) چون: وهكو. وامهنده: بهجيماو.

واته: ههواره و ههوار ههرداخ و خهفەت به كۆلتسه وه بيت، وهكو مهجنوون هه ميشه له دهشت و چۆلاييدا به جي مابيت.

(٥) چيش بى: چى بوو. گوش: گوئ. بهردت: بردت.

واته: ئەم ههواره چى بوو دات له پهردهی گوئ؟ و خه زينهی هۆش به تالان بردم.

(٦) چه م: چاو.

واته: ئيسه به جار دل، هۆش، چاو، دهست، دم، چه مهري دهگيرن و واوهيلا و ماته ميهانه.

(٧) مهگره وان: دهگيرن. مه واچان: دهلتين.

واته: به كۆل دهگيرن و دهلتين هه يرو، هه يرو بۆ مهرگی له ناکاوی عه يدولر حمان.

(٨) وهش: خۆش.

واته: هه يرو... سه رقه تارى لاوانم رو و خۆش رهفتاره كهی ناو خيلانم رو.

(٩) با رهواج: به يرو. نهو راويار: پتيواری تازه.

واته: پارهی به يرو بازارى عه شق رو، تازه پتيواری كهی سه ر پيگای خودا رو.

تازه مهی وهردهی مه يخانانم رو
ياگه وهش كهرده نه جينانم رو (١٠)
جهی دنياى فانى نه يوان وه كام
جه ولانه سايهی شای فخر الانام (١١)
جه قه سر و باخى جاگيره بى بيم
موباره كت بۆ جنات النعيم (١٢)

***

دهك فهلهك جهرگت چون جهرگم ريش بۆ
زامانت ناسۆر دايم پر ئيش بۆ (١)
چۆن دلّت ئامما ئەو بهرگگوزيده
ئەو ئاهوى تاتار سۆسه ن چه ريده (٢)
ئەو پهري شپوه، ئەو بهدر روخسار
ببهري وهسای گلکۆی تهنگوتار (٣)

(١٠) وهردهی: خواردوی. ياگه: شوين. جينان: بههشت.

واته: تازه مهی خواردووه كهی ناو مه يخانانم رو، جيتگه خۆش كردووه كهی ناو بهه شتم رو.

(١١) جهی: له م. نه يوان: نهگه يشت. فخر الانام: واته پيغه مبه ر.

واته: له م دنيا هه چه دا به ئامانج نه گه يشت، له و دنيا له سايهی پيغه مبه روه.

(١٢) جاگيره: جي بگره. جنات النعيم: بههشت.

واته: له كۆشك و باخيتكدا بى ترس جيتگه يهك بگره و بهه شتم پيرو ز بى.

***

(١) ريش بۆ: بريندار بى.

واته: دهك فهلهك جهرگت وهكو جهرگم بريندار بى، زامهكانت ناسۆر بن و هه ميشه پر له ئيش بن.

(٢) ئامما: هات. بهرگگوزيده: هه لپژارده. تاتار: ناوچه يه كه له چين كه ناسكى زۆره. چه ريده: له وه پياو.

واته: چۆن دلّت هات ئەو شوخه هه لپژارده يه، ئەو ناسكى تاتارهی كه گياى سۆسه ن خۆراكى بوو.

(٣) بهدر: مانگی چوارده. ببهري: ببهی.

واته: ئەو پهري شپوه يه، ئەو سيما وهك مانگی چوارده يه، ببهی بۆ ناو گۆزی تهنگ و تاريك.

سهولتی خه رامان هاوارزت لوان
 سابالای سه هییت چه م کهرچون که مان (۴)
 نیترگس چه م مه پرتژ وه شنوی وه هار
 چهقت په ی چیشهن دمای کۆچی یار؟ (۵)
 وههزا زولفت بقاچه بی ناز
 هه نی چهنی تای کئی مه کهری راز؟ (۶)
 ئاخ چه ند رۆئی بی چه نه م دوور بی خه م
 ئارۆ گیللاوه ویش دانه قهره م (۷)
 چون هه رده جار ان ئاماوه یاگه ش
 زانام ئه و نامهر د گوم که رده ن راگه ش (۸)
 جاریوتهر شادی جه دل بهر که رده ن
 میوه جاتی شهوق وه یه ک ژه م وه رده ن (۹)

(۴) لوان: رۆشت. سه هی: قنج و قیت.

واته: ئه ی دار سه رووی به له نهجولار هاوارزه که ت رۆشت، ده سا توش بالای قنج و قیتت وه کو که وان بچه مینه وه.

(۵) شنۆ: شنه. په ی چیشهن: بۆچییه. دمای: دوا ی.

واته: ئه ی گوئی نیترگس چاوت به شنه پای به هار مه پرتژ، له دوا ی مه رگی ئه و یاره خو شه و بیسته چاوت بۆچییه؟

(۶) وههزا: به رهزا، گیا په کی بۆنخۆشی کویتستانییه. هه نی: ئیتر. چهنی: له گه ل. مه کهری: ده که ی.

واته: ئه ی به رهزا زولفت به بی ناز هه لپاچه، ئیتر له گه ل تالی زولفی کیندا قسه ی شیرین ده که ییت.

(۷) رۆئی بی: رۆژی بوو. چه نه م: لیم. ئارۆ: ئه مرۆ. گیللاوه: گه رایه وه. ویش: خۆی.

واته: ئاخ... چه ند رۆژی بوو خه م لیم دوور بوو، که چی ئه مرۆ گه رایه وه و خۆیدا له قهره م.

(۸) هه رده جار ان: جارانی پیتشوو، ئه وسا. ئاما: هات. یاگه: شوین. راگه ش: ریتگه ی.

واته: دیسان وه کو ئه وسا هاته وه جیتگه ی خۆی و سه قامگیر بوو، زانیم ئه و نامهر ده پتگای خۆی گوم کردوه.

(۹) بهر که رده ن: ده رکرد. وه رده ن: خواردی.

واته: جاریکی تر له دلما شادی ده رکرد و هه رچی میوه ی شهوق و خو شیم هه بوو به ژه مپیک خواردی.

سه لامون عه له یک تا قه هامپازم
 ئه ی مه عشووقه که ی به عیشوه و نازم (۱۰)
 نمازه شادی و که یف و مه یل و شهوق
 به یان، نه و کاخه تیر بکه ران زهوق (۱۱)
 سه رای خاصی تۆن هه ر په ی تۆ خاصه ن
 مه جذووب نه زومره ی خودا نه شناسه ن (۱۲)

***

دل غه رقی گیتجا و مه ینه ت و غه م بی
 بالا چون چه و گان چه میده و چه م بی (۱)
 خیلخانه ی شادی جه کۆماری دل
 کۆچ که رده ن فه نا که رده ن وه مه نزل (۲)

(۱۰) مه عشووقه: دلخواز.

واته: (منیش به خه م وت) سلاوت لی بی تا قانه هاوارزه که م، ئه ی دلخوازه که ی به خه مزه و نازم.

(۱۱) نمازه: مه هیله. به یان: بین. کاخ: کۆشک.

واته: (ئه ی خه م) مه هیله شادی و خو شی و ئاره زوو بیته ئه و کۆشکه وه (دلما وه) تیر زهوق بنوین.

(۱۲) سه را: مالی گه وره. خاص: تایبه ت. په ی: بۆ. زومره: کۆر.

واته: (دلما) سه رای تایبه تی تۆیه و هه ر بۆ تۆ چاکه، مه جذووب له کۆر و ده سته ی خوانه ناسانه.

***

(۱) چه و گان: گۆجان، گالۆک. چه میده: چه ماوه.

واته: دل نوقمی گیتژای مه ینه ت و خه م بوو، بالام وه کو گۆجان چه میبه وه.

(۲) خیلخانه: هۆز. که رده ن: کرد. فه نا: له ناوچوون.

واته: هۆز و عه شیره تی شادی و خو شی له کۆماری دلدا کۆچی کرد و فه نای کرد به هه وا و مه نزلتی خۆی.

تاهوی نیشاطم هەر ڕەم مەكەرد ڕەم
 كهواترى شهوق بال مه‌دا وهه‌م(٣)
 ناگا قاصیدی ئاما نه‌راوه
 نامهی تۆ ئاوه‌رد وه‌سه‌د مه‌عناوه(٤)
 نامه، چ نامه، پر نه‌ مزگانی
 سه‌رشار نه‌ قه‌تره‌ی ئاوی حه‌یوانی(٥)
 حروف ڕه‌ونه‌ق‌دار باهه‌م په‌یوه‌سته‌ن
 چون دانهی عیقدی عه‌قیق سه‌ف به‌سته‌ن(٦)
 ساحیره‌ی مه‌ضمون وه‌نیمه‌ نیگا
 دپوانه‌م كه‌رده‌ن هه‌ی سه‌حان الله(٧)
 موباره‌كت بۆ شادی، هه‌ر شاد بی
 یانه‌ی دل‌ت په‌ی به‌زم ئاباد بی(٨)
 په‌یكت دیر ئاما، نه‌زانام ته‌گبیر
 جه‌ ئه‌یازه‌كه‌ت مه‌گیره‌ ته‌ق‌صیر(٩)

- (٣) نیشاط: خوشی. ڕەم مەكەرد: ڕای دەكرد. كهواتر: كۆتر.
 واته: ناسکی خوشیم هەر ڕای دەكرد و نه‌ده‌گیرسایه‌وه، كۆتری شادیشم بالی دده‌ا له‌ یه‌ك و ده‌فری.
 (٤) قاصید: په‌یك. ئاما: هات. ئاوه‌رد: هینا.
 واته: له‌ ناكادا په‌یكی له‌ ڕتوه‌ هات. نامه‌كه‌ی تۆی هینا كه‌ سه‌د واتای تیدا بوو.
 (٥) مزگانی: موژده. حه‌یوانی: ژیان.
 واته: نامه... به‌لام چ نامه‌یه‌ك، پر بوو له‌ موژده و لیتوان لیتو بوو له‌ دل‌تیه‌ ئاوی ژیان.
 (٦) حروف: پسته‌كان. باهه‌م په‌یوه‌سته‌ن: پسته‌كه‌وه‌ نووساون. عیقد: ملوانكه‌.
 واته: پسته‌كانی نامه‌كه‌ت ڕه‌ونه‌قیان هه‌یه‌ و جوان پسته‌كه‌وه‌ به‌ستراون، وه‌كو ده‌نکی ملوانكه‌ی نا‌قیق
 ڕه‌یزان به‌ستوه‌وه.
 (٧) ساحیره: جادووگه‌ری مین. مه‌ضمون: ناوه‌رۆك.
 واته: جادووگه‌ری ناوه‌رۆك به‌ نیوه‌ نیگا‌یه‌ك شیتتی كرده‌وم، هه‌ی سه‌حان الله له‌م كاره.
 (٨) یانه: مال.
 واته: شاییت پیروزی بێ و هه‌ر شاد بیت، مالی دل‌ت بۆ به‌زم و ڕا‌بوردن ئاوا بێ.
 (٩) نه‌زانام: نه‌زانی. ئه‌یاز: خوشه‌ویستیکی زیره‌کی ده‌رباری سولتان مه‌حمودی خه‌زنه‌وی بووه. =

* ڕۆچون ڕووت سپی، شه‌و چون زولفت تار
 ئاد دین، ئید دنیام، به‌رده‌ن وه‌ ئیلغار
 ئینه‌كه‌ی ره‌وان شای والا ته‌بار
 خه‌مت هه‌رپه‌ی من، وه‌شیت په‌ی ئه‌غیار(١)

***

زووخواوم نۆشان... زووخواوم نۆشان
 ئه‌مشه‌و جه‌ دوورییت زووخواوم نۆشان(١)
 جه‌ دووری بالات شای شیرین شیوه
 شه‌و بی وه‌ ده‌یجور، من بيم وه‌ لیتوه(٢)
 سه‌رسام، سادار، گلاراروم بی
 نه‌ سه‌بر و تاقه‌ت، نه‌ شه‌و خام بی(٣)

= واته: ته‌ته‌ره‌كه‌ت یا نامه‌ هینه‌ره‌كه‌ت دره‌نگ هات و منیش هیچ ته‌گبیرتیم بۆ نه‌كرا، له‌به‌ر ئه‌وه‌ له‌ ئه‌یازه‌كه‌ی خۆت كه‌موكوپی مه‌گره‌ و بمبوره‌.

***

* ئه‌م شیعره‌ له‌ وه‌لامی په‌یامتیکی مه‌حمود پاشای جافدا نووسراوه‌ كه‌ كاك ئه‌حمه‌د پرسی ده‌عه‌ت
 كرده‌وه‌ بۆ شای و زه‌ماوه‌نده‌كه‌ی. به‌لام دره‌نگ كه‌وتوه‌ و بۆی نه‌كراوه‌ بچیت. له‌به‌ر ئه‌وه‌ به‌م نامه‌
 شیعریه‌ پیروزیایی لیتكردوه‌وه‌.

- (١) ڕۆ: ڕۆژ. ئاد: ئه‌و. ئید: ئه‌م. ئیلغار: هه‌لمه‌ت. والا ته‌بار: پایه‌ به‌رز. ئه‌غیار: بێگانه‌.
 واته: ڕۆژ وه‌كو ڕووت سپیه‌ و شه‌ویش وه‌كو زولفت ره‌شه‌. ئه‌و دین و ئه‌م دنیامی به‌ هه‌لمه‌تێ بێرد.
 ئه‌مه‌ كه‌ی ره‌وايه‌ ئه‌ی پاشای پایه‌ به‌رز، خه‌مت هه‌ر بۆ من بیت و خوشیت بۆ بێگانه‌. شاعیر له‌
 میسه‌رعه‌ی یه‌كه‌مدا هونه‌ری (ته‌شبهه‌ی مه‌قلوب)ی به‌كار هیناوه‌.

***

- (١) نۆشان: نۆشی.
 واته: زووخواوم نۆشی، ئه‌مشه‌و له‌ دووریت زووخواوم نۆشی.
 (٢) لیتوه: شیت و شه‌یدا.
 واته: له‌تاو دووری بالات ئه‌ی شاجوانی وه‌ك (شیرین) شه‌و بوو به‌ تاریکترین شه‌وی سال و منیش
 شیت و شه‌یدا بوم.
 (٣) سه‌رسام: سه‌رئیشه‌ و حاله‌تی په‌ریشانی و وپینه‌ کردن. سادار: فنی لیتهاتوو. خاو: خه‌و.
 واته: تینکچوم، فیم لیتهات و چیتگه‌م به‌ خۆم نه‌ده‌گرت. نه‌ ئارام و تاقه‌تم ماو نه‌ شه‌ویش خه‌و.

به وینهی فەرهاد تاشام (بیستون)
 دلّهی بهدبه ختم غه رق بی نه هوون (۴)
 به وینهی (مهجنون) به کوی (نهجد) هوه
 چهنی ئاخ و داخ صوبحم کهرده هوه (۵)
 دهردم گرانهن نه داروون تاقت
 مهرده نیم فهرضهن په ری فهاقت (۶)
 نه داروون ئارام په ری دووری تو
 ههی داد ههی بیداد، ههی هانا، ههیرۆ (۷)
 ظیللی ئیمامان لوان نه بارم
 یا شاهی شاهان بکه ره چارم (۸)
 یا حهی به حاجت پیغه مبه ران گشت
 بهو چهار مه لهک ئه مری تو نه مشت (۹)
 به تاجی میعراج په سولی ئه مین
 قاضی الحاجات، رب العالمین (۱۰)

(۴) هوون: خوین.

واته: وکو فەرهاد چپای بیستونم تاشی و دلّه بهدبه خته کم نوقمی خوین بو.

(۵) نهجد: ئه و چپایه ی که مهجنون له روژانی عاشقیدا پرووی تیده کرد و کاتی تیدا به سه ره دهرده.
 چهنی: له گه ل. صوبح: به یانی.

واته: وکو مهجنون به چپای نه جد هوه، له گه ل هه لکیشانی ئاخ و داخدا روژم کرده هوه.

(۶) مهرده نیم: مردنم. فهرضهن: فهرز و پیوسته. فهاقت: دووری و لیک بران.

واته: دهرده و ئازارم گرانه و هوسه له م نه ماوه، ئیتر له داخی دووری و لیک بران مردنم پیوسته.

(۷) نه داروون: نیمه.

واته: له تاو دووری تو ئارام نیبه و...

(۸) ظیل: سبهر. لوان: روشت. شاهی شاهان: خودا.

واته: سبهری ئیمامه کان له سه رم لاچو روشت، ده سا خواجه چاره یه کم بکه.

(۹) چهار مه لهک: چوار فریشته. مه به ست (جبرئیل، میکائیل، ئیسرافیل، عبیرائیل) ه.

واته: خواجه بو خاتری هوه موو پیغه مبه ران و بهو چوار فریشته ی که فه رمانی تو یان له ده ستدایه.

(۱۰) قاضی الحاجات: ئه وه ی مرازی خه لک به جی دین، مه به ست خواجه. رب العالمین: =

به شقی ئیمامان چهارده مه عصوم
 هفتاد و دوو تن شه هیدی مه ظلوم (۱۱)
 فهره جی، خه ری، باجه تی خاسان
 ذاتی پاکی توّم به حه ق شناسان (۱۲)
 بده ره په نه م مه رگی نی هانی
 مه رگم خاسته رهن جه ی زینده گانی (۱۳)

***

ساقی بو، جانم فیدای بالات بو
 موژم جارو که شه گهردی بالات بو (۱)
 هه ر توئی وه تاق هه مپرازی دهردم
 حالزان وه ئه سرار هه ناسه ی سه ردم (۲)
 واده ی کارتهن هه یچ مه که ره درتخ
 دره ختی عه یشم به رئاوهر جه بیتخ (۳)

= په روه ردگاری هه ر دوو دنیا.

واته: به تاجی هاتن بو ئاسمانی پیغه مبه ر (شه وی میعراج) ئه ی خرای په روه ردگاری هه ر دوو دنیا.

(۱۱) به شقی: به عه شقی، به واتای (له بهر خاتری) یش دیت. مه عصوم: بیگوناح.

واته: له بهر خاتری هه ر چواره ئیمامه بیگوناحه که و له بهر خاتری گیانی ئه و حه فتا و دوو که سه ی که له گه ل هه رزه تی حسه یین دا به سته م شه هید کران.

(۱۲) فهره ج: رزگار کردن. خاسان: پیاوچاکان.

واته: رزگارم که، خیریکم یی بکه، له بهر خاتری پیاوچاکان چونکه من زاتی پاکی توّم به حه ق ناسیوه.

(۱۳) بده ره په نه م: بده ری.

واته: مه رگی نه یشیم بده ری و بمکوژه، چونکه مردنم له م ژیا نه چاکتره.

***

(۱) بو: وهره. جارو که س: گسک لیدهر. پالا: پیتلاو.

واته: ئه ی مه گیتر، وهره گیانم به قوربانی بالات یی و برژانگم گسک لیدهری توژی پیتلاوه که ت یی.

(۲) توئی: توئی. ئه سرار: نه یشیمه کان.

واته: چونکه به ته نیا هه ر تو هاو پرازی دهرده و ئازارمی و له نه یشیمه کانی هه ناسه ی ساردم شاره زایت.

(۳) مه که ر: مه که. عه یش: ژیان. به رئاوهر: دهر پیتنه. =

هەر یه‌ند مه‌ستم که‌ر بی‌خه‌به‌ر مانوون
 رۆی ره‌وشه‌ن وه‌شه‌و ده‌یج‌وور بزانون (٤)
 دنیا و مافیها با نه‌چه‌م تار بۆ
 خه‌م وه‌بانی خه‌م نه‌ده‌روون بار بۆ (٥)
 نیازمه‌ن ته‌رکی ره‌ویه‌ی عام که‌روون
 چون تارک الدین ویم به‌دنام که‌روون (٦)
 چونکه‌ کۆچ که‌رده‌ن بۆلبۆل نه‌باخان
 ماریان شیشه‌ی دل به‌رزه‌ ده‌ماخان (٧)
 نه‌وای سه‌د ته‌رزی بۆلبۆلم په‌ی چیش؟
 شه‌میمی عه‌به‌ه‌ر نه‌گوولم په‌ی چیش؟ (٨)
 سه‌فای له‌یلاخ و ئیلاخم په‌ی پیش؟
 چه‌شم نه‌ندازی (ئاخ داخ) م په‌ی چیش؟ (٩)
 بۆی عه‌تری یه‌خه‌ی نازارم په‌ی چیش؟
 سه‌یرانگا و به‌زمی وه‌هارم په‌ی چیش؟ (١٠)

= واته: واده‌ی کاری تۆیه و تۆیش هیچ درێخی مه‌که، دره‌ختی ژیانم له‌رگ و پیشه‌ ده‌ربینه.
 (٤) مانوون: بچیم. بزانون: بزنام.
 واته: ئه‌وه‌نده‌ سه‌رخۆشم که‌ ناگام له‌ خۆم نه‌میتنی و رۆژی رووناک به‌ تاریکترین شه‌و بزنام.
 (٥) مافیها: هه‌رچی تێدایه. چه‌م: چاو.
 واته: دنیا به‌ هه‌موو شتیکیه‌وه‌ که‌ تێدایه‌ له‌به‌ر چاوم تاریک بێ و خه‌م له‌سه‌رخه‌م له‌ ده‌رووندا بار بێ.
 (٦) ره‌ویه: شپوه. عام: خه‌لکی. تارک الدین: ئه‌وه‌ی وازی له‌ دین هێناوه. ویم: خۆم.
 واته: نیازم وایه‌ واز له‌ شپوه‌ی ره‌وشتی هه‌موو که‌سه‌ی بچیم، وه‌ک ئه‌وه‌ی که‌ وازی له‌ دین هێناوه‌ خۆم به‌دنا و بکه‌م.
 (٧) ماریان: شکا. به‌رزه‌ ده‌ماخان: ئه‌وانه‌ی به‌ که‌یف و زه‌وقن.
 واته: چونکه‌ بۆلبۆل له‌ باخندا کۆچی کرد و به‌و‌ده‌ش شووشه‌ی دلی ئه‌وانه‌ی به‌ که‌یف و زه‌وقن شکا.
 (٨) نه‌وا: چریکه. په‌ی چیش؟ بۆچه‌؟. شه‌میم: بۆن. عه‌به‌ه‌ر: یاسه‌مین، نیرگس (به‌ واتای هه‌ردوکیان دیت).
 (٩) چه‌شم نه‌نداز: دیم. ئاخ داخ: چیا به‌که‌ له‌ ناوچه‌ی زه‌هاو.
 واته: چریکه و ناوازی سه‌د شپوه‌ی بۆلبۆلم بۆچه‌؟ بۆن و به‌رامه‌ی یاسه‌مین و نیرگس تازهم بۆچه‌؟
 (١٠) واته: بۆنی گۆلای یه‌خه‌ی نازدارم بۆچه‌؟ سه‌یرانگا و به‌زمی به‌هارم بۆچه‌؟.

شادی شو نه‌ دل راگه‌که‌ت خار بۆ
 جه‌رگت وه‌ تیخی ده‌ردم له‌ تار بۆ (١١)
 ئه‌بو جه‌هلی خه‌م بۆ وه‌سه‌رای دل
 عه‌جه‌ب بو‌تخانه‌ن مه‌رامت حاصل (١٢)
 ته‌شریف باوه‌ره‌ تا‌قه‌ت سه‌ر که‌رده‌ن
 مه‌جذووب موریدته‌ن تا‌حه‌یات مه‌نده‌ن (١٣)

***

سه‌یدی به‌نده‌ی دل وه‌ خه‌م خه‌سته‌ت
 عه‌بدووللای وه‌ئه‌مر حق که‌مه‌ر به‌سته‌ت (١)
 دانه‌ی خه‌زانه‌ی (لاریب) نه‌جیی پاک
 مه‌منوونی خه‌لات فاخیره‌ی (لولاک) (٢)

(١١) شو: برۆ. له‌تار: شه‌ق و په‌ق.

واته: شادی له‌ دل بۆ و پێگاکه‌ت هه‌ر درک و دال بێ، جه‌رگت به‌ تیخی نازارم شه‌ق و په‌ق بێ.
 (١٢) ئه‌بو جه‌هل: نازناویک بوو له‌ جیگه‌ی (ابو الحکم) موسلمانان دایان به‌ عمرو بن هشامی مخزومی چونکه‌ زۆر دژایه‌تی پێغه‌مبه‌ر و ئیسلامی ده‌کرد. عه‌جه‌ب: سه‌یر و سه‌رسوهره‌ینه‌ر.
 واته: (دوای ئه‌وه‌ی شادی رۆیشته‌) ئه‌ی ئه‌بو جه‌هلی خه‌م و خه‌فه‌ت تۆ وهره‌ بۆ ماله‌ گه‌وره‌ی دل، که‌ بو‌تخانه‌یه‌کی زۆر سه‌یره و به‌ ناوات ده‌گه‌ی.
 (١٣) باوه‌ره: بینه. مه‌نده‌ن: ماوه.
 واته: (ئه‌ی خه‌م) ته‌شریف بینه‌ من هه‌وسه‌له‌م نه‌ما، نیتێر تا ژیان ماوه‌ مه‌جذووب ده‌بیتته‌ موریدت.

***

(١) عه‌بدووللای: مه‌لا عه‌بدووللای داخی خزمی مه‌وله‌وی. حق: خوا.
 واته: ئه‌ی گه‌وره‌ی منی به‌نده‌ی خۆت که‌ دل به‌ خه‌مت زار و نه‌خۆشه، تۆ عه‌بدووللایت واته‌ به‌نده‌ی خوات و به‌ فه‌رمانی خوا پشتوتینت به‌ستووه‌ بۆ خه‌مت کردن و تا‌عه‌ت.
 (٢) لاریب: بێگومان، مه‌به‌ست خوايه. فاخیره: گرافایه. لولاک: ناماژیه‌ به‌وه‌ی که‌ خوا به‌ پێغه‌مبه‌ری فه‌رمووه‌ (لولاک لولاک الما خلقت الافلاک): ئه‌گه‌ر تۆ نه‌بوویتایه‌ ئاسمانه‌کانم دروست نه‌ده‌کرد، لێره‌دا وشه‌ی لولاک مه‌به‌ست پێغه‌مبه‌ره‌.
 واته: دانه‌ی ناو گنجینه‌ی خودا له‌ جیگه‌یه‌کی پاکدا و مه‌منوونی به‌وه‌ی که‌ خه‌لاتی گرافایه‌ی پێغه‌مبه‌ری وهرگرتوه‌ (مه‌به‌ستی ئه‌وه‌یه‌ که‌ سه‌بیدیت و ئه‌ولادی پێغه‌مبه‌ری).

په شحهی به حری نور، چه شمه‌ی وشکاو بیتز
 گولخونچه‌ی گولشهن ره‌وضه‌ی صه‌فاریز (۳)
 خه‌طاطی سه‌ر مه‌شق عیشقی نه‌و هالان
 (داخی) دل خال خال خه‌یالی خالان (۴)
 نه‌سه‌ر ته‌ختانچه‌ی ته‌ن، نه‌چه‌مه‌ی چه‌م
 ته‌وحید سه‌راییش مه‌یو صوفی خه‌م (۵)
 نه‌و پایز هیجر وه‌هیشوومه‌ی دهر
 وه‌لگی سووه‌یل ره‌نگ شادیم به‌راوه‌رد (۶)
 نه‌ر نه‌ده‌ب جه‌یاد تو‌نه‌که‌ره‌ده‌بی
 سفته‌ی ته‌ن شه‌مال سده‌ جار به‌رده‌بی (۷)
 نه‌ورؤ ده‌فته‌ردار رای (ما فی العدم)
 خامه‌ی سه‌رنویشتدا نه‌رووی ره‌قه‌م (۸)

(۳) په‌شحه: نم، تنوک. ره‌وضه: باخچه.

واته: تنوکی دهریای نور و سه‌رچاوه‌ی وشکایی له‌به‌ر چاوخه‌ر، گول خونچه‌ی گولزاریک که باخچه‌ی که‌یف و سه‌فا دانه‌وهرتینی.

(۴) واته: نه‌ی خو‌شنوسی سه‌رمه‌شقی عه‌شقی تازه‌ پیگه‌شتووان و داخی دل خال خاله‌ به‌ هوی خه‌یالی خالانه‌وه.

(۵) ته‌ختانچه: شو‌تینیکی بچکوله‌ی ته‌خت. چه‌مه‌ی چه‌م: چاوه‌ی چار. ته‌وحید سه‌رای: یه‌کتا‌پرستی.

واته: له‌سه‌ر ته‌ختایی بچکوله‌ی له‌شت و له‌سه‌ر چاوه‌ی چاوتنه‌وه سو‌فی خه‌م مه‌یلی یه‌کتا‌پرستی ده‌کات.

(۶) به‌راوه‌رد: دهره‌یتنا.

واته: پایزی نو‌تی دورکه‌وتنه‌وه و لیک بران به‌ بای وه‌یشوومه‌ی دهر و نازار، نه‌و گه‌لای شادیه‌ی وهرانم. که‌ سیوه‌یل ره‌نگی پرشتبوو.

(۷) سفته: سو‌تاو. خو‌له‌میش.

واته: نه‌گه‌ر له‌ یادی تو‌دا بای شه‌مال نه‌ده‌بی نه‌واندایه‌ نه‌وا خو‌له‌میشی له‌شمی سه‌د جار بردبوو.

(۸) ما فی العدم: نه‌ودی له‌ تیاچون دایه. ره‌قه‌م: نامه.

واته: نه‌و ره‌زه‌ی که‌ ده‌فته‌رداری ریگای له‌ناوچون، قه‌له‌می چاره‌نوسی خسته‌ سه‌ر نامه.

هه‌ر کالای جه‌لاش وه‌من سپه‌رده‌ن
 لیقاشان جه‌عیشق من په‌یدا که‌رده‌ن (۹)
 هالای نه‌و وه‌هار لو‌طفت پی‌واره‌ن
 جه‌و بی خونچه‌ی عیشق من نادیاره‌ن (۱۰)
 نه‌رامه‌نده‌ی به‌خت به‌نده‌ی دل نه‌و‌گار
 چ خاک وه‌سه‌رکه‌م وه‌چی‌ش که‌م مدار؟ (۱۱)*

***

شیره‌که‌ی مه‌لا عه‌بدو‌ل‌لای داخیش نه‌مه‌یه:

سه‌رمه‌ستی باده‌ی به‌خشنده‌ی ته‌وفیق
 مه‌جدوویی جه‌ذبه‌ی مه‌عشووقه‌ی حه‌قیق
 ریسوای سووقی زوه‌د، شه‌حنه‌ی شه‌هری عه‌شق
 جورعه‌ نو‌ش به‌زم زومره‌ی مه‌ینه‌ت مه‌شق
 دیوانه‌ی هه‌بران واده‌ی مه‌حروومی
 سه‌ر گه‌شته‌ی پای کو‌ی نه‌ج‌دی مه‌عدوومی

(۹) جه‌لا: ره‌نه‌ق. سپه‌رده‌ن: سپارد. لیقا: به‌ یه‌ک گه‌یشتن.

واته: هه‌ر کالایه‌ک که‌ قه‌له‌مه‌که‌ نوسی ره‌نه‌قی دایه‌ ده‌ست من و له‌ عه‌شقی منه‌وه ریگای به‌یه‌ک گه‌یشتیان دوزیه‌وه.

(۱۰) هالای: ئیسته. پتوار: شاراوه. جه‌و بی: له‌وه‌وه بوو.

واته: ئیسته حالی حازر نه‌ویه‌هاری لو‌تفت شاراوه‌یه و دیار نیبه، له‌وه‌وه بوو که‌ خونچه‌ی عه‌شقی منیش نادیاره.

(۱۱) نه‌رامه‌نده: داماو. نه‌و‌گار: ماندوو.

واته: به‌نده‌ی دل ماندوو و په‌ریشان داماو‌ی ده‌ستی به‌ختم، ئیتر چ خاکن بکه‌م به‌ سه‌ردا و به‌ چی مودارا بکه‌م؟

* نه‌م پارچه‌ شیره‌دش مام‌وستا مه‌لا عه‌بدو‌ل‌که‌ریم له‌ هه‌مان سه‌رچاوه‌ی پیشوودا ل ۴۹۶-۴۹۷ بلاوی کرده‌وته، له‌ په‌راو‌تیشیدا نو‌سیویه (نه‌حمه‌د پرسی نه‌م پارچه‌ شیره‌ی بز شیخ عه‌بدو‌ل‌لای داخی نو‌سیویه، له‌ وه‌لامی پارچه‌ شیره‌تیکیا که‌ له‌ باسی «دوستانی مه‌وله‌وی» دا بلاومان کرده‌وه).

بهد نامی جهرگهی طاعت فرۆشان
 لای خوار خهرقهی مهی حهقیقی نوّشان
 سهواری نهیجیهی بالوولی دانا
 دپوانه‌ی وه عیلم حهقیقهت زانا
 توولی دل مه‌صرووف عیلمی صهرف و نه‌حو
 ثانی نه لیقای ذات بیچوون مه‌حو
 شکاری چه‌نگالّ صاحبّ جه‌ناحه‌ین
 گیرۆده‌ی که‌مه‌ند سه‌می (ذی النورین)
 سه‌رداری سه‌ردار، سه‌للاجی ثانی
 گوّیای (انا الحق)، دانای سو‌بحانی
 جبه‌ی تهن خالی نه ماسیوای حه‌ق
 هویدا مه‌ملوو جه‌ ذاتی موطله‌ق
 نیشته‌ی رووی مه‌سند شای نه‌قشبه‌ندان
 جای مه‌لجه و ئومید ئیقبالّ بوله‌ندان
 نامه‌ی پر جه‌ په‌مز عیلمی حه‌قیقهت
 ئینشا‌کرده‌ی نووک خامه‌ی طریقهت
 ضیادا وه عه‌ین بی توّ بی نوورم
 شیفا‌دا وه ئیش دلّه‌ی په‌نج‌ووورم
 حالی بیم یه‌ک یه‌ک گله‌یی که‌رده‌ت
 ظه‌ننی سه‌رد مه‌یلی وه‌یاران به‌رده‌ت
 وه مه‌رگت دل یه‌ند جه‌ مه‌یلت که‌یله‌ن
 زه‌ری زینده‌گیم ئه‌ریو، به‌و مه‌یله‌ن
 به‌لام توّ عاله‌م عولوی ماواتهن
 که‌رده‌نه‌ی سه‌ر به‌رز مه‌له‌کووت جاتهن
 نه‌سایه‌ی ئه‌لطف صیدقی صیددیقی

ویردته‌ن وه فه‌خر (ه‌ذا طریقی)
 من گیرۆده‌ی چای گونای هارووتیم
 وه‌ته‌ن نه ماوای سو‌فلای ناسووتیم
 ته‌رسوون ئه‌رخامه‌ی وه‌خه‌م شه‌ق وه‌رده‌م
 ته‌حریر که‌رۆ راز مه‌خفیی توّی په‌رده‌م
 ناپاکیم هه‌ر یه‌ند نه‌حه‌د ئه‌و دهر بوّ
 په‌ی صه‌فای خاطر پاکان که‌ دهر بوّ
 ئه‌ر ته‌نیای بی فه‌رد فه‌ردی گشت فه‌ردان
 په‌حمش که‌رد وه‌حالّ جه‌سته‌ی سه‌رگه‌ردان
 پیتم یاوان وه‌شه‌هد لوطفی سه‌لاوه‌ت
 سه‌یقه‌ل دا وه‌زه‌نگ زه‌هری قه‌ساوه‌ت
 ئه‌وسا ئه‌ر هه‌ر رۆ، هه‌ر سات، جه‌ نوّوه
 شه‌مامه‌ی نامه‌م نامات وه‌ بوّوه
 بزبان سه‌ر ده‌فته‌ر دلّ بی دهر‌دانم
 عه‌به‌س نه‌پای هه‌رد دهر‌د سه‌رگه‌ردانم
 سا بوّ به‌شقی شای نه‌قشبه‌ندان گشت
 نه‌فه‌س چون شمشیر میصری نه‌پرشت
 نالات جه‌ داوه‌ر په‌ی حالی من بوّ
 لالات په‌ی ئه‌حوالّ مه‌لالی من بوّ
 به‌لّ ئه‌ی حالّ ته‌ب‌دیل وه‌حالی خاص بوّ
 شیشه‌ی دلّ نه‌ زه‌نگ عیصیان خه‌لاص بوّ
 (داخی) م دلّ وه‌زه‌نگ عیصیان خالّ خالم
 موحه‌وو‌هل وه‌ لوظف ته‌حویلی خالم.

***

لەم شیعەری مەلا عەبدوڵلای داخیدا لە دوو شوێندا و بگرە زیاتریش پلە ی بەرزی سۆفییەتی کاک ئەحمەدی پرسی دیارە. وەکو ئەلێ:

۱- دێوانە ی وەعیلم حەقیقەت زانا.

۲- بەلام تۆ عالەم عولوی ماواتەن.

گەردەنە ی سەر بەرز مەلە کووت جاتەن.

ئەم دوو شتە لە ناوەرۆکدا هەر ئەوەن کە مەولەوی دەرباری کاک ئەحمەد وتووێه:

بیریا وەبالای کالای پەئییسی

رجال الغیبە ئەحمەد پرسی

***

* شارەزوری دل سەمووم کەردەو

گرەو جە گپە ی دۆزەخ بەردەو (۱)

سویای بێ مەیلی نازیز، سان بەستەن

فەتخی قەلا یچە ی ئەرواشان قەستەن (۲)

وەشەن رۆح هەدەف خەدەنگی لەیل بۆ

تا سۆفار بەرۆش بەو شەرط بە مەیل بۆ (۳)

* لەسەر ئەم شیعەرە نووسراوە (بخدمت حضرت شیخ محمد بهاء الدین روحی فدا) واتە: بۆ خزمەتی حەزەرەتی شیخ محەمەد بەهائەددین گیانم بە قوربانی بێت. مەبەست شیخ محەمەد بەهائەددینی کوری شیخی سیراجەددینە لە ناوەرۆکی شیعەرەدا و دەردەکوێ کە ساردی بەک لە نیوانیاندا رووی دابیت و ویستووێه دلی شیخەکە ی بێتیتەوێه جێ. دیارە لە بەیتی پێنجەمیشدا مەبەستی لە (پیری مەیخانە) شیخی سیراجەددینە.

(۱) سەمووم: گپە ی گەرم. بەردەو: بر دەو.

واتە: دیسان شارەزوری دل گپە ی هەلکەردەو، ئەو گپە یابە هیندە بە تین بوو گەروی لە گپە ی دۆزەخ بر دەو.

(۲) سان بەستەن: ریزی بەستووە. ئەروا: گیان، لە (ارواح) ی عەرەبیبەو وەرگیراوە.

واتە: سویای بێ مەیلی خۆشەویستەکم ریزی بەستووە و نیازی ئەوێه قەلا بچکۆلەکە ی گیان بگرت.

(۳) وەشەن: خۆشە. خەدەنگ: تیر. سۆفار: ئەو پارچەدارە بوو کە کردووێه بە بنی تیرەو و =

نەک چون من ئیستە گول بۆ بیری جیم

خەم، خەفەت، مەینەت بۆن بە خدیتم (۴)

سا نازیز بۆ بەشق پیری مەیخانە

فری نا، زەرپری، کەرەم بنمانە (۵)

چون هەردەجاران من دەرویش، تۆ پیر

تۆ صەیادەکە ی ئەوسا، من نیچیر (۶)

یە (مەجذووب) واتەن، ئاخەر کە لامەن

نیازش وە لوظف عالی مەقامەن (۷)

***

شەمال هۆرێه هیچ مەکەر مدار

رای دوور گێرنەوەر تا ئاستانە ی یار (۱)

= لەناو کەماندا تەقاندووێه، لێردە بە واتای تابیخ دیت. بەرۆش: بیبا.

واتە: خۆشە رۆح نیشانە ی تیری یار و خۆشەویست بێ، ئەو تیرە تا بێخ بە گیاندا بەریت، بەلام بە مەرجی ئەوێ کە لە مەیل و ئارەزووێه بێت.

(۴) بیری جیم: بیری لیم.

واتە: نەک وەکو من ئیستە گول بۆن لێ بیری و خەم و خەفەت و مەینەت بێن بە خوو و مایە ی سەرگەرمی کردنم.

(۵) فری: زۆر. زەرپری: زەرپریهک، تۆزی، کەمیک.

واتە: دەسا نازیزەکم وەرە لە بەر خاتری یا لە بەر عەشقی پیری مەیخانە، زۆر نا، کەمیک کەرەم لەگەڵ بنوێه.

(۶) هەردەجاران: ئەوسا. صەیاد: راوچی.

واتە: هەردوێه ئەوسا من دەرویش و تۆیش پیرم. تۆ راوچی بەکە ی جارن و منیش نیچیرەکت.

(۷) یە: ئەمە. واتەن: وتووێه. عالی مەقام: پایە بەرز.

واتە: ئەمە مەجذووب و تووێه و دوا قسە یە، نیازی بە لوتفی تۆی پایە بەرزە.

***

(۱) هۆرێه: هەلسە. مدار: وەستان. گێرنەوەر: بگرە بەر.

واتە: ئە ی شەمال هەستە و هیچ رامە وەستە، پتگیای دوور بگرە بەر تا دەگە ی ئاستانە ی یار.

بشۆ وه خزمهت ئه و بهرگوزیده
 ئه و عالی مهقام سۆمای دوو دیده (۲)
 و اچه قهیسه کهت سارا نشیمن
 دیم نیشته بی زار مهلوول سهر ئه فگهن (۳)
 هه ناسه ئایر، جهسته پووش، بهدحال
 هه ر یه ند مزانی بی وه کۆی زووخال (۴)
 چیشنه بی مه یلیت؟ چیش بی خه بهری؟
 فه ریضه ی له یلیت وه جا ماوه ری؟ (۵)
 خۆمن دوور جه تۆ شای نه و نه مامان
 نه سهر قولله ی به خت که فتم وه دامان (۶)
 ئیسه پا بی هاز، زمان لال، چه م کۆر
 خه ریکم چه نی زامانی ناسۆر (۷)

(۲) بشۆ: برۆ. بهرگوزیده: هه لئێژارده.

واته: برۆ بۆ خزمهتی ئه و یاره هه لئێژارده یه، ئه و یاره پایه بهرزه که سۆمای چاوه کا مه.

(۳) و اچه: بلتی. ئه فگهن: به زه ویدا در.

واته: بلتی مه جنوونه کهت که دهشت و سارای کردبووه مه نزلتی خۆی، دیم دانیشتیوو کز و زویر و سه ری به زه ویدا ددها.

(۴) ئایر: ناگر. یه ند: ئه وه نده، هینه ده.

واته: هه ناسه ی ناگر و جه سته ی بیوه پووش و حالی خراب بوو، هه ر ئه وه نده ت زانی سووتاو بوو به کۆی زووخال.

(۵) چیشنه؟: چیه؟. فه ریضه: واجب، پیتیستی سه رشان. وه جا ماوه ری: به جه ن دینی.

واته: بی مه یلیت چیه؟ و بۆچی هه وائلم نا پرسی؟ ئایا واجبی له یلیت به جه ن دینی؟

(۶) قولله: لووتکه. که فتم: که وتم.

واته: ئه ی شای نه مامه تازه پیگه شتوو هکان خۆ من له دووری تۆ، له سهر لووتکه ی به خت که وه تمه خواره وه.

(۷) هاز: هیز. چه م: چاو. چه نی: له گه ل.

واته: ئیسته وام لیتها تووه پیم هیزی تیا نه ماوه، زمانم لال بووه، چاوم کویر بووه و له گه ل زامه ناسۆر کا مه دا خه ریکه ی ژیا نیکی سه ختم.

سا وه لوتفه کهت چون هه رده جاران
 بکیانه په یکی په ی دل ئه و گاران (۸)

***

عه بام کیاسته ن تان و پۆ بی عه یب
 سه وقاته ن په ریت تۆی (رجال الغیب) (۱)
 ورازیان وه زولف نه و عه روسی دل
 بۆش گیره ن نه ناف ئاهوی نه ساسل (۲)
 هه ر تالیه یب زیله ی سه مته وورۆ دارۆ
 هه ر نالیه یب نامی دل بهر مه شمارۆ (۳)
 هه ر شه و وه مه خفی ذیکری له یل مه که ی
 فامت وه سه هبا ی مۆ به ت که یل مه که ی (۴)
 نالیه ی بی سه دات نه سه قفی گه ر دوون
 بهر مه شو، مه شو وه کۆی فه نا بوون (۵)

(۸) بکیانه: بنیره، ره وانه بکه. ئه و گار: بریندار، شه کهت و ماندوو.

واته: ده سا وه کو جاری جاران لوتفیک بنوینه و په یامیک ره وانه بکه بۆ دل برینداره کان.

***

(۱) کیاسته ن: نار دووه. سه وقات: دیاری. په ریت: بۆ تۆ. رجال الغیب: ئه و پیا وانه ی له زانستی غه یب ده زانن.

واته: عابایه کی تان و پۆ بی خه وشم به دیاری بۆت نار دووه، چونکه تۆ زانی غه بی زانی.

(۲) ورازیان: دوور اووه. نه و عه روس: تازه بووک. بۆش: بۆنی. ناف: ناوک. ئاهو: ئاسک.

واته: عه باکه به تالی زولفی تازه بووکی دل دوور اووه و بۆنی له ناوکی ئاسکی سرک وه رگر تووه.

(۳) دارۆ: هه یه تی. مه شچارۆ: ئه ژمی ترۆ.

واته: هه ر تالیه کی ئاواز و زیله ی سه مته ووریه کی هه یه و هه ر نالیه یه کیشی ناوی خودا ئه ژمی ترۆ.

(۴) مه خفی: نه یینی، ذیکر: یاد. له یل: مه به ست خوا به. سه هبا: شه راب. مۆ به ت: خۆ شه ویستی.

واته: هه ر شه وئ که به نه یینی یادى خوا ده که یته وه و هۆش و فامت به شه رابی خۆ شه ویستی پر ده که یه ت.

(۵) بهر مه شو: ده ر ده چت. کۆی: کۆلانی.

واته: کاتی که ناله و هاواری بیده نگت له ئاسمان ده ر نه چی و ئه چیته کۆلانی فه نا بوون له نا وچو نه وه.

نهو ساته وهخته (مهجدوب)ت وير بۆ

با ئيمهيج دلمان ههدهفي تير بۆ(٦)

* ئهم پارچه شيعره بۆ مهولهوي نووسراوه، كه ئهويش له وهلاميدا ئهم پارچه شيعرهي بۆ ناردووه:

***

به تيهي كارخانهي ئوساي به غدايي
دروومان وهتاي نهي ناشنايي
سفيدتهر جه جهرگ مهينهت گازه كه م
نازك تهر جه ناز جاي نياز كه م
چون لۆنگ مه جنوون بدهوش وه كۆلدا
بگيلو و وه دهشت پای ساراي چۆلدا
جارجار بهو گشت دهرده دامه ته وه
بهو قامهت وشك پر زامه ته وه
شنۆي هه ناسان نه سهرد ياران
شانۆش چون به بداخ نه سهر مه زاران

به ريز جه نابي ماموستا مه لا عه بدولكه ريم له پهراويزي شيعره كه ي
مهولهويدا نووسيوه: مهولهوي ئهم پارچه شيعره ي له وهلامي دۆستتيكيا
نووسيوه كه عابايه كي هاوينه ي بۆ ناردووه.

گۆزاني شاعيريش له ژماره (٧)ي گۆقاري (ههولپير) ١٩٥١ له سهري
نووسيوه: مهولهوي پارچه كالايه كي مل پيچي دهستووري سهردهمي خۆي
به دياري ئه نيري بۆ ناشنابهك كه له ديواني چاپكراوا وهكو وتم بۆ
خواليخوشبوو ضياءالدين بيباره نووسراوه، بهلام له نوسخه يه كي تري
دهستخه تدا ديومه و زياتریش ماوه ي چه سپينه دلّي ههيه كه بۆ نيرراو

(٦) وير: بير. بۆ: بي. ههدهف: نيشانه.

واته: نا لهو كاته دا مهجدوبت له بير بي، با منيش دلّم نيشانه ي تيري خواپرستي بيت.

ضياءالدين نا، به لكو هاو رپيه كي ته ريقهت و قه له ندر مه شره بي مه ولهوي
بووه، كاك ئه حمه د ناو له دتي پريسي نزيك هه له بجه دانيشتووه) ئه مه ي
ماموستا گۆران نووسيوه راسته، به لام دياريه كه مليچ نييه، به لكو له
ههردوو شيعره كه دا دياريه كه عابايه.

***

* عه رضه داشت به ندهي دلّ وه خه م خارت
سه وداييم كه رده ن تاسه ي ديدارت(١)
(زه لم) و (تانه رۆي) ديده ي پر جه هوون
بين وه ريشك ئه فزاي فورات و جه يحوون(٢)
يانيه هاي ديده م يه ند زۆر ئاوه رده ن
پاي قوفه و كه شتي و جيسرش به ند كه رده ن(٣)
جه قه لوه زه ي هوون شه هيدان يه كسه ر
بي جاكوشته ي تيخ نيم نيگاي دلّ به ر(٤)
ساراي (شاره زوور) ئينه چهن به ينه ن
ويينه ي (كه لوه لا) ي ئيمام حوسه ينه ن(٥)

* ئهم شيعره ش له هه مان سه رچاوه ي ناويراوا ماموستا مه لا عه بدولكه ريمي موده ريس بلاوي كردۆته وه،
شيعره كه ش دياريه كه بۆ يه كي له دۆسته كاني نووسيوه، به داخه وه نه مانزاني ئه و دۆسته ي كتيه .
(١) عه رضه: سكاللا. داشت: هه به تي.

واته: به نده دلّ به خه م برينداره كه ت سكالاي هه يه و تاسه ي ديتنت شيت و شه يداي كردووم.

(٢) هوون: خوين. ره شك: غيرت بزوتن، به خيلي. ئه خزا: زياد كردن.

واته: ههردوو رووباري زه لم و تانه رۆي چاوه پر له خوتنه كانم به خيلي به رووباري فورات و
جه يحوون ده بن.

(٣) ئاوه رده ن: هيتناوه: قوفه: جوژه به له ميتكي لاديوار بلنده.

واته: ياني فرميتسكي چاوم ئه وه نده زۆري هيتناوه و ئه وه نده ي باراندره وه، رپگاي به له م و كه شتي و
پرده كه شي به ستووه.

(٤) قه لوه زه: قه ليه زه، سۆلاف.

واته: له بهر قه ليه زه ي خويني شه هيدان، كه بي ج به تيغي نيونبگاي دلّ بهر كوژراون.

(٥) ئينه: ئه مه. به ينه ن: ماوه يه كه. كه لوه لا: كه ربه لا.

واته: ده شتي شاره زوور ئه مه چهن ماوه يه كه وه ك كه ربه لاي ئيمام حوسه يني لي هاتووه.

رای ناما و لوای قاصید بهند بیهن
په وکه نامهمان ناموشوش نیهن (۶)

***

عیشقت په یکانی وه جهسته م شاننا
با به یوی په ی په ی نازیزم هانا
جهسته ی وه مه و دای سه و دات نه بۆ ریش
له تار له تار بۆ په ی چیشمه ن چیش؟ (۱)

***

* فه لکه وه ناسوور... فه لکه وه ناسوور
نای چهن زامانت که وتهن وه ناسوور (۱)

(۶) ناما و لوای: هاتن و چون. په وکه: بۆیه.

واته: رینگای هاتوچۆ ته تهر گیراوه، بۆیه نامه بۆ به کتر ناتیرین.

***

(۱) شاننا: وه شانند. به یۆ: بیت. جهسته ی: لاشه یه ک. ریش: بریندار. په ی چیشمه ن چیش: بۆچیمه
بۆچی؟

واته: عه شق و ئه قینت تیریکی گرتنه لاشه م، ده سا نازیزه که م هانا م به تۆ با یه ک له دوا ی یه ک تیری
تر بیت و لیم بدات. لاشه یه ک به نووکی تیری عیشق و سه و دای تۆ بریندار نه بیت، ئه و لاشه یه
پارچه پارچه بیت و بۆ چیمه؟

***

* ئه م شیعره ش له و شیعرانه یه که مامۆستا مه لا عه بدولکه ریم له سه رچاوه ی ناوبراودا بلاوی کردۆ ته وه
ل ۴۹۱ له په راوێژیشیدا نووسیوه: ئه حمه د پریمی ئه م پارچه شیعره ی له به رانه ری پارچه
شیعره کی مه وله ویدا و توه که به م به یته ده ست پچ ئه کا:

کام سارا صد ره نگ نوور پیداو هه شته ن

کشتش کشت ده ست هه ره شت به هه شته ن

ئه میش، وه ک ئه و، بۆ لاواندنه وه ی قادر به گی که یخوسره و به گی جافی و توه که به گولله ی وێل
کوژراوه و له گۆرستانی سه بیید خه لیل نیژراوه له گه رمیان.

من ئه م پارچه شیعره م له رووی که شکۆله که ی خوا لیخۆشبوو مه حمود پاشای جاف نووسیوه ته وه که
له سالی ۱۲۸۲ ی هیجریدا نووسیوه ته وه و نووسیوه: ئه لێ کاک ئه حمه د خۆی له به ر بۆی
خوتنده وه و منیش نووسیوه و وتیشی هه موم له به ر نییه.

(۱) ناسوور: ناسۆر، زامی کۆن که هه لبدانه وه، زامیک که خۆش نه بیته وه. که وتهن: که و توه.

هه ر نه رۆی (ئه له ست) تا وه (نه فخی صور)

یانه ی کۆ وه ده س تۆ نه وی خاپوور؟ (۲)

بی وه قوولنگ قه تل چهنی دپوانه

وه صلی شیرینت که رد وه به هانه (۳)

ئیسه کاریت که رد ئه وان شه رده وه

ديسان (که له لا) ت تازه که رده وه (۴)

ئو سه ر ئیلی خاس جای سه ر کلا فان

ئو ئیل به گیی ئیل قه بیلله ی جافان (۵)

ئو سه فای خاطر که مه ند وه پیلان

ئو نازاری خاص دوور جه ره و پیلان (۶)

ئو قه لغان ده فع رۆی قه زای ئافاق

ئو رۆسته م نه به یین ئیرانیان تاق (۷)

(۲) ئه له ست: رۆزی قیامه ت به واتای (ئه زه ل) یش دیت. نه فخی صور: ئه و شه بیووره یه که له رۆزی
قیامه تدا ئیسرافیل فووی پیا ده کات و مردوو هکان زیندوو ده کا ته وه. یانه: مال.

واته: هه ر له رۆزی ئه زه له وه تا قه بری قیامه ت، مالی کچ به ده ستی تۆ و تیران نه بوو؟

(۳) بی: بوویت. قه تل: کوشتن. که رد: کرد.

واته: بوویت به قولنگ بۆ کوشتنی (فه رهاد) و شیت کردنی. بۆ ئه وه ش به یه ک گه یشتنی شیرینت
کرد به بیانوو.

(۴) شه رده وه: شارده وه.

واته: ئیسسته کاریکی ترت کرد که ئه و کارانه ی تری شارده وه و جاریکی ترشین و واوه یلای
که ره لالت تازه کرده وه که له شه هید کردنی جه زه تی حسه پندا کۆته لپان به ست.

(۵) خاس: چاک، باش. ئیل به گیی: جیگری سه رۆکی هۆز.

واته: ئه و سه رۆک خه لله چاکه ی که ره گه ز و بنه چه ی پاک بوو. ئه و جیگری سه رۆک هۆزه ی جاف.

(۶) سه فا: ره ونه ق. که مه ند وه پیلان: ده رویشه کان. خاص: تاییه ت، ره ویل: کۆمه ل.

واته: ئه و ره ونه ق ده ره ی دلی ده رویشه کان و ئه و نازداره تاییه ته ی که له خه لک و کۆمه ل جیا بوو.
(مه به ستی ئه و به جینگای له سه رووی خه لکه وه بووه).

(۷) ده فع: لا بردن. نه به یین: له نپوان.

واته: ئه و که قه لغانیک بوو به رگری له قه زای ئاسمان ده کرد، ئه و رۆسته مه ی که له نپوان
ئیرانیه کاندانمونه ی نه بوو.

ئەو (سەعد) پۆی بەدر جیھان ئارای ئەو
 ئەو ھەر خاصەى ئەو شەو یەلغارى شەو (۸)
 تا بەردت وەسای سەنگى مەزاران
 شىپونات نازان پەعنا رەفتاران (۹)
 كۆرپە ئەگرىجان نازارانى چىن
 وردە پىرۆزان رووى صەفحەى جەبىن (۱۰)
 ئەو پاچىيان وەپاچ مەوداى دوورى تىخ
 ئىدە وەصەرف تىخ ناخون ھات جە بىخ (۱۱)
 * * *
 * (فەرھاد) وە قولەنگ (تاقۆسان) تاشا
 ھىچ ھونەر نىھن كەللا وەحاشا

(۸) سەعد: سەعدى كۆرى ئەبى وەقاص (صەحابە). بەدر: جەنگى بەدر كە لە سەردەتای ئىسلامدا لە نىوان موسلمانان و كافراندا رووى دا. يەلغار: ھىرش.
 واتە: ئەو جىھان رازىنەرەوى تازە بوو وەك سەعد لە رۆژى شەرى بەردا ديار بوو. ئەو كە ھەر تايبەت بە ئەو بوو شەوانە ھىرش پكاتە سەر دوژمن.
 (۹) بەردت: بردت. شىپونات: شىپوئەت. رەعنا: ژنى بەژن و بالا جوان.
 واتە: (وازت لەو پىياوھ نەھىنا) تا بردتە ژىر بەردى گۆرەو و نازى ژنە بەژن و بالا جوانەكانت شىپوئەت.
 (۱۰) پىرۆزە: خالى سەوز كە بە دەست دەكوتى. جەبىن: تەوئىل.
 واتە: ئەگرىجەى كورتى كچە جوانەكان و خالە وردەكانى سەر لاپەرەى تەوئىل.
 (۱۱) مەودا: نووكى تىخ. ئىدە: ئەم. صەرف: تەواو كردن.
 واتە: ئەو (ئەگرىجەى كورتى كچە جوانەكان) ھەلپاچرا بە نووكى تىزى تىخ و ئەمىش (وردەخالەكان) بە تىخ لەبەن دەرھاتن.

* * *

* ئەم شىعەرە پۆ شىخى سىراجەددىن نووسراوھ و نىشانەى تەمە سووك كردنى بە جەنابى شىخەوھ پىتوھ ديارە. لە وشەى كافوردا ھەردوو واتاى (بۆنخۆش) و (سپى) لەبەر چا و گىراوھ، بە مەبەستى ئەودە ھەم دالە رەشەكەم بە فەبىزت بۆنخۆش كرد كە گوناح بۆگەنى تىبا كردبوو، ھەم بە نوورى باوھەرت سەبىت كەردوھ و بە رەشىتى نەتھىشت.
 ھەم ئەو بەراوردەش جوانە كە كەردووبەتى لە نىوان (سىياسەنگ) و (تاقۆسان) دا. بىستون چىباھەى بەردىنە كە فەرھاد نەخشى تاقۆسانى تىبا كىشاوھ. شاعىر دلنى خۆشى چواندوھ بە پارچە بەردىكى رەش كە شىخەكەى بە (تەوھجەھىك) گۆرپووبەتى بە كافور.

ھونەر ھەر ئىنەن تۆ وھ نىگای دوور
 دل سىياسەنگ بى كەردت وھ كافور (۱)
 * * *
 * فىداى دیدەت بام وەبى مەى مەستەن
 نىگای دیدەى تۆ بادەى ئەلەستەن
 بەھای نىگای تۆ گىيانى ئالەمەن
 زەرەى مەیلەكەت شىفای ئالەمەن (۱)
 * * *
 قىبلەم دەردى من... قىبلەم دەردى من
 چون سەردى ماکوان ئاھى سەردى من (۱)
 وەلگەكەى خەزان رەنگى زەردى من
 تاق تاق كەردى شەو ئالەى دەردى من (۲)

(۱) كەللا: نەخىر، وانىھ. ئىنەن: ئەمەيە. كافور: دەرمانىكى بۆنخۆشى سپىھ.
 واتە: فەرھاد بە قولنگ (تاقۆسان) ى تاشى، بەلام نەخىر ئەوھ ھىچ ھونەر نىبىھ، بەلكو ھونەر ئەمەيە كە تۆ بە روانىنىكى دوور، دلەم كە پارچە بەردىكى رەش بوو كردت بە كافور.

* * *

* ئەم چوارىنە لە دوو نوسخەى بەردەستماندا ھەيە. لەسەر يەككىيان نووسراوھ (كلام مجذوب) واتە قسەى يا شىعەرى مەجذوب. لەسەر يەككىيان نووسراوھ (ولە) واتە ھەر ھى ئەوھ، كە لە دواى شىعەرى (وھارەن گولان) ەوھ نووسراوھ. چوارىنەكەش چەندى بە لای ئەوھدا دەچىت كە مەجازى بىت واتە پۆ ئافرەت نووسرابى، ئەوھندەش بە لای ئەوھدا دەچىت كە پۆ كەسىكى گەورەى نووسىبىت.
 (۱) بام: بىم. ئەلەست: پۆژى دواىى

واتە: بە قوربانى چاوت بىم كە بە بى مەى مەستە و نىگای چاوت شەرابى پۆژى دواىسىھ. نرخی نىگات گىيانى ھەموو خەلكە و تۆسقالىك لە مەيلەكەت ماىھى سارىژ بوونى نازار و ئالە ئالەھ.

* * *

(۱) ماكوان: چىباھەى بەرزه ئەروائىت بەسەر رووبارى سىرواندا چەند ھەوارىكى خۆشى تىنداھ.
 واتە: خۆشەويستەكەم دەردەدارم، ئاھى ساردم وەكو ساردى چىباى ماكوان واىھ.
 (۲) وەلگ: گەلا. تاق تاقكەرە: بەلندەيەكە شەوانە تا بەيانى دەخۆتىنى و لە رۆژدا خۆى دەرخاھت.
 واتە: رەنگى زەرد ھەلگەپاوم وەك گەلاى خەزان واىھ، ھاوار و ئالەى نازارم لەئالەى تاق تاقكەرە دەچىت.

چله‌ی هامنه‌ن گـهـرـه‌ی دهر وونم
 دوو چاری دهر دی سه‌ختی مه‌جنونم (۳)
 به‌حر ته‌لاتوم واده‌ی غه‌رقمه‌ن
 شمشیری فیراق نه‌سهر فه‌رقمه‌ن (۴)
 خه‌نجهری هیجران ههر نه‌جه‌رگمه‌ن
 چه‌مه‌رای نامای دیتی مه‌رگمه‌ن (۵)
 رۆژم ههر شه‌وه‌ن، شه‌وم ههر زاری
 جه‌سته‌م ههر زامه‌ن، زامگه‌لی کاری (۶)
 من جـهـه دووری تو دهر دم هه‌زاره‌ن
 هیتمای دیارگای وه‌صل نادیاره‌ن (۷)
 دل نه‌قه‌فه‌سی سینهم نه‌سیره‌ن
 ناله‌ش چون قومری بی‌جفت دلگیره‌ن (۸)

(۳) هامن: هاوین.

واته: گره‌ی دهر وونم له‌گه‌رمای چله‌ی هاوین ده‌چی و گرفتاری نه‌و دهر ده‌سه‌خته‌م که مه‌جنون له‌عه‌شقی له‌یلدا تووشی بوو.

(۴) ته‌لاتوم (تلاطم) پیتک‌ادانی شه‌پۆله‌کانی دهر یا. فه‌رق: سهر.

واته: دهر یا شه‌پۆله‌کانی نه‌دا به‌یه‌کدا و وه‌ختی نوقم بوئمه، شمشیری دوورکه‌وتنه‌وه‌ی یار له‌سهر سه‌رم دانراوه.

(۵) چه‌مه‌را چاوه‌روانی. نامای: هانتی.

واته: خه‌نجهری لیک دایران دهری له‌جه‌رگم و چاوه‌روانی هانتی دیتی مه‌رگم.

(۶) زامگه‌ل: چه‌ندین زام.

واته: رۆژم ههر شه‌وه‌ و شه‌ویشم ههر گریان و زاری کردنه، لاشه‌یشم چه‌ندین زامی کاریگه‌ری پتویه‌ه.

(۷) هیتمای: هیتشتا. دیارگا: ناسۆ. وه‌صل: به‌یه‌ک گه‌یشتن.

واته: من له‌تاو دووری تو هه‌زار دهر دم گرتوووه، که چی هیتشتا ناسۆی به‌یه‌ک گه‌یشتمان دیار نییبه.

(۸) نه‌سیره‌ن: دیله. جفت: جووت.

واته: دل له‌تاو قه‌فه‌سی سینگمدا دیله و ناله و هاواری وه‌ک ناله و هاواری قومری بی‌جووت دلگیر و کاریگه‌ره.

شه‌وان بی‌دارم تا وه‌سوب سه‌حه‌ه
 گیان خه‌یلج سه‌خته‌ن نمه‌شو وه‌به‌ر (۹)
 سا بو وه‌خاتری گرۆی دلداران
 بژنه‌وه ناله‌ی شه‌ه و زینده‌داران (۱۰)
 ناله‌م هام ناله‌ی فه‌ره‌ادی په‌نده‌ن
 تاله‌م هام تاله‌ی بی‌ژنه‌ی به‌نده‌ن (۱۱)
 هیجران چیشت که‌رد یه‌ند درازه‌نی
 جه‌حالی عاشق بی‌نیازه‌نی (۱۲)
 خو کافر نه‌بیم من ره‌قیمی عه‌شق
 په‌ی زینده‌گانی که‌ردم وه‌سهر مه‌شق (۱۳)

***

(۹) سوب سه‌حه‌ه: به‌ره‌به‌یان. خه‌یلج: زۆر. نمه‌شو وه‌به‌ر: دهرناچی.

واته: شه‌وانه تا به‌ره‌به‌یان به‌خه‌به‌رم و به‌و حاله‌وه‌ گیانم زۆر سه‌خته‌ه که دهرناچی.

(۱۰) سایۆ: ده‌سا وه‌ره. گرۆ: ده‌سته و تاقم. بژنه‌وه: بییسه.

واته: ده‌سا وه‌ره له‌به‌ر خاتری ده‌سته و تاقمی دلداران، ناله‌نالی نه‌وانه بییسه که شه‌وانه ناخه‌ون و رۆژ ده‌که‌نه‌وه. (مه‌به‌ستی خو‌یه‌تی).

(۱۱) په‌ند: زیره‌ک و بی‌باک، شو‌خوشه‌نگ. بیژنه‌ن: دلدارای مه‌نیژه له‌ئه‌فسانه‌ی کوردیدا که تورانیه‌کان له‌چالیکدا زیندانیان کرد و رۆسته‌می زال رزگاری کرد.

واته: ناله‌م هاو‌ناله‌ی فه‌ره‌ادی زیره‌ک و بی‌باک یا شو‌خوشه‌نگه، به‌ختیشم وه‌ک به‌ختی بیژنه‌نی دیل کراو وایه.

(۱۲) چیشت که‌رد: چیت کرد. دراز: دریژ.

واته: نه‌ی لیک بران له‌یار و خو‌شه‌ویست نه‌وه چیت کرد و نه‌ونده‌ه دوور و دریژی، دیاره له‌حالی دلدار بی‌نیازی.

(۱۳) په‌قیم: نامه، نووسراو. په‌ی زینده‌گانی: بۆژیان.

واته: خو من کافر نه‌بووم نامه‌ی دلداریم بۆژیانم کرد به‌سه‌رمه‌شق و په‌په‌وه‌ی ده‌که‌م.

* قیبله مەلّال بۆ... قیبله مەلّال بۆ
دلّی غەیر جەخەم خالت مەلّال بۆ
ئەو دلّ ئەردانە شەوچرای لّال بۆ
توخودا بلانش باوہ زووخالّ بۆ(۱)

***

سەری نەسەرسەر کەمان بۆ ھەر پۆ
ھەر شەو سەرنەدۆ وەئاستانە تۆ
ئەو سەر ئەرسەردار دەورانی دوون بۆ
توخودا بلانش با سەرنگوون بۆ(۲)

***

دیدەم، دیدەیی نەوینۆ پالات
ھەر صوب نەپژئۆ وەگەردی پالات
ئەو دیدە دیدە جەیری توند خیز بۆ
توخودا بلانش با سووما بیز بۆ(۳)

* ئەم پارچە شیعەرە کاک محەمەد علی قەرەداغی لە بەرگی دوومی کەشکۆلی کەلەپووری ئەدەبی کوردیدا ۲۱۷-۲۱۸ بلاوی کردۆتەووە وەک ئێمە لە کەشکۆلەکە خوالیخۆشبوو مەلا عەزیزی ریشاوی وەرگرتوو. کاک محەمەد علی گومانی لە شیعەرەکە ھەبە کە ھی کاک ئەحمەد بیت، بەلام دلّنیایی.

(۱) مەلّال: دلّتەنگی. لال: لەعل. بلانش: بیبێتە. زووخال: خەلووز، بسوتتی.

واتە: خۆشەویستەکەم... دلّیک بیجگە لە خەمی خالی تۆ ئەگەر بە شتیکی تر تەنگ و بیزار بو، ئەو دلّ ئەگەر شەوچرای لەعلیش بێ، سا توخوا وازی لێ بێتە و بیبێتە با بسوتتی بێ بە خەلووز.

(۲) پۆ: پۆژ. نەدۆ: نەدات. دوون: نزم و ھیچ و پووج.

واتە: سەریک ھەموو پۆژی بەسەر سەری کەوانەووە بیت (ئامادە تیاچوون بیت) و ھەموو شەوی سەر لە ئاستانەو دەرباری تۆ نەدات، ئەوا ئەوسەرە ئەگەر سەرداری ئەم دەورانە ھیچ و پووجە بیت، توخوا یتگە بەدە با لەناو بچیت و نەمیتێ.

(۳) نەوینۆ: نەبیین. نەپژئۆ: نەپژئۆ. پالات: پیتاوت. جەیر: ئاسک.

واتە: چاوەکەم، چاویک بالای تۆ نەبیین و ھەموو بەیانیبیک بە گەرد و تۆزی پیتاوەکەت نەپژئۆ. ئەو چاوە ئەگەر چاوی ئاسکی سرکیش بێ توخوا بیبێتە با پۆشایی تیا نەمیتێ و نابینا ببیت.

دەستی کە نەبۆ نەکەمەر پەیوہس
نەبۆ نەگەردەن پەیاپە پەیوہس
ئەودەس ئەر دەستی نەققاشی مۆر بۆ
توخودا بلانش با بەستە پۆ بۆ(۴)

***

پاپی پە پە پە پە تۆ نەششۆ وەرپا
ھەردەم نەخیز بۆ صوب نەسەحەرگا
ئەو پائەریایی بەدری مونییر بۆ
توخودا بلانش بانە زنجیر بۆ(۵)

***

قیبلەم با دەستم جەدامانت بۆ
(مەجدووب) نە زومرە غولامانت بۆ(۶)

***

* کە ئەزەو قیصصە ھیجرت وەندەوہ
تاقچە دلّ بێ شەم سیمات مەندەوہ(۱)

(۴) پەیوہس: پەیوہست. نەبۆ: نەبەت. پەیوہس: ھەمیشە.

واتە: دەستی کە پەیوہستی کەمەر نەبیت و ھەمیشە و بەردەوام نەچیتە گەردن و ملەوہ، ئەو دەستە ئەگەر دەستی ھونەر مەندیکی مۆر ھەلکەنیش بێ، توخوا وازی لێ بێتە با بچیتە گۆرەوہ.

(۵) پا: پە. نەشۆ: نەچن. نەخیزۆ: ھەلنەس. بەدری مونییر: مانگی چوار دە پووناک.

واتە: پیتیک بۆ پەپەرە کردنی تۆ نەچن بە پۆتوہ و ھەمیشە بەیانیان زوو ھەلنەس بۆ پۆشاق، ئەو پیتیک ئەگەر پیتی مانگی چوار دەش بێ، توخوا لیتی گەری با ھەر لە زنجیر دا بیت.

(۶) زومرە: دەستە و تاقم.

واتە: خۆشەویستەکەم با دەست بە داوینتەوہم و مەجدووب یەکیک بیت لە دەستە و تاقمی غولامە کانت.

* لەسەر ئەم شیعەرە نووسراوہ (خطاب بەسید حسن) واتە: قسە لەگەڵ سەید حەسەندا. بەداخەوہ نەمانزانی ئەم سەید حەسەنە کتیبە.

=

تاریک بی چون شهو، بی سهدا چون بهرد
 خو مولکی ویت بی هانا چیتشت کهرد؟ (۲)
 ئیسسه تو مالیک بی مولک و تاپو
 منیچ دهردهدار ئه نیسی رو رو (۳)
 گهر عه جاله تهن نمهی وه سهر وهخت
 رازت فاش مه بو خه یلی سه ختهن سهخت (۴)

***

که (شیرین) ی هور سوخمهش ترازو
 (فهرهاد) ی شهوگار جه خاو هوریزا (۱)
 زوخالی دنیا گیلا وه کافور
 تهنیا دلهی من مهندهن وه بی نور (۲)

= (۱) ئه زنهو: سهر له نوو. قیصه: چیرۆک. وهندهوه: خویندهوه. مهندهوه: مایهوه.
 واته: که سهر له نوو چیرۆکی دوورکهوتنهوه و لیکبرانت خویندهوه، تاقه بچکوله کهی دلیم بی مومی
 روخسارت مایهوه.

(۲) ویت بی: خو ت بوو. چیتشت کهرد: چیت کرد؟

واته: (دوای ئهوه) دلیم وهک شهو تاریک داهات و وهک بهرد بیدهنگ ما، ئهی هاوار ئهوه چیت
 کرد خو ئهوه دلیم مولک و سامانی خو ت بوو.

(۳) مالیک: مولکدار. ئه نیس: هاو دهه.

واته: ئیسسه (دوای ئهوهی دلیمت وها لیکرد) تو بوو یته ته مولکدارتیکی بی مولک و تاپو و منیش
 بوومه ته دهردهداریکی هاو دهه می شیون و رو رو.

(۴) عه جاله تهن: به پهله. نمهی: نه یه یه. راز: نه یه یه. فاش مه بو: ئاشکرا ده بی ت.

واته: ئه گهر خیرا و به پهله نه یه یه به سهر وه ختمه وه و فریام نه که ویت، ئهوا ئهوه نه یه یه ته که
 له دلدا یه ئاشکرا ده بی. که ئه وهش کاریکی زور سهخت و زحمه ته.

***

(۱) هور: خور. جه خاو هوریزا: له خه وه له سا.

واته: کاتین که (شیرین) ی خور یه خه ی سوخمه کهی ترازو، (فهرهاد) ی شهوگار له خه وه له سا.

(۲) زوخال: خه لوو. گیلا: گیترا، وه ره خه راند. مهندهن: مایهوه.

واته: تیشکی ئهوه خوره هینده پرشنگدار بوو خه لوو زی دنیا ی به کافور گیترا (هموو دنیا ی سپی
 کردهوه) تهنیا دلی من نه بی ت به بی تیشک مایهوه.

ئاخ پهری شوومی ستاره ی تاله م
 په ی گۆش خه راشیی که ره نای ناله م (۳)
 ئه ری هه ی دل بهر، کو شیی وه فاومه یل؟
 په ی چیش قارت کهرد منت وست نه وه یل؟ (۴)
 خو ره ونه ق داده ی بازارت من بیم
 هه نگامی سه ودا کپارت من بیم (۵)
 شهوی خه لوه تی هه مپارت من بیم
 رو ی صوحبه ی نوکته په ردازت من بیم (۶)
 جه گرد به لایی غه مخورات من بیم
 پووشه نده ی گردین ئه سرارت من بیم (۷)
 ئیسسه با من بهد، ره قیب دل په سه ند
 شه رطمان په ی روژگار بمانو وه په ند (۸)

(۳) پهری: بو. تاله: طالع، بهخت و چاره نووس. گۆش خه راش: دهنگی بهرز که نازاری گوچکه بدات.
 واته: ئاخ بو شوومی و نهحسی ئه ستیره ی بهخت و چاره نووسم و بو نه ره وگره می که ره نای ناله و هاوارم.

(۴) کو شیی؟: بو کو ی چوو؟ وست: خسته. وه یل: چالیکه له م هه نم دا، لیره دا مه به سستی ناره حتیبه.
 واته: ئه ری هه ی خو شه ویسته کهم وه فاو مه یله که ی جارانت بو کوی چوو؟ بوچی تو رایت و منت خسته
 ناو زحمهت و ناره حتیبه وه.

(۵) ره ونه ق داده: ره و اج و ره ونه ق دهه. هه نگام: کات.

واته: خو من به لای خو به وه ره و اج و ره ونه ق دهه ی بازارت تو بووم و کاتی سه ودا و مامه له ش هه ر من
 کپاری شتومه که کانت بووم.

(۶) خه لوه تی: تهنیا یی. صوحبه ت: قسه.

واته: هه ر من له شه وانی تهنیا ییدا هاوارا زت بووم و روژی قسه کردنیش هه ر من بووم قسه ی خو ش و
 به تمام بو ده کردی.

(۷) جه گرد: له هه موو، پووشه نده: داپوشه ر. گردین: هه موو. ئه سرار: نه یه یه کان.

واته: له هه موو به لای کهدا که رو ی تیده کردی هه رمن غه مخورات بووم و هه رمن داپوشه ری هه موو
 نه یه یه کانت بووم.

(۸) شه رط: به لاین. بمانو وه په ند: به په ند بیه یته وه.

واته: ئیسسه باوین من خراب بم و ناحه ز له دلندا جیکه ی خو ی کرد بیته وه، که وای لیهات با ئه و
 به لینه ی له نیوانماندا هه بوو بی به په ندی روژگار.

* گهرمیی کوروی مهیل قه‌یسی چۆل گه‌ردهن
ته‌ئشیر نه‌تۆی دل له‌یللی ئاوه‌ردهن
به‌ل نه‌تاو ره‌قیب وه‌ده‌رد مه‌شه‌وورهن
وه‌رنه‌ ده‌رد و له‌یل هه‌ی نه‌یه‌ک دوورهن^(۱)

* ئەم چوارینه له‌لا‌یه‌ره (۳۶۸)ی دیوانی مه‌وله‌ویدا به‌ شیعری مه‌وله‌وی چاپ‌کراوه. ماسۆستا مه‌لا
عه‌بدو‌ل‌که‌ریم له‌ په‌راوێزیدا نووسیویه:
جاریکیان له‌یللی خوشکی ئەحمەد پرسی نه‌خۆش ئەبێ، کاکیشی به‌و بۆنه‌وه ئەم دوو شیعره ئەلێ:
له‌یللی شیفای زام مه‌جنوون به‌ختانه‌ن
شیرینیش ده‌وای قه‌رها‌د ره‌ختانه‌ن
حه‌یف نیه‌ن فه‌ل‌ه‌ک چه‌واشه‌ی چه‌پ‌گه‌رد
شیفا وه‌نا‌زار، ده‌وایی وه‌ ده‌رد؟

مه‌وله‌ویش بۆ وه‌رام دانه‌وه‌ی شیعره‌کانی ئەحمەد ئەم دوو شیعره ئەلێ (گوايه چوارینه‌که‌ی سه‌رده‌وه -
گه‌رمی کوروی مه‌یل).

به‌لام دوو سه‌رچاوه‌ی باوه‌ر پێکراوی نیشان ئەده‌ن که‌ ئه‌وی لای ماسۆستا مه‌لا عه‌بدو‌ل‌که‌ریم
پێچه‌وانه‌یه، شیعری سه‌رده‌وه هی کاک ئەحمەد و ئەمی دی هی مه‌وله‌وییه.

یه‌ک: مه‌لا فه‌ت‌احی کارده‌لی که‌ مه‌لا باشیکی نالی و مه‌وله‌وی ناس بووه‌ که‌شکۆل‌تیکي به‌ نرخی له
پاش به‌جیماوه. هه‌روه‌ها بۆ خۆیشی نه‌ورۆلی بووه‌ و خزمایه‌تی له‌گه‌ل کاک ئەحمەددا هه‌یه، دیاره
نزیکه‌ی سه‌ده‌یه‌ک له‌مه‌وپێش که‌ شیعری مه‌وله‌وی نووسیوه‌ته‌وه‌ چاکتر زانیویه‌تی که‌ کامه‌یان
شیعری کاک ئەحمەد و کامه‌یان شیعری مه‌وله‌وییه. ئەو له‌ شۆینی خۆیدا ئه‌وه‌ی دیاری کردووه‌ که
ئێمه‌ نووسیمان.

دوو: کاک محمەد عدلی قه‌رده‌اغی که‌ ده‌میکه‌ دلسۆزانه‌ سه‌رگه‌رمی ساخکردنه‌وه‌ و زیندووکردنه‌وه‌ی
که‌شکۆل و به‌یازه‌ کوردیه‌کانه، له‌به‌رگی سییه‌می (بوژاندنه‌وه‌ی مێژووی زانیانی کورد له‌ریگه‌ی
ده‌ستخه‌ته‌کانیان‌ه‌وه. ۲۲۷-۲۲۸) به‌پیتی نوسخه‌یه‌ک که‌ ده‌ستی که‌وتوه‌ چوارینه‌ی (له‌یللی
شیفای زام) به‌ شیعری مه‌وله‌وی و ئه‌وی دیکه‌ی به‌ شیعری کاک ئەحمەد داناه.

ئێمه‌ش به‌پیتی ئەو دوو سه‌رچاوه‌یه‌ هه‌ر وامان دانا، به‌تایه‌تی به‌پشت به‌ستن به‌ په‌راوێزه‌که‌ی مه‌لا
فه‌تاح.

(۱) چۆل گه‌رده‌ن: ده‌شت و چۆلایی گه‌ر. ته‌ئشیر: کارتێکردن. ئاوه‌رده‌ن: هیناوه. به‌ل: کورت‌کراوه‌ی
(به‌ل‌کو). وه‌رنه: ئەگینا.

واته: گه‌رمایی کوروی مه‌یل و خۆشه‌ویستی مه‌جنوونی چۆل گه‌ره‌ که‌ کاری کردۆته‌ سه‌ر دلی له‌یللی
و نه‌خۆشی خستوه. به‌ل‌کو له‌ تاوی ناحه‌ز ناویانگی به‌ ده‌رده‌دار ده‌رچوه. ئەگینا ده‌رد و له‌یل...
ئیه‌وو چه‌ند له‌یه‌ک دوورن.

* لوطفت فه‌رماوان هه‌ی به‌رگوزیده
نامه‌ی عه‌نبه‌ر بۆت په‌وشه‌ن که‌رد دیده^(۱)
ده‌ستت نه‌رێزۆ خاترت شاد بۆ
مه‌وطنی فه‌یضت مودام ئاباد بۆ^(۲)
بزورگواریت وه‌جا ئاوه‌رده‌ن
یادێ جه‌منی (مه‌جذووب)ت که‌رده‌ن^(۳)
من هه‌ر ئه‌و سه‌رمه‌ست باده‌ی عه‌شقی تۆم
پاویاره‌که‌ی رای حه‌قیقی تۆم^(۴)
چرای ره‌هنم‌وون ده‌یج‌وورم تۆنی
الحق تو‌ئشگی رای دوورم تۆنی^(۵)

* ئەم پارچه‌ شیعره له‌وه‌ ده‌چێ به‌ده‌می‌ه‌وه‌ مابیت، به‌لام به‌داخه‌وه‌ له‌ نوسخه‌که‌دا که‌وتۆته‌ کۆتاییه‌وه،
هه‌روه‌ها که‌ نامه‌ شیعرییه‌که‌ و له‌ وه‌لامی نامه‌یه‌کی شیخی سیراجه‌ددیندا نووسراوه، به‌ل‌گه‌ش بۆ
ئه‌وه‌یه‌ که‌:

یه‌ک: پیا هه‌لدان له‌ شیعره‌که‌دا له‌ راده‌ به‌ده‌ره‌ و که‌سه‌که‌ به‌ (ره‌هنمون، تو‌ئشگی رای دوور، شاها،
مایه‌ی ته‌سه‌للی ضه‌میر) داده‌نی، ئەوه‌که‌سه‌ هه‌رده‌بێ شیخی ناو‌راو بیت.

دوو: به‌یتی هه‌شته‌م که‌ به‌یته‌ شیعریکی مه‌وله‌وییه‌ و تێهه‌ل‌کیش کراوه، به‌ل‌گه‌که‌ باشت‌ر ده‌سه‌ل‌یتنی،
چونکه‌ ئه‌و به‌یته‌ له‌و پارچه‌ شیعره‌ی مه‌وله‌وی وه‌رگیراوه‌ که‌ نامه‌یه‌کی شیعرییه‌ و بۆ هه‌مان شیخ
نووسراوه (دیوانی مه‌وله‌وی ل ۳۰۳).

(۱) به‌رگوزیده: هه‌ل‌بژارده. ره‌وشه‌ن که‌رد: رووناک‌کرده‌وه.

واته: ئه‌ی هه‌ل‌بژارده‌که‌م لوتفت فه‌رموو که‌ نامه‌ت بۆ ناردم و نامه‌ بۆن خۆشه‌که‌ت چاوی رووناک
کرده‌وه.

(۲) نه‌رێزۆ: نه‌رزی. موطن: نیشتمان. مودام: به‌رده‌وام، هه‌میشه.

واته: ده‌ستت نه‌رزی و دل‌ت شادبێ، هه‌میشه‌ نیشتمانی فه‌یز و به‌ره‌که‌تت ئاوه‌دان بێ.

(۳) بزورگوا‌ری: گه‌رده‌یی. وه‌جا ئاوه‌رده‌ن: به‌جێ هیناوه.

واته: گه‌وره‌بیت به‌جێ هیناوه‌ که‌ یادی منیکي وه‌کو مه‌جذووبت کردۆته‌وه.

(۴) پاویار: رێبوار. حه‌قیقی: راسته‌قینه.

واته: من هه‌ر سه‌رمه‌سته‌ جارانه‌که‌ی شه‌رابی خۆشه‌ویستی تۆم و رێبواره‌که‌ی رێگا راسته‌قینه‌که‌ی تۆم.

(۵) ره‌هنمون: رێ نیشاندەر. تۆنی: تۆیت. الحق: به‌راستی. تو‌ئشگ: تو‌ئشوو.

واته: چرای رێگا نیشانده‌ری شه‌وی تاریکی ده‌یج‌وورم تۆیت و به‌راستی ده‌لێم، تۆ تو‌ئشوو
رێگای دوورمیت.

نهو هیلالی عید زینده گیم تۆنی
 شاها ئیفتیخار بهنده گیم تۆنی^(۶)
 قیبله م فردی وهش مهضمونی (مهعدووم)
 ویردی زه بانمه ن جهلات بۆ مه علوم^(۷)
 (گیای په ژموردهی ته ژنه کهی بی شۆم
 چه مه رای واری هه وری لوطفی تۆم)^(۸)
 خه زانهی لوطفت هه ر پر نه زه ر بۆ
 خه رمانی مه یلت دايم به فه ر بۆ^(۹)
 هه ر تۆنی مایه ی ته سه للی ضه میر
 بمر وون هه ر ساتی وه رکه رووت جه ویر^(۱۰)

***

* نامه کهت یاوا گیان تامان وه لهرز
 هه ر عوضویم په ی ویش مه لالۆ چه ن ته رز^(۱)
 مه لالۆ په ی چی؟ په ی ده وای شه فا
 په ی چی؟ په ی نامای دلّم وه صه فا^(۲)
 خامه ی دلّه کهی (مه جذووب) ی پر ده رد
 ئی فه رد گه ل نه رووی له وحش ره قه م که رد^(۳)
 ئه ی سیتر وه رده ی مه ی مه یخانه ی مؤهت
 جورعه ده هه نده ی ده رویش وه نۆهت^(۴)
 نزیک وه شه ئنی ساقی والا جا
 جه یوم المحشر بکه رۆم ره جا^(۵)
 عیصیان باره نان، سیادل، روو زه رد
 جه سته م زه خمدار تیری هه زار ده رد^(۶)

* ئەم شیعره له وه لامی نامه یه کی شیخی سیراجه ددیندا نووسراوه.

(۱) یاوا: گه بی، هات. عوضو: ئەندامی له ش. په ی ویش: بۆخۆی. ته رز: شتیوه.

واته: نامه کهت گه بی و گیان هاته له رزین، هه ر ئەندامیکی له شم بۆ خۆی به چه ند شتیوه ده لالیتته وه.

(۲) په ی نامای: بۆ هاتنی.

واته: ئەندامی له شم بۆچی ئەلالیتته وه؟ بۆ ده رمانی سارپێژبوون، سارپێژبوون بۆچی؟ بۆ ئەوه ی دلّم شادی تیکه ویت.

(۳) فه ردگه ل: چه ند به یته شیعرێ. له وح: تابلۆ. ره قه م که رد: نووسی.

واته: قه له می دلّه کهی مه جذووبی پر له تازار و ده رد، ئەم چه ند به یته شیعره ی له سه ر تابلۆی خۆی نووسییه وه.

(۴) سیتیر وه رده: تیتیر خواردوو. مؤهت: خۆشه وستی به کوردی کراوی (محببت) ی عه ره بیه. جورعه ده هه نده: پێک به خش.

واته: ئەئێ تیتیر خواردوو له مه بی ناو مه یخانه ی ئەقین و خۆشه وستی، ئەئێ ئەوه ی که به سه ره و نۆهت پێک به ده رویشان ده به خشی.

(۵) والا جا: جینگا به رز، مه به ست خواجه. یوم المحشر: رۆژی هه شر.

واته: ئەئێ نزیک له گه وره یی و شکۆی خوا، له رۆژی هه شردا رچام بۆ بکه.

(۶) عیصیان: تاوان. سیا: ره ش.

واته: تاوانبارم، دلّم ره شه، رووم زه رده و لاشه م برینداری تیری هه زار ده رد و تازاره.

(۶) عید: جهژن. شاها: ئەئێ شا. ئیفتیخار: شانازی.

واته: مانگی هیلالی تازهی جهژنی ژبانم تۆیت، ئەئێ پاشام تۆ مایه ی شانازی به ندایه تیمی.

(۷) وهش مهضمون: ناوه رۆک خۆش و جوان. مهعدووم: مه به ست شاعیری گه وره مه وله ویه.

واته: قیبله که م... به یته ناوه رۆک خۆشه کهی مه وله ووی ویردی زماغه و ئەمهت له لا مه علوم بێ.

(۸) په ژمورده: ژاکاو. ته ژنه: تینوو. بێ شۆ: له ئەندازه به ده ر. چه مه را: چاوه رێ. واری: بارینی.

واته: گیایه کی ژاکاوی له راده به ده ر تینووم و چاوه روانی بارینی هه وری لوتفی تۆم. (ئەم به یته هی مه وله ویه و شاعیر تیهه لکیتی شیعره کهی خۆی کردوو.)

(۹) زه ر: ئالتوون، له هه ورامیدا به پاره ش هه ر زه ر ده گوترێ. دايم: هه میشه.

واته: گه نجینه ی لوتف و سۆزت هه ر پر له ئالتوون بێ و خه رمانی مه یل و ئاره زووت هه میشه به فه رو پیت بێ.

(۱۰) ته سه للی: خۆشبووی. بمر وون: بمر. وه رکه رووت جه ویر: له بیرت بکه م.

واته: هه ر تۆیت که مایه ی خۆشبووی وێدانمی، که واته بمر ئەگه ر ساتی له بیرت بکه م.

* نه سهر دیاری... نه سهر دیاری
 نارو شه خستی دیم نه سهر دیاری^(۱)
 چون چه شمه‌ی حیات خال زه‌نخ داری
 چه رخ چه م چون باز که توان مه‌ی تار^(۲)
 شه ونم نه پرووی به‌رگ گولباخ به‌هاری
 صه‌یادی صه‌یدان چون من هه‌زاری^(۳)
 جه صه‌فحه‌ی جه‌بین ساکار سامانی
 مه‌کتوب بی وه‌نمر شای لامه‌کانی^(۴)
 سه‌رئیلی ره‌ویل زولف کلافانی
 شه‌م شیوه شیرین نه‌سل جافانی^(۵)

* نهم شیعره‌ش ماموستا مه‌لا عه‌بدولکه‌ریم له سه‌رچاوه‌ی ناوبراودا بلاوی کردو ته‌وه ل ۴۹۴-۴۹۵
 شیعرتیکی عاشقانه‌ی شاعیره و دیاره به‌ر له به صوفی بونی وتویه.

- (۱) دیار: مال و ماوا. نارو: نهمرو.
 واته: نهمرو له مالیکدا که سیکم بینی.
 (۲) زه‌نخ: چه‌ناگه. چه‌رخ: لیره‌دا به‌واتای تیژ و پرشنگدار هاتووه. که‌توان: چاودیر. مه‌ی تار:
 به‌داخه‌وه واتای نهم وشه دوانه‌مان بو ساخ نه‌بوویه‌وه.
 واته: خالیک که له سه‌رچاوه‌ی ژبان ده‌چیت به‌سه‌ر چه‌ناگه‌به‌ویه‌تی، چاوی تیژ و پرشنگداری که
 له‌چاوی باز ده‌چن چاودیری... (لای ماموستا مه‌لا عه‌بدولکه‌ریم له‌باتی که‌توان نووسراوه (که‌توون).
 (۳) به‌رگ: گه‌لا. صه‌یاد: راوچی.
 واته: نه‌وه‌نده جوان و شیرین بوو له‌تنوک شهنوم ده‌چوو به‌سه‌ر گه‌لای گولباخی به‌هاره‌وه، راوچی‌ک
 بوو هه‌زارانی وه‌کو منی راو ده‌کرد، یا هه‌زاران نیچیری وه‌ک منی هه‌بوو. (لای ماموستا له‌باتی
 گولباخ نووسراوه (گولباغ) نیمه‌ به‌و شیوه‌مان له‌لایه).
 (۴) صه‌فحه: لاپه‌ره. مه‌کتوب بی: نووسرابوو. شای لامه‌کانی: خوا.
 واته: به‌سه‌ر لاپه‌ره‌ی ته‌ویلیه‌وه نیشانه‌ی ساده و ساکاری پیته‌ بوو که به‌فه‌رمانی خودا نووسرابوو.
 (۵) ره‌ویل: تاقم، ده‌سته، کومه‌لی ناسک. شه‌م: ناماژه‌به به‌ دلخوازه‌که‌ی وه‌لی دیوانه و هم به‌واتای
 جوان به‌کار هاتووه. نه‌سل: خانه‌دان.
 واته: سه‌ر خیتلی کومه‌له ناسک که مه‌به‌ست کچانی جوانه و نه‌وانه‌ی زولفیان له‌کلافه ده‌چی،
 جوانتیکی شیوه شیرینی خانه‌دانی جافه.

دیم ده‌س وه‌سه‌ر سه‌ر که‌مان گرت مه‌حکمه
 کیشا تاسه‌ر سه‌ر کیش سه‌ردان وه‌هم^(۶)
 خه‌میا و هه‌وادا، عه‌له‌م که‌رد قامه‌ت
 شه‌ست نه‌وکه‌مان په‌ی که‌رده‌ی زامه‌ت^(۷)
 سه‌راسه‌ر سارای ته‌ن وه‌هوناو وه‌رد
 په‌ره په‌ره‌ی جه‌رگ پیران پیران که‌رد^(۸)
 تا چه‌رخ‌ی چه‌په‌گه‌رد م‌سدران وه‌پاوه
 تل م‌ده‌ون وه‌زام ناس‌ور نماوه^(۹)
 (مه‌جذوب) م‌جه‌زل، هه‌ر دوور نه‌شادیم
 کوشته‌ی سه‌ر ره‌ویل ئیلی مورادیم^(۱۰)

***

- (۶) مه‌حکمه: قایم. کیشا: رای کیشا. کیش: تیردان، جیگای تیر.
 واته: دیتم ده‌ستی به‌سه‌ر که‌مانه‌وه‌یه و قایم گرتویه‌تی، رای کیشا تاسه‌ر تیردانه‌که و تیره‌کان
 هه‌موو سه‌ریاندا به‌یه‌که‌وه.
 (۷) خه‌میا: چه‌مایه‌وه. عه‌له‌م که‌رد قامه‌ت: قنج راوه‌ستا. شه‌ست: شتیکه وه‌کو نه‌موس‌تبله له ئیسقان
 و شاخ و شتی وا دروست ده‌کری و له‌کاتی تیر ته‌قاندندا ده‌کریته په‌نجه.
 واته: چه‌مایه‌وه و تیره‌که‌ی هاویش‌ت، پاشان راست بوویه‌وه قنج راوه‌ستا. شه‌ستی که‌مانه تازه‌که‌ی
 کیشا په‌نجه‌ی بو دروست کردنی زام و برین (له‌سه‌ر جه‌سته‌م).
 (۸) هوو ناو: خویناو. وه‌رد: برد. پیران پیران: له‌ت و کوت.
 واته: هه‌موو بیابانی جه‌سته‌می کرد به‌ خویناو و په‌ره‌په‌ره‌ی جه‌رگی له‌ت و کوت کرد.
 (۹) مدران: وه‌ستاوه. مده‌ون: نه‌ده‌م. نما: شیوه، وه‌ک.
 واته: تا ناسمان به‌پیته وه‌ستاوه من هه‌ر به‌ده‌ست نازاری زامی ناس‌وره‌وه تل دده‌م (لای ماموستا
 له‌باتی تل نووسراوه‌گل).
 (۱۰) جه‌زل: کورت‌کراوه‌ی (جه‌ نه‌زل)ه به‌ واتای له‌سه‌ره‌تاره، ئیلی مورادی: به‌ هوزی جافی به‌شی
 عیراق ده‌گوت‌رت، نه‌مه‌ش وه‌ک نه‌وه‌ی میژومان پیمان دل‌ج نه‌و ناوه‌یان به‌ه‌وی نه‌وه‌وه لیتراره که
 زاھیر به‌گ له‌ ده‌قهری جوان‌رووه دیتته سنوری ده‌سته‌لاتی حکومتی عوسمانی و سولتان موراد
 پاشای نه‌وده‌مه ده‌بیت، پیشوازیبه‌کی گه‌رم له‌ جاف ده‌کات به‌و بونه‌وه ناو ده‌نرتین جافی مورادی.
 واته: من هه‌ر له‌سه‌ره‌تای بوونمه‌وه بزم براوه‌ته‌وه که له شادی دوور بم، کوژراوی ده‌ستی سه‌ر تویی
 کچه‌ جوانه‌کانی جافم.

* نیم نیگای دلبر تیربۆن کاریبی
 په‌په‌ی دل مه‌په‌پۆ چون نووری باریبی
 هه‌ر که‌س جه‌وونیکا وه‌بێ نه‌صیوبۆ
 جه‌ پردی صییراڤ پراهیبی نمه‌بۆ

***

** وه‌هارن گولان جه‌م به‌سته‌ن ته‌وق ته‌وق
 وه‌نه‌وشه‌ نیرگس مه‌لاونۆ وه‌شه‌وق^(۱)
 سارا و ده‌شت و ده‌ر په‌نگا په‌نگ بیه‌ن
 پای زمسانی خه‌م ته‌مام له‌نگ بیه‌ن^(۲)
 شادی چۆبی کیش ده‌ماخش به‌رزهن
 سه‌دا و چریکه‌ی بولبول سه‌د ته‌رزهن^(۳)

* له‌ نوسخه‌که‌ی به‌رده‌ستماندا له‌سه‌ر ئەم چوارینه‌ نووسراوه (در مدح مولانا روحی فداه) واته: له
 پیاوه‌لدانی مه‌ولانادا گیانم به‌قوریانی بیټ - دیاره‌ مه‌ولانا مه‌به‌ست زاتی مه‌ولانا خالیدی
 نه‌قشیه‌ندیه.
 تیربۆن: تیریکه‌ مه‌په‌پۆ: ده‌په‌پۆ. باریبی: خودا.
 واته: نیونیگی‌های خوشه‌ویسته‌که‌م تیریکه‌ی کاریگه‌ره و وه‌ک نووری خودا په‌په‌ی دل ده‌په‌پۆت و کونی
 ده‌کات. هه‌ر که‌ستیک له‌و نیگایه‌ بی‌ به‌ش بی، هه‌رگیز به‌سه‌ر پردی سیراتدا نا‌په‌په‌په‌توه.

***

** له‌ نوسخه‌که‌ی به‌رده‌ستماندا له‌سه‌ر ئەم پارچه‌ شیعره‌ نووسراوه: (بهاریات من کلام مجذوب) واته:
 شیعری به‌هاریانه‌ له‌ وتنی مه‌جذوب.
 (۱) ته‌وق ته‌وق: ده‌سته‌ده‌سته (تۆق تۆق) یش ده‌گوترئ. مه‌لاونۆ: ده‌لاوتیته‌وه.
 واته: به‌هاره و گوله‌کان ده‌سته‌ده‌سته کۆبوونه‌ته‌وه. وه‌نه‌وشه به‌شه‌وقه‌وه نیرگس ده‌لاوتیته‌وه.
 (۲) بیه‌ن: بووه.
 واته: سارا و ده‌روده‌شت هه‌مووی به‌جاری په‌نگی به‌سه‌ردا دارپه‌ژراوه و پیتی زستانی خه‌م په‌ یه‌کجاری
 شهل بووه.
 (۳) ته‌رز: شپوه.
 واته: شادی چۆبی ده‌کیشین و نه‌وپه‌په‌ی زه‌وقی هه‌یه، ناواز و چریکه‌ی بولبولیش به‌سه‌د شپوه
 ده‌بیسترئ.

عیشوه‌ی نازاران، دلانی چون سه‌نگ
 به‌هه‌زار مه‌قام ماوه‌ران وه‌ده‌نگ^(۴)
 گولان ده‌سته‌ جه‌م هه‌دییه‌ ئاوه‌رده‌ن
 عه‌روسی (سه‌روه‌لخ) ئارایش که‌رده‌ن^(۵)
 (کانی گویتز) ماچۆ به‌ (کانی جانه)
 (کانی مرواری) ته‌سه‌للی جانه^(۶)
 (سه‌رقه‌لا) بالاش که‌ دیارمه‌ بۆ لیت
 ماچی سه‌رسامه‌ن وه‌هاژه‌ی (شال شیت)^(۷)
 وه‌هار ته‌رمه‌یلت هه‌ن وه‌شاد باش
 عه‌زمی سه‌فه‌رکه‌ر وه‌ (کانی ده‌راش)^(۸)
 ته‌وجا به‌زمگه‌ی یاران‌ی مه‌یه‌ن
 سه‌یرانگه‌ی هه‌زار (دارا) وو (که‌ی)ه‌ن^(۹)

(۴) ماوه‌ران: دیتن.

واته: له‌نجه‌ولاری نازاران، به‌ هه‌زار مه‌قام ئەو دلانه‌ ده‌هیننه‌ دنگ که‌ وشکن و وه‌کو به‌رد وه‌هان.
 (۵) هه‌دییه: دیاری. عه‌روس: بووک.

سه‌ر وه‌لخ له‌گه‌ل (کانی گویتز، کانی جانه، کانی مرواری، شال شیت، کانی ده‌راش، به‌رکه‌ورگ) که‌ له
 به‌یته‌کانی داها‌توودا ناویان دیت، هه‌موویان له‌شوتینه‌ خۆش و ئاواره‌کانی گوندی پریسی سه‌روون.
 واته: گوله‌کان هه‌موو به‌یته‌که‌وه‌ دیاریان هیتناوه و بووکی سه‌ر وه‌لخیان پازاندۆته‌وه.

(۶) ماچۆ: ده‌لن.

واته: کانی گویتز به‌ کانی جانه ده‌لن: کانی مرواری مایه‌ی نارام به‌خشینی گیانه.

(۷) سه‌رقه‌لا: گردیکی گه‌وره‌یه که‌ به‌شیک له‌ گوندی پریس پالی داوه‌ پیتوهی. ماچی: ده‌لینی.

واته: که‌ بالایی سه‌ر قه‌لات لیده‌ده‌که‌وئ و ده‌بیینی، نه‌لینی له‌به‌ر هاژه‌ی چه‌می شال شیت سه‌رسام و
 چه‌یران بووه.

(۸) شادباش: شاباش. عه‌زم: نیاز

واته: به‌هار ته‌گه‌ر ئاره‌زووی ته‌وه‌ت هه‌یه‌ شاباش کریتیت، ته‌وه‌ نیازی سه‌فه‌رێک بخره‌ دلته‌وه‌ بۆ
 سه‌رچاوه‌ی کانی ده‌راش.

(۹) ته‌وجا: ته‌و جیگه‌یه. دارا: ناوی چه‌ند پاشایه‌کی کۆنی ئیترانه‌یه. که‌ی: مه‌به‌ست که‌یخوسه‌وی یه‌که‌م
 پاشای کیانیه‌کانی ئیترانه‌.

واته: ته‌و جیگه‌یه‌ (کانی ده‌راش) شوتینی رابواردنی مه‌یخۆزانه‌ و سه‌یرانگای هه‌زار پاشای وه‌کو دارا
 و که‌یخوسه‌وه‌.

(کۆلاره) سینهش تیتته بهند کهردهن
 خهم نه (قهورسان) گیرى بهند کهردهن (۱۰)
 (مهیان) شادیشهن بهرۆک پر نه گول
 بۆى عهتر مهدا وه دهماخی دل (۱۱)
 تافی (بهرکه ورگ) چون نه گریجهی لهیل
 گولا و مهشانۆ وه رووی قه یسی مهیل (۱۲)
 وه نه وشه نه پاش گهردهن کهچ کهردهن
 پهی ته عظیم ماچی سو جدهی حهق بهردهن (۱۳)
 هه ی هه ی نه ی به زمه، نه ی که یف و سه فا
 نه ی قطعهی به هه شت دوور نه جهور، جه فا (۱۴)
 سه یرش هازی پا وه پیران مدۆ
 نه شه ی مه ی وه حهلق دلگیران مدۆ (۱۵)

(۱۰) کۆلاره: دهشتیکه له خۆراوی پریشه وه. تیتته: خشل. قهورسان: قهبرستان، گۆرستانی گونده که به.
 واته: دهشتی کۆلاره سنگی به خشل پازاندۆ ته وه و خهم و خهفته ی له قهبرسانه که ی ته نیشیتیدا دیل کردووه.
 (۱۱) مهیان: دهشتیکه له رۆژه لاتنی پریشه وه. مهدا: ئه دا.
 واته: دهشتی مهیدان شهوق و شادیهتی و سینه وه بهرۆکی پر کردووه له گول، بهو گولانهش بۆنی عهتر ده دات له لووتی دل.
 (۱۲) مهشانۆ: نه پرژیتنی. قه یس: قه یسی عامری مه جنوونی دل داری له یل.
 واته: تاقگهی بهرکه ورگ وه کو نه گریجه ی له یلا، گولا و نه پرژیتنی به رووی مه جنوونی ناره زوودا.
 (۱۳) نه پاش: له داوینیا. په ی ته عظیم: بۆ گه وره یی و ریزلینان.
 واته: گولّه وه نه وشه له داوینیا ئه و تاقگه به دا گهردنی که چ کردووه و نه لینی کرنوشی حهق بۆ گه وره یی و ریزی ده بات.
 (۱۴) قطعە: پارچه.
 واته: وه ی له به زمه خۆشه و له م که یف و سه فایه، له م پارچه به هه شته ی که نه جهوری تیا به نه سته م.
 (۱۵) هازی پا: هیزی پین. مدۆ: ئه دات. حهلق: گه روو.
 واته: سه یری ئه م به هه شته هیزی پین به پیران ده به خشی و زهوقی شه راب ده دات به گه رووی دلگیراوه کان.

وه هار ئه ر (پریس) نه که ی وه مه نزل
 جه کو رهنگی ویت مه رپیزی وه دل؟ (۱۶)

***

وه هار نه تهوقی زمسان نازاد بی
 چه م وه دیمانه ی وه نه وشه شادبی (۱)
 جه نیرگس سه لا، شکوفه سه دهق
 مه کیانان قوده رت حهق وه ههفت ته وهق (۲)
 شنۆ وه قسه تار مه لاونۆ چلان
 یاقووت مه به خشۆ وه بهرگی گولان (۳)
 بولبولان داران ماوه ران وه له رز
 وه (تهنجه) مه دان سه د نه وا وه قهرز (۴)

(۱۶) جه کو: له کوئی. مه رپیزی: ده رپیزی.

واته: ئه ی به هار نه گه ر گوندی پریس ناکه بته جیگه و مه نزلی خۆت، ئه ی له کوئی به ناره زوو رهنگی جوانی خۆت ده رپیزی؟

***

(۱) تهوق: کۆت و پینه ند. چه م: چاو، چه می ئاو (به ههردو ماناکه دیت).
 واته: به هار له ده ست کۆت و پینه ندی زستان نازاد بوو، چاو یا چه می ئاو به دیمانه ی گولّه وه نه وشه شاد بوو.
 (۲) سه لا: خۆیندن، بانگه یشتنی خه لک. سه دهق: راست ده که ی. مه کیانان: ده نیرن. حهق: خوا.
 واته: له و نیرگسه وه دهنگی بانگه یشتنی خه لک بۆ سه یری به هار به رز ده بیته وه و چرۆی دره خته کانیش راستی قسه که ی ده سه لپین و ده لپین راست ده که ی، ئه م دوانه (نیرگس و چرۆ) دهنگی توانا و ده سه لاتنی خوا ده نیرن بۆ جهوت ته به قه ی ئاسمان.
 (۳) قه تار: مه قامیکتی کوردی به. مه لاونۆ: ده لاوینیتته وه. مه به خشۆ: ده به خشی.
 واته: شه با به ئاوازی قه تار چل و پۆیی دره خته کان ده لاوینیتته وه و رهنگی سووری یاقووت ده به خشۆ به په ری گولّه کان.
 (۴) ماوه ران: ده هیننه. تهنجه: شاریکه له ولاتی تونس و به جوانی و خۆشی به ناوبانگ بووه.
 واته: بولبوله کان دره خته کان ده هیننه له رزین و نه وه نده جوان و دهنگیان خۆشه سه د ئاواز ده دهن به قهرز به شاری تهنجه.

(به مۆ) وهكالاى سيمين بافه وه
 هم مه دا وه پرووى قوللهى قافه وه (۵)
 هه ر لامه ويني هه ر رهنك وارانهن
 وادهى ئارايش گـرد ديارانهن (۶)
 هه ر رهنكـي پهي ويش ته رزي مه نمـانۆ
 هوومهى شه رابي عيشق مه پمانۆ (۷)
 رۆى شاديشانهن، سارا و كو خه ملين
 ته نيا دلـهـى من خه مينهن خه مين (۸)
 په وكه ئى وه هار پار ماوهر وه ياد
 له يلـم سه فه ر كه رد، ره نجم شى وه ياد (۹)
 له يلـم له يل نه بي، له يلـم قه مه ر بي
 دنيا و مافيها به و منه وهر بي (۱۰)

***

(۵) به مۆ: چيا يكه له دووره دى رۆژاواى هه له بهجه. سيمين باف: زيوو چنراو. هم: خه م.
 واته: چياى به مۆ به جل و به رگى به زيوو چنراوه وه (مه به ست به فره) خه م ددات به لوتكه ي چياى
 قاف.
 (۶) مه ويني: ده بينى. گرد: هه موو.
 واته: هه ر لايهك سه ير ده كه ي هه ر رهنك ده بارئ و ده مه ده مى رازانده وه ي هه موو شوپنه كانه.
 (۷) پهي ويش: بۆ خۆى. مه نمـانۆ: نه نوپنئى. مه پمانۆ: نه شكپنئى.
 واته: هه ر يه كئى له رهنكه كان بۆ خۆى شپه وه يه كى تايبه ت نه نوپنئى و كووپه ي شه رابي عه شق
 نه شكپنئى.
 (۸) خه ملين: رازاون. خه مينهن: خه فه تباره.
 واته: رۆى شادى و خۆشيبانه، ده شت و چيا رازاونه ته وه و به ته نيا دلـه كه ي من مات و خه فه تباره.
 (۹) په وكه: چونكه. ئى: ئه م. ماوهر: دپنپته. شى: رۆشت.
 واته: چونكه ئه م به هاره سالى پارم دپنپته وه ياد، كه خۆشه ويسته كه م كۆچى كرد و ره نجم به با چوو.
 (۱۰) قه مهر: مانگ. مافيها: نه وه ي تپيدا به. منه وهر: رووناك.
 واته: خۆشه ويسته كه م مانگ بوو، نه وه نده جوان و پرشنگدار بوو دنيا و هه رچى تپيدا به به و رووناك
 ببويه وه.

هوومه ي دلّ وه پيـك دلّ سه ردـيت ماريان
 باده ي هه فت سالـه م وه ژه هر فاريان (۱)
 پهي چپش؟ چپشـم كه رد؟ بينايى ديده م
 نه مه زه عه ي دلّ كاشتت دانه ي خه م (۲)
 ره شمـارى گلـه ت نيش دان نه زه وقم
 كه رد وه گه رمه سيـر له يلاخى شه وقم (۳)
 خو تۆ و كه م شه رطـيى ناسازگار بين
 ئيسه نه ئيقبال من وه هه م يار بين؟ (۴)
 ماچان شه رط ره ويه ي بزورگوارانهن
 شه رط مايه ي صيفات ئيمان دارانهن (۵)
 من جه بيـ شه رطـيت نه بوون دلـگـير
 چون دلّ هه ر ئانهن تۆ كه ردت زنجير (۶)

(۱) ماريان: شكا. فاريان: گۆرا.
 واته: كووپه ي دلـم به پيـكى دلّ ساردـيت شكا و شه رابي حه وت سالـه م گۆرا به ژه هر.
 (۲) پهي چپش؟: بۆچى؟. مه زه عه: كيـلگه. كاشتت: رواند.
 واته: بۆچى؟ من چيم كرد؟ بينايى چاوم، هه لسايت له كيـلگه ي دلـمدا تۆوى خه مت رواند.
 (۳) نيش: نووكى تيژ. كه رد: كرد.
 واته: ره شمـارى گله يى كردنت داني تپيژدا له زه وقم و كوـيستـاني شه وق و خۆشـيمي كرد به
 گه رمه سيـر.
 (۴) ئيقبال: به خت. وه هه م: پيـكه وه.
 واته: خو تۆ و بيـ به لپنئى پيـكه وه نه ده گونجان و ناساز بوون و ئيسـته له به ختى مندا بوونه ته يار و
 ياوهر؟.
 (۵) ماچان: دلـين. بزورگواران: گه وره پياوان.
 واته: دلـين به لپن شپه و ره فتارى گه وره پياوانه و به لپن مايه ي صيفاتي نه وانه به كه باوهر يان به
 خودا هه به.
 (۶) نه بوون: نايم. ئانهن: نه وه به.
 واته: من له بين به لپنپت زوير نايم، چونكه دلـم هه ر نه وه به كه تۆ زنجيرت كردوه و خستووته ته ژتير
 ركيـنى خو ته وه.

ئەمما حەيف وەقەول رەقىبى نامەرد
(مەجدووب)ەكەى ویت سەراسیمە كەرد^(۷)

***

* ھەر ئاخ داخمەن، فەلەك داخمەن^(۱)
جە بەدبەختى بەخت ھەر ئاخ داخمەن^(۱)
سا با بنالم من وەى زامەوہ
وہى زامى كارىى بى دەوامەوہ^(۲)
دوو دەرد چەنى ھەم وەنەم كەردەن كار
يەك دەردى كارىى، يەكئى دووربى يار^(۳)
مايەى دووربى يار فيعلى رەقىبەن
ئى دەردى كارىى عىشقى حەبیبەن^(۴)

(۷) ئەمما: بەلام. قەول: قسە. ویت: خۆت.

واتە: بەلام حەيفە بەقسەى ناحەزىكى نامەرد مەجزووبەكەى خۆت پەرىشان و سەرگەردان كەرد.

***

* ئەم پارچە شیعەرە كاك محەممەد عەلى قەرداغى لەبەرگى سىبەمى (كەشكۆلى كەلەپوورى ئەدەبى كوردى) دال ۳۰۸ بلاوى كەردۆتەوہ. لای كاك محەممەد عەلى قەرداغى لە ميسرەعى دووہمى بەيتى پىنچەمدا لەباتى (تى جەرگەى عوششاق پى) نەخۆتەراوہتەوہ و خالى لەجىگەى داناوہ. ھەرۋەھا دوا بەيتىش لای ئەو نىبە و لەنوسخەيەكى لای ئىمەدا شیعەرەكە بەم شىبەوہ كە نووسىمانەوہ.

(۱) واتە: ئەى فەلەك ھەر ئاخ داخمە و لەبەر بى بەختى خۆم ھەر ئاخ داخمە.

(۲) دەوامەوہ: دەرمائەوہ

واتە: دەسا با بەدەست نازارى ئەم زامەوہ بنالئىم، ئەم زامە كارىگەرەى كە دەرمانى نىبە.

(۳) چەنى ھەم: بەيەكەوہ. وەنەم: لىم.

واتە: دوو دەرد بەيەكەوہ كاربان لىم كەردوہ، يەكەم دەرد و نازارىكى كارىگەر، دووہم دووربى خۆشەويستەكەم.

(۴) فيعل: كاروكردەوہ. ئى: ئەم.

واتە: ھۆى دووركەوتتەوہى خۆشەويستەكەم كارى ناحەزە. ئەم دەردە كارىگەرەش عىشقى و سەوداى (حەبیب)ە.

فەلەك تۆكارت پەى عالەم جەفان
كەى ساتى جەرگەى عوششاق پىر صەفان؟^(۵)
نمازى ساتى راحەت بوون پەى وىم
بديە سا فەلەك چىش مەكەرى پىم^(۶)
با ھەر بنالم بى دەردى كارىى
وہى زامى سەختەى چل نادياربى^(۷)
پەى بى مەيلى يار خەيلى بنالم
جە بەدبەختى وىم وىرانەن مالتم^(۸)
تا زامى دووربى (حەبیب) كارىى بۆ
مشىۆ رۆى ئىقبال مەجدووب تارىبى بۆ^(۹)

***

(۵) جەرگە: كۆر. عوششاق: دلداران.

واتە: ئەى فەلەك تۆ بۆ ھەموو كەسە ھەمىشە كارت جەور و جەفایە و كەى ساتى بووہ كە كۆزى

دلداران پىر لە سەفا و شادى بىت؟

(۶) نمازى: ناھىلى. بديە: سەپرەكە. مەكەرى: دەكەى.

واتە: ناھىلى ساتى بۆ خۆم ئاسوودە بىم و سەپرەكە ئەى فەلەك چىم پىن دەكەى.

(۷) بى: بەم. چل: نازار و ئىش.

واتە: باھەر بنالئىم بەم دەردە كارىگەرەوہ، بەم زامە سەختەوہ كە ئىش و نازارى ديار نىبە.

(۸) خەيلى: زۆر. وىم: خۆم.

واتە: با زۆر بنالئىم لەتاو بى مەيلى خۆشەويستەكەم و لە بەدبەختى خۆم مالتم وىرانە.

(۹) مشىۆ: دەپىن.

واتە: تاكو زامى دووربى حەبیب كارىگەر بى، دەپىن رۆزى بەختى مەجزووب ھەر تارىك بى.

* هەر چه‌نی شاهین نیم نیگاش پرتاو
 به‌ست په‌ری دله‌ی توی دهرود کسه‌واو
 یانی چه‌رخییایا ئه‌ولام ئه‌و هه‌تاو
 وانام که‌لیمه‌ی (نیعمه‌لئینقیلاو) (۱)
 ***
 هه‌وره چه‌واده‌ی وارنای وه‌شسته‌ن
 مه‌رفه‌زانی قیبله‌م نه‌گه‌شته‌ن (۱)
 ساتی تامل کهر مه‌رپزه وارن
 تا به‌یۆ وه‌مال شای وه‌فاداران (۲)
 نه‌ک ته‌ر بۆ بالای شوخ و قه‌شه‌نگش
 په‌شپۆ بۆ زولفان، هۆرگیلۆ ره‌نگش (۳)

* ئەم چوارینەش یەکیکە لەو شیعراوەی کە مامۆستا مەلا عەبدولکەریم لەسەرچاوەی ناوبراودا بلاوی کردۆتەوه. هەر چەندم کرد لە واتا و ناوهرۆکی ئەم چوارینە تێنەگەیشتم و ئەوەی پێم کرا بەروالەت لێکم دایەوه.

(۱) شاهین: شه‌هین، بالنده‌یه‌کی گۆشت خۆره له‌شپوه‌ی هه‌لۆ. که‌واو: که‌باب. وانام: خوتیندم. نیعمه‌لئینقیلاو: چاکترین شۆرش.
 واته: هەر له‌گه‌ل شه‌هینی نیونیگای به‌پرتاو گرتە دڵ و ناوهرۆکی دلی برژاند و کردی به‌ که‌باب.
 یه‌عنی ئەو هه‌تاوه به‌ره‌و لام وهرچه‌رخاو رووی تێکردم، منیش له‌به‌ر تیشکه‌که‌یدا وشه‌ی (چاکترین شۆرش)م خوتینده‌وه.

***

(۱) هه‌وره: ئە‌ی هه‌ور. وارنای: دابارینی. نمه‌زانی: نازانی.
 واته: ئە‌ی هه‌ور که‌ی کاتی دابارینی بارانه، مه‌گه‌ر نازانی خۆشه‌ویسته‌که‌م له‌گه‌شت و سه‌یراندایه.
 ئەمه له‌ ناوهرۆکی به‌بیتیکی فۆلکلۆرییه‌وه نزیکه‌ که‌ ده‌لی:

هه‌ورئ هاتوه‌ بارانی پیتییه
 یاخوا نه‌بارئ یارم له‌ریتییه

(۲) تامل: به‌ کوردی کراوی (تحمل)‌ی عه‌ره‌بیه. مه‌رپزه: مه‌رپتییه. به‌یۆ: بیت.

واته: ساتی خۆت بگه‌ر و باران مه‌بارینه، تا خۆشه‌ویسته‌که‌م بگه‌رپتییه‌وه بۆ ماله‌وه.

(۳) هۆرگیلۆ: وه‌رگه‌پئ، بگۆرئ.

واته: نه‌ک بالا شوخ و شه‌نگه‌که‌ی ته‌ر بپن، زولفه‌کانی بنالۆسکین و ره‌نگی بگۆرئ.

ئەوسا مەر هەر هه‌رون دله‌ی ویم وه‌روون
 ته‌مام بوول و خاک وه‌سه‌ردا که‌روون (۴)
 ***

هیجرانت ته‌ورئ وه‌نم کار ده‌که‌ن
 هەر ماچی ژاری مارانم وه‌رده‌ن (۱)
 مه‌تای سه‌بووریت وه‌ تالان به‌ردم
 هالا تیجاریاش بازاری دهردم (۲)
 مەر هه‌وری ویصال بواری نه‌سه‌ر
 وه‌رنه تاقت شئ، سه‌رش وست نه‌وه‌ر (۳)
 ***

* هیچ چینه وه‌شته‌ر نیه‌ن نه‌ ئافاق
 وه‌فتوای جومه‌وور مه‌عشره‌ی عوششاق
 په‌ی که‌سه‌ی وه‌عیشق دڵ سه‌ودایی بۆ
 دۆس نه‌به‌هانه‌ی خـودنمایی بۆ (۱)

(۴) هه‌رون: خوتین. ویم وه‌روون: خۆم بخۆمه‌وه. که‌روون: بکه‌م.

واته: ئیتر ئەو کاته مه‌گه‌ر هەر خوتینی دلی خۆم بخۆمه‌وه و هه‌رچی خۆله‌میش و خاک هه‌یه بیکه‌م به‌سه‌ردا.

***

(۱) ته‌ورئ: جۆرئ. وه‌نم: لێم. ماچی: ده‌لێتی. وه‌رده‌ن: خواردوه.

واته: دوورکه‌وتنه‌وه و لێک برانت به‌جۆرئ کای لێکردوم، هەر ئەلێتی ژه‌هری مارانم خواردوه.

(۲) مه‌تا: که‌لویه‌ل. سه‌بووری: ئارام. هالا: ئیسته.

واته: تفاق و که‌لویه‌لی ئارامت به‌تالان بردم و ئیسته بازرگانیکی نیو بازاری نازار و دهردم.

(۳) ویصال: به‌یه‌ک گه‌یشتن. بواری: بیاری. شی: رۆشت. سه‌رش وست نه‌وه‌ر: سه‌ری کزکرد.

واته: مه‌گه‌ر هه‌وری به‌یه‌ک گه‌یشتن له‌سه‌روه‌ه بیاری یا بیاری به‌سه‌رما، ئه‌گینا تاقت و حه‌وسه‌له‌م رۆشت و سه‌ری خۆی کز کرد.

***

* ئەم چوارینەش یەکیکە لەو پارچه شیعراوەی کە مامۆستا مەلا عەبدولکەریم لەسەرچاوەی ناوبراودا بلاوی کردۆتەوه. =

* یاری دلپویا جای نیازه کمه
 سه چشه می حیات، شه که رازه کمه^(۱)
 کللی جه عبه می پر ته لای شعور
 هازی پایه می طه ی راگه می سهخت و دوور^(۲)
 جیلوه دهر وه جام دلّه می وه خه کمه کیل
 ره ونه ق دهه نده می بازاره که می مهیل^(۳)
 نوور نه فزای شه می باره گای مویه
 نه نگه بین به خش می طیفه می قوربهت^(۴)

=

(۱) چینه: له وه. نفاق: له راستیدا وشه می که عه ره بیه و کوی (افق) ه به واتای ناسۆ، به لام لیره دا به مانای دنیا به کار هاتووه. مه عشره: دهسته و تاقم، گروپ. خودمایی: خوناندن.
 واته: له دنیا دا هیچ له وه خوشتر نیبه به پیتی فتوای خه لک و گروپی دلداران، بو که سیک که له =
 = دلداریدا دل پر له سه ودا بیت و له هه مان کاتدا یاریش له بیانوی نه وه بگه یئ که خوی بنوین
 و خوی به زل بزانی. مه به سستی نه وه به دلدار سه می عیشقی گهرم بیت، که چی یار خوی نه دات
 به دهسته وه.

***

* نه شیعره ش پینیدا دیاره که بو شیعخه که نووسیه، وا دهرده که وی که له به فراموشکاری کارتی
 گرنگی شیخی له به بر کرد بیت، شیخیش نامه می که گله می نامیزی بو نارووه و نه مهیش به شیعره
 وه لامی داوه ته وه.

(۱) دلپویا: دل بهر. حیات: ژیان.

واته: یاری دل بهر و دل رفینم و جیگای راز و نیازه کمه، سه رچاوه می ژیان و قسه شیرینه کمه.

(۲) جه عبه: سندوقچه می که خشلی تیدا هه لده گیری. شعور: ههست. هازی پا: هیزی پی.

واته: نه کللی کردنه وه می سندوقچه می پر له نالتوونی ههستم و نه می هیزی پی بو برینی ریگای
 سهخت و دوور.

(۳) جیلوه: روشنایی. جام: ناوینه.

واته: نه روشنایی بهر به ناوینه می دلّه پر له خه کمه و نه ره ونه قده به بازاری مهیل و نارووم.

(۴) نوور نه فزا: تیشک زیاد کهر. نه نگه بین: هه نگوبن. له طیفه: قسه می جوان و به تام. قوربهت:
 نزیکایه می و دوستانه می.

واته: نه تیشک زیاد کهر می شه می باره گای نه فین و خوشه ویستی، نه می هه نگوبن به خش به قسه می
 جوان و به تامی دوستانه می.

صه راف، ره و اج دهر وه سککه می قه لیم
 فروشیاره که می مه تاعی قه لیم^(۵)
 گله ییت که رده ن خه یلی وه جا بی
 ده سا هه می غه فلهت حه واله می خوا بی^(۶)
 وهرنه تو نه بی من و بی مه یلی می؟
 من و عه زاب دان دهر وونی له یلی؟^(۷)
 من و شکه سته ن که ئسی مه می عوشرهت؟
 من و یار وستنه ن سه ر رای عوشرهت؟^(۸)
 سا تازیز بو به شق حه بی بی نازدار
 بوویه ر جه ته قصیر ساه می گونه هکار^(۹)
 من هه ر مه سته که می باده می دهستی تو م
 (دیوانه) ئاسا (شه م) په ره سستی تو م^(۱۰)

(۵) صه راف: پاره و پول دابه شکه ر. سککه: پاره. مه تاع: کالا. قلب: دل.

واته: نه می پاره و پول به خشکه ر بره و دده بیت به پاره می قلب و نه رفیشتم، نه می فروشیاره که می کالای دل م.

(۶) وه جابی: به چی بوو. غه فلهت: فراموشکاری.

واته: له نامه که تدا گله ییت کردووه و زور لام به چی بوو، ده سا هه می فراموشکاری حه واله به خوا
 بیت، چونکه تو بوینه هوی نه وه می گله ییم بیته سه ر.

(۷) وهرنه: نه گینا. عه زاب: سزا و نازار.

واته: فراموشکاری نه گه ر تو نه بیت که می من و بی مه یلیان و تووه؟، که می من و نازاردانی دهر وونی
 یاری خوشه ویستیان و تووه؟

(۸) شکه سته ن: شکاندن. عوشرهت: هاو و پیه می و دوستانه می. وستنه: خستن. عوشرهت: دژواری.

واته: نه می فراموشکاری نه گه ر تو نه بی من و شکاندن می کاسه می شرابی هاو و پیه می؟ من و یار
 خسته سه ر ریگای سهخت و دژوار.

(۹) بوویه ر: ببوره. ته قصیر: که موکوری. ساه می: هه له کار.

واته: سا نازیزه کمه وهره بو خاتری عه شقی پیغه مه بر، له کمه و کوری هه له کارتیکی تاوانباری وهک
 من ببوره.

(۱۰) باده: شه راب.

واته: من هه ر سه ر مه سته که می شرابی دهستی تو م و وهک (وله می دیوانه) هه ر (شه م) په رستی تو م.

مه یلیک کهره وه چون هه رده جاران
با ههر سه رپریتز بو پيالهی مه یخواران (۱۱)
(مه جذووب) بی دهلیل، تۆنی سه رمه شقم
مه بو کلتۆم بسۆچنی کیتابی عه شقم؟ (۱۲)

تاک بهیتهکان

۱- له یلیکی خوشکی ئەحمەد پرسی کچیکی جوان بووه و مهولهوی
شاعیر ویستوووه داوای بکات. بهلام رازهکە ی نادریکی تا کاتیکی دهزانی
له یلیکی ده رپیت به شیخ عه بدولر ههمانی کوری شیخی سیراجه ددین که شیخ
تاجه ددین و چهند کچیکی لیبی ده بیته (به بیجی - به هیجه) یش کچیکی
جوانی نامۆزای کاک ئەحمەد ده بیته، ئینجا مهولهوی داوای ئەم دهکات و
له گه ل داخوازه که یدا ئەم بهیته شیعره بو کاک ئەحمەد ده نووسی:

قسسه یی ئەکه م وه ری وو جی وئ
که له یلیکی نه وو، با به ییجی وئ
کاک ئەحمەد یش به م بهیته شیعره وه لامی بو ده نووسیته وه:
قسسه یی ئەکه ی بی ری وو جی وئ
تۆ که مه جنوونی، چۆن به ییجی وئ؟

واته: تۆ که مه جنوونی و عاشقی له یلایت، چۆن داوای به ییجی ده که یته
له کاتیکی که مه جنوون جگه له له یلا که سی دیکه ی نه ویستوووه، که واته
قسه که ت له جیگه ی خۆیدا نییه.
ئهمه ی که کاک ئەحمەد داخوازه که ی مهولهوی رهت کردۆته وه تا ئیسته

(۱۱) هه رده جاران: نه وسا.

واته: وکو نه وسا مه یلم بی بده ره وه و با پيالهی شه راب خۆره کان ههر پر بیته.

(۱۲) دهلیل: رینما. مه بو؟: ده بی؟

واته: ئیسته مه جذووب بی رینما ماوه و تۆ سه رمه شقی رینگی ژیا می، جا نایا ده بی کتیبی عیشق
و سه و دام بسووتینی؟

پروون نه بوته وه له بهرچی بووه.

مهولهوی هاو رپیی شاعیر و خویندن و ته ریه تی کاک ئەحمەد بووه،
هه ره ها هه ردوو عه شره ته که یان نه ورۆلی و تاوگۆزی دراوسیین و ده یان
په یه ندییان پیکه وه هه بووه، ئەمه جگه له وه ی که مهولهوی له هه ردوو
گوندی (چروسانه) و (گونه) ی نه ورۆلیدا مه لایه تی کردوووه. ناخۆ له بهرچی
بووی به م هه موو په یه ندیانه وه داخوازه که ی به جی نه هیناوه؟

۲- مامۆستا مه لا عه بدولکه ریم نووسیویه: ئەحمەد پرسی زۆر دۆستی
مهوله و بییش بووه، هه موو جاری به شیعر به ربه ره کاننن بیان له گه ل یه ک
کردوووه، بو نمونه به رامبه ر به وه که مهولهوی له لا واندنه وه ی سه بیید
عه بدولسه مه دی خانه گاییدا که مار پیتوه ی داوه و مردوووه، له پارچه
شیعریکیا و توویه:

گول عاده تشهن بی خار نمه بو

گه نج رهویه تشهن بی مار نمه بو

واته: گول عاده تی وایه بی درک نابی و

گه نجینه ش عاده تی وایه بی مار نابیت

ئهم (واته کاک ئەحمەد) ئەم بهیته ی و تووه:

نه نه ئەو ماره هه ر ماری غار بی

په ی پابۆس پاش وه ئینتیزار بی

واته: نا نا... ئەو ماره هه ر هه مان ماری ئەشکه وت بوو (که له

ئەشکه وتی چه رادا پیتی چه زره تی ئەبو به کری گه ست) بو ماچ کردنی پیتی

چاوه روان بوو.

۳-

بشانه تی ری بکه ره قه ستم

با گه واهی بو په ی رۆی ئەله ستم

واته: تی ری بوه شینه و بکو ره، با برینی ئەو تی ره له رۆزی داوییدا بۆم

بیچ به شایهت.

له به یازیکه به ده ستماندا ئه م به یته شیعه ره دواى پارچه ی (بریان به ندی دل و هتیری قهزا) هاتوو و له سه ری نووسراوه (وله فرد) واته: ئه م به یتهش هی ئه وه.

- ۴ -

دهک سه لامهت باى وه یهک نیگای چه م

کانی کۆی شادیم فارپان وه خه م

واته: دهک سه لامهت بیت به یهک نیگای چاو، کانگای پر له شادیم گۆرا به خه م.

- ۵ -

مه جازى سه نعان وه رگیلا جه دین

حه قیقی مه جذووب که رد وه جایگوزین

واته: عیشقی ئافرهت شیخی صنعانی له دین وه رگیلا، به لام عه شقی راسته قینه ی خودایی مه جذووبی کرد به وه ی جیگایه کی بۆ خۆی هه لێژارد (که ئه وه جیگایه ش پله و پایه ی دینه).

شیعه که ی

میرزا مه مه دی میراوی

که باسما ن لێوه کرد

دهورانی فانی... دهورانی فانی

گه ردشی گه ردوون دهورانی فانی

شوکرانه م وه تۆن حه یی په ببانی

وه کیت دان تاسه ر بی په شیمانی؟

کهس نه نۆشان ئاب جه زینده گانی

کیش تیدا به رشی به جاویدانی؟

هه رکهس نابه له د لیش نیه ن حالئ

بشو وه دلگوشاد ته لاری والی

بزانو دنیسا چه ته ور ویه رده ن

دنیا چند سه ردار سه رنگوون که رده ن

به نده ی مه ینه تی ئه بله ی خه یال فام

یه ک رۆ چه نی فیکر عه قل ناته مام

جه قاپیی والی نیشتم به مه جال

هیچ کهس جه حال م نه په رسا ئه حوال

حاجی وه یس نامی فه راشی سه رکار

دهردین بی چه نیم ئاما به گوفتار

وات ئه ی (مه محمد) به نده ی خه یال خام

وهس بشو نه فیکر دنیای ناته مام

بۆ بشیم وه سه یر قه سری دلگوشاد

ته ماشاش که رین خه م بده ر وه باد

مات و په ژاران وه چند مه راره ت

شیم به دلگشاد والی عیماره ت

وه ختی ته ماشای دلگوشاد م که رد

کیشام نه دهروون هه ناسانی سه رد

مه علومهن دنیا بی ئیعتیبارهن

گرد که سی تیدا میه مانه وارهن

نه عاقل، نه شیت، نه دارا و گه دا

نه میر، نه سولتان، نه خانان، نه شا

هیچ که سی نه دام مه رگ خو نه په سته ن

مارش ریشه ی جه رگ گرد که سی گه سته ن

ئىرادەى صنعت ئەمىرى باريەن
 بەلى دەستكردى ئەو يادگار يەن
 سەد پەخمەت وەرۆخ (امان اللە خان)
 والى جەننەت جا گەورەى وەجاخان
 پەى رەوشتى كار قەصر و ئەيوانش
 پەى بالاخانەى ياگەى مېھمانش
 پەرى شىئان شىن رۆژى ديوانش
 پەى نەققاش نەقش تاق و ئەيوانش
 چەند عەجايىبات پېئو دەپ دەپ
 چەغولغولەى رۆم، چە سوپاى عەجەم
 پەرسام جە رەفئىق، ياران، ياودەران
 جە سوپاى قەدەم سانى سەرداران
 وەيەك لا ديوان مەجلىس نەكار بى
 جە يەك لا سەيران ئاھ و شكار بى
 جە يەك لا بېسەت بازارى دل دەپ
 عاشق و مەعشوق مات و خەج دەپ
 يەك طەرەف نەبەرد رۆژى دەعو دەپ
 يەك لاو شۆرپ، جەنگ و غەوغا دەپ
 (والى) دەپ بەو جەوق سان و سوپاوە
 بەو رۆژى دەعوای جەنگى كەھياوە
 سەردارانى وئىش گەرد ھاو لاو
 سواران و ئەسپ دامان سىياوە
 بەو كەيف و شادى وەش دەماخەو
 بەو تەپل و بەيداخ چون گولباخەو

بەو شەوق و شادى سەر ئازادەو
 مدران (ھا) وەقەصر دلگوشادەو
 وەشانى والى سەردارى خانان
 روو كەردەم وەبەزم شاھو كيانان
 رۆستەم دەپ بەو شەكل، بەو شىوہى رەنگىن
 بەو سام و ھەبەت بى غايەت شىرىن
 پۆشانش ئەسباب بە مەردانەوار
 ھانە جوسەت جۆپەرى كارزار
 سوارەن وە (رەخش) پەردەئەى طەپپار
 تىر ئەندازىشەن نەمەيدانى كار
 ما باقى شىران ھان جەدماو
 صەف بەستەن نەدەور (كەيكاس) شاو
 كەرەنا كىشان عەزم دەعوو
 پرونىان وەتەپ (تووران) سوپاوە
 شای (ئەفراسياب) بەو گشت سانەو
 بەو سوپاى سەنگىن بى سامانەو
 (شەيدە)ى (گەرسىوز) وە (پىران) ھو
 جەولان مەپىكان وە مەيدانەو
 سوپاى (سەلم) و (توور) جۆشپان وەجۆش
 مەردانى نامى يەكسەر پۆلاپۆش
 (خاقانى چىنى) نەرووى تەختى زەر
 سواران وەفەيل پەرى شۆرو شەر
 رۆستەم عەرسەى رەزم لىش ئاودەردەن تەنگ
 كەمەندش وەقار ھەوادان وەچەنگ

پيچانش وهسهر سهر هلقه‌ی که‌مه‌ند
کيشانش نه‌رووی ته‌خت دانه‌به‌ند
تاج و توم‌اراش تاوه‌رده‌ن به‌وار
روحش به‌قابيض که‌رده‌ن گرفتار
ئی سوپا و ئی سان وه تاماده‌وه
یه‌کسه‌ر ديم وه قه‌صر دلگوشاده‌وه
شا (سوله‌يمان) ديم وهسهر ته‌خته‌وه
وه که‌وه‌که‌به‌ی خاص فه‌یروز به‌خته‌وه
(به‌لقیسا) ی پهری نيشته‌ن به‌لاوه
هه‌ردوو شان وه‌بان ته‌ختی ته‌لاوه
هه‌ر ماچی (تارون) جه‌هد جه‌ختشه‌ن
(ئاصه‌ف) ريش سفید نه‌پای ته‌ختشه‌ن
(به‌لقیسا) ی بی‌عه‌یب به‌و گشت نازه‌وه
به‌و شیوه‌ی ره‌نگین سوپحان سازه‌وه
به‌و مینای گه‌رده‌ن ته‌ر و تازه‌وه
نیشته‌ن وه‌لای شا وه هام‌پازه‌وه
مه‌لان بالشان وه سه‌یوانشه‌ن
ئینس و جینن و طه‌یر نه‌فه‌رمانشه‌ن
به‌و دیوانی خاص عه‌دل و داده‌وه
ئه‌ویچ ديم وه قه‌صر دلگوشاده‌وه
شا (ئیسماعیل) ديم مدران وه‌سوار
به‌راه‌ر چه‌نی غولغوله‌ی خوونکار
ده‌س دان وه شمشیر پرنده‌ی تاودار
پوو که‌رده‌ن ليشان وه قه‌ستی کوشتار

حه‌مله‌ش په‌ی هه‌ر که‌س به‌رده‌نش وه‌قار
دوو له‌تش که‌رده‌ن نه‌مه‌یدانی کار
غولغوله‌ی روومی وه فه‌ریاده‌وه
ئه‌ویچ ديم وه قه‌صر دلگوشاده‌وه
شاه (نادر) ديم به‌و ته‌دبیره‌وه
به‌و خانی سولتان (قوله‌میر) وه‌وه
به‌و کانی که‌مه‌ال عه‌قل و ویره‌وه
(مه‌مه‌د شای هیند) به‌زنجیره‌وه
نیشته‌ن وه‌بی‌خه‌وف وه دیوانه‌وه
به‌و سام و هه‌یبه‌ت بی‌سامانه‌وه
به‌و حوکمات حوکم نومایانه‌وه
به‌و خه‌شمه‌ن چه‌نی (تاماس خان) وه‌وه
به‌و به‌خت و ئیقبال که‌چی ویشه‌وه
فه‌ره‌اد ديم وه‌زام مه‌ودای تیشه‌وه
به‌و خدمه‌تکاران پيشا پيشه‌وه
به‌و ته‌دبیری کار بی‌نه‌دیشه‌وه
په‌ی که‌رده‌ن ریشه‌ی جه‌رگ ویشه‌وه
ده‌ستگیرته‌ن وه‌ته‌خت پيشانیشه‌وه
ده‌رلاد ها وه هه‌ول په‌شیمانیوه
مه‌نالو وه‌داخ دنیای فانیوه
چه‌رخي به‌د مه‌جاز کاری که‌رده‌ن پيش
به‌ر تاوه‌رده‌ن عه‌ین نووری دیده‌ی ویش
به‌و داد و بی‌داد، به‌و فه‌ریاده‌وه
ئه‌وان ديم وه‌نه‌قش دلگوشاده‌وه

(فه تالی شا) دیم وه رووی تهخته وه
 بهو تاج و تۆمار زهرین رهخته وه
 بهو شان و شهوکت سامی سهخته وه
 بهو بلند ئیقبال تاله و بهخته وه
 بهو کهیف و شادی سهه تازاده وه
 مدران وه پای قهصر دلگوشاده وه
 ئیلچی فه رنگ دیم مدران وه پای وه
 هر ماچی تازه نامان جه لاه وه
 ئیستادهی خدمت دهست وه دوعا وه
 ئینتظار وه ئه مر (فه تالی شا) وه
 (شیخی صنعان) دیم دهست به دوعا وه
 دوساخی عیشقهن وه لای ته رسا وه
 شاکیر وه تهقدیر کهردهی خودا وه
 هیچ نیه وه تهنگ نهوم و مهنا وه
 کهس نه زانو ته رسا چه ته وره
 باشی مه عشووقان ویه ردهی ده وره
 جه سهه تا وه پا ره نگینه تهمام
 مه حبووی بی عهیب شوخی جه مین جام
 پرشتهی لبقای حهق صنعی سوبحانه
 وه دین بهری کهر شیخی سهنعانه
 که ردهن چون بلور مینای شیرازهن
 شیوهش چوون حووران پاک و نه اندازه
 قامهت چون شمشاد نهوخیزی ساوان
 مهلهرزو چون توول قهلهزهی ئاوان

وه ئه مری تهقدیر رهزای ئیلاهی
 ویه ردهن نه تاج، تۆماری شاهی
 موسلمان بیهن وه دینی ره سوول
 شیخ و حه لال ویش که ردهن قبول
 دهستش هاوه جه لد کلام الله وه
 درویشان وه ذیکر الله الله وه
 بهزهوق و شادی خودا داده وه
 ئهویچ دیم وه قهصر دلگوشاده وه
 فره سهیرم کهرد جه شاهانی پیش
 دارا و دهولته مند، گه داو و دهرویش
 هه ربه کی وه تاج تۆماری شاهی
 وه حوکمات حوکم کهردهی ئیلاهی
 وه به زمی مه جلیس ساقی و باده وه
 ئهویچ دیم وه قهصر دلگوشاده وه
 چه ند پادشاهان ویه ردهی قه دیم
 هه ربه ک وه نهوعی نه جای ویشان دیم
 یه کایه ک مدران وه دلگوشا وه
 هه ربه ک وه ئیجماع ویش وه یه ک لاه
 هه رکهس مهوینوو ههیرانشانه
 ئاره زووی دیدار سههیرانشانه
 مه علومهن دهوران فانشان که ردهن
 گرد هه سره تی دل ئه و دنیا به ردهن
 دهورانی فانی تو یه کسارتهن
 یه کار و کردار، یه بازارتهن

مەر ئابروو شەرم، ھەيا نىھەن پىت
 ئەرى بەد مەجاز رىت بەوینەى ویت
 كوون شاھانى پىش دەورەى رۆژگار؟
 كوون ئى بەگلەران، ئى سان و سەردار؟
 كوون جەم ئاوەرىى كىئانانى كەى؟
 كوون بىسائط بەزم مەى نۆشانى مەى؟
 كوون ئەفراسىباب، سوپای سەلم و توور؟
 كوون حوكمات حوكم خاقانى فەغفور؟
 كوون مەردى مەصاف نەوہى (زالى سام)؟
 دىوان نەكوى قاف مەپىچان وەدام
 كوون پالەوانان صاحىب زات و زۆر؟
 چىش ئاما پىشان؟ نەكى كەردەن تۆر؟
 كوون سىلسىلەى سانى (سلىمان)؟
 مەكەردش حوكمات ھەفت ئەقلیم جىھان
 كوون (شا ئىسماعىل) قەھرەمانى رەنگ؟
 غولغولەى رۆمى ئاوەردش وەتەنگ
 كوون (شا نادر)ى صاحىب تەخت و تاج؟
 سىككەش دانە چەرم، حوكمش بى رەواج
 كوون (فەتالى شا) بەورى بى ئەندىش؟
 شاھى و تاج و تەخت لایەق بى بەویش
 كوون عاشقانى و بەردەى وەرىن؟
 كوون لەىلىچ و مەجنون، فەرھاد و شىرىن؟
 كوون (شىخى صەنعان) دىن وەردا نەدەس؟
 عاشق وە تەرسای گاورى بت پەرس

(فەرھاد) شازادەى خاقانى چىن بى
 (صەنعان) ھەم مورشىد، خەلىفەى دىن بى
 ئەرى بەدمەجاز چىش ئاما پىشان؟
 مەرنابەلەد بىن، كەم بىھەن رىشان؟
 زیاد جەگەردىن ئى بەگلەرانە
 ئى شاھانى پىش دەور و زەمانە
 كوون والى مەرحوم (امان اللە خان)؟
 نەى تەلارەدا مەگىرتش دىوان
 قلىانى مار پىچ بگىرتاش نەدەم
 شاھانى پىشەن ئاناش وەچەم
 ئەو مەجلىس ئارای (خوسرەو) ئەساسە
 ئەو سام و ھەببەت بى ھەد قىاسە
 چەرخى بەدمەجاز بى تان و بى پۆ
 كوون والى ناکام خان (خوسرەو) خو؟
 كوون ئەو شەوق و زەوق خان و دارای ئەو؟
 ئەو زەمزەمەى بەزم مەجلىس ئارای ئەو؟
 سادە ساقىيان مینای مەى وەدەس
 نەورەس جەوانان پىر ھەوا و ھەوەس
 مەگىلان ھەردەم نەتۆى دلگوشاد
 دەورانى فەانى كىت نەداوہ باد؟
 ھەركەس عاقلەن وىر و فامشەن
 بزانتۆ مەردەن سەر ئەنجامشەن
 ھىچ نەشەو نەوہند دەورانى بى پۆ
 ئەوان كو لوان؟ ئىد بشو وەكو؟

(محهمده) رهمهق سهرسامی کارهن
 هیرانی - کهردهی پهروهردگارهن
 جهبی بهینهتی دنیای بی بونیاد
 ماتهن چون صورته قهصری دلگوشاد
 بهلام یا خالق دانای کوللی حال
 پادشای عادل بینای بی زهوال
 یا فهدی موطلهق کارسازی بیباک
 یا سروشت کهردهی بنیادهم جه خاک
 نیازم ئیدهن دانای بی نیاز
 قهصری دلگوشاد نهگنۆ وه بی باز
 مهشهورهن وه دهور دنیا ئیجادهن
 مییراتی بابۆ پهری ئهولادهن
 (والی) عالیشان حق بدۆ نهجات
 شههنشای ئیران بکهروش خهلات
 وهکهیف و دلشاد ببۆ نه ولات
 بگیلۆش پیدا به عدل و حوکمات
 ههرکس پی تهئریخ پهرسای ئهحوال بی
 (هزار و دووسهده شهست و دوو) سال بی

۱۲۶۲ی کۆچی بهرامبهه به (۱۸۴۷ یا ۱۸۴۸)ی زابنی

تیبینی

سالانی ئاوارهبیم که لهشاری (سنه)ی خو شهویستدا گیرسامهوه گهلئ
 بهیاز و کهشکۆلم دهست کهوت و گهلئیکیشم دیت و شیعرم له بهر
 نویسنهوه، لهو دهمهوه بۆ بوژاندنهوهی شیعرى شاعیرانمان ههندى کارم
 کردوو هیوادارم خزمهتیکى گچکه بن به که له پووری گه له کهمان. ئهوانه ی

دهستم پیراگه یشتوو و بوژاندومنه تهوه بریتین له :

- ۱- مهولهوی - لیکۆلینهوه، پشکنین، شیعرى بلاو نهکراوه. کتیبیکه ئنتیشاراتی
 سهلاحه دینی ئه بیوی لهشاری ورمی چاپی کردوو.
  - ۲- دیوانی بیسارانی - ئنتیشاراتی گۆزان لهشاری سنه چاپی کردوو.
  - ۳- لهیل و مهجنوونی خانای قوبادی - لای ئنتیشاراتی گۆزانه.
  - ۴- شیرین و فهراهی خانای قوبادی - لای ئنتیشاراتی گۆزانه.
  - ۵- عهشقی خودایی (دیوانی قهسیده و غهزه لهکانی خانای قوبادی) - لای
 ئنتیشاراتی ناجیبه لهشاری بانه.
  - ۶- دیوانی میرزا شهفیعى کولیایی - لای کاک بیژهن قادریبه لهشاری سونگور.
  - ۷- دیوانی ئهحمده بهگی کۆماسی - لای ئنتیشاراتی ئهسهلانی عهزیزه لهشاری
 مهریوان.
  - ۸- سروهی بهره بهیان - دیوانیکی بلاو نهکراوهی قانع - لای ئنتیشاراتی محهمه دبیبه
 لهشاری سهقز.
  - ۹- دیوانی شیخی زیانه ددین - که کاتی خو ی گه یاندم به خزمهتی خوالیخو شیبو شیخ
 عوسمان.
- له داها تووشدا بهرنامه م ههیه بۆ ئاماده کردنی دوو بهرهم.
- ۱- بهشیک له دیوانی یوسف بهگی ئیمامی.
  - ۲- یوسف و زولئیخای خانای قوبادی.

سەرچاوه

- ۱- دیوانی مهولهوی - مهلا عهبدولکه‌ریمی موده‌ریس.
- ۲- یادی مهردان - بهرگی دووهم ل ۴۸۸-۴۹۷. مهلا عهبدولکه‌ریمی موده‌ریس.
- ۳- کهشکۆلی کهله‌پووری ئه‌ده‌بی کوردی بهرگی دووهم و سییه‌م. محهمهد عه‌لی قهره‌داغی.
- ۴- چهند به‌یاز و ده‌ستنووسیکی لای خۆم و به‌پێزان (کاک سه‌بیید باقری هاشمی - کرماشان) و (میرزا محهمهدی سابیری و مهلا محهمهدی ئیلیاسی - سنه).
- ۵- ئه‌و فهره‌هه‌نگۆکه‌ی کاک محهمهدی مه‌لا که‌ریم کردوو‌یه‌تی به‌پاشکۆی (خوسره‌و و شیرین) هکه‌ی خانای قویادی.
- ۶- فهره‌ه‌نگی عه‌مید - بۆ لیکدانه‌وه‌ی هه‌ندئ وشه‌ی فارسی.
- ۷- کهشکۆلی مه‌لا عه‌زیزی ریشاوی که‌لای مه‌لا محهمهد ئه‌مینی کورپی به‌یادگار ماوه.
- ۸- کهشکۆلی مه‌لا فه‌تاحی کاگرده‌لی - نه‌ورۆلی -.
- ۹- بوژاندنه‌وه‌ی میژووی زانایانی کورد له‌رێگه‌ی ده‌ستخه‌ته‌کانیانه‌وه ل ۲۲۷-۲۲۸ محهمهد عه‌لی قهره‌داغی.

پێزانین

پێ به‌ دَل سوپاسی هه‌ردوو برای به‌پێز کاک (فارس نه‌ورۆلی) و کاک (عه‌بدولوه‌هاب عه‌لی) ده‌که‌م بۆ ئه‌و دَلسۆزیه‌ی نواندیان له‌ باره‌ی چاپکردنی ئه‌م به‌ره‌مه‌وه.

له‌ ده‌زگای ئاراسه‌وه

رێنووسی یه‌گه‌رتووی کوردی

داوا له‌ نووسه‌رانی به‌رپێز ده‌که‌ین، ئه‌وانه‌ی به‌ره‌مه‌کانیان له‌ رێگه‌ی ده‌زگای ئاراس - هه‌و بلاو ده‌که‌نه‌وه، پێره‌وی له‌م رێنووسه‌ی خواره‌وه بکه‌ن که‌ رێنووسی په‌سندکراوی کۆری زانیاری کوردستانه‌:

- یه‌که‌م:** گه‌روگرتی پیتی (و).
- نیشانه‌ی (و) له‌ زمانی کوردیدا به‌ شتیه‌ی خواره‌وه ده‌نوسرێ:
- ۱- پیتی (و)ی کورت، واته (و)ی بزۆینی کورت (و: u) بۆ ئه‌وه‌: **کورد. کورت. گوشت.**
  - ۲- پیتی (وو)ی درێژ، واته (وو)ی بزۆینی درێژ (وو: ï) بۆ ئه‌وه‌: **سوور. چوو. دوو.**
  - ۳- پیتی (و)ی کۆنسۆنانت (نه‌بزۆین). واته (و: w) بۆ ئه‌وه‌: **ئاوایی. وه‌ره. هاوار.**
  - ۴- پیتی (ۆ)ی کراوه. واته (ۆ: o) بۆ ئه‌وه‌: **دۆل. گۆز. نۆ.**
- دووهم:** گه‌روگرتی پیتی (و)ی سه‌ره‌تای وشه‌.
- هه‌ر وشه‌یه‌ک به‌ پیتی (و) ده‌ست پێج بکات به‌ یه‌ک (و) ده‌نوسرێت.
- بۆ ئه‌وه‌: **وریا. ولات. وشه. ورد.**
- سییه‌م:** گه‌روگرتی پیتی (ی):
- نیشانه‌ی (ی) له‌ زمانی کوردیدا به‌ شتیه‌ی خواره‌وه‌یه:
- ۱- پیتی (ی)ی بزۆین. واته (ی: i) بۆ ئه‌وه‌: **زه‌وی - Zewî**
  - ۲- پیتی (ی)ی کۆنسۆنانت. واته (ی: y) بۆ ئه‌وه‌: **یار - yar**
- **سه‌ره‌نج ۱:** پیتیکێ (ی)ی بزۆینی فره‌ کورت هه‌یه‌ که‌ له‌ نووسینی کوردی به‌ ئه‌لفویتی لاتینیدا نیشانه‌ی (i)ی بۆ دانراوه‌ وه‌ک له‌ وشه‌کانی: من - Min ، کن - Kin ، ژن - jin. ئه‌م نیشانه‌یه‌ له‌ نووسینی کوردی به‌ ئه‌لفویتی عه‌ره‌بیدا نییه‌.
  - **سه‌ره‌نج ۲:** نیشانه‌کانی (ی)ی بزۆین و (ی)ی کۆنسۆنانت واته (i) و (y) له‌ پیتی عه‌ره‌بیدا هه‌ردووکیان هه‌مان نیشانه‌ی (ی)یان هه‌یه‌ به‌لام له‌ راستیدا له‌ یه‌کتر جیاوازن و له‌ کاتی به‌ دوای یه‌کتر هاتنیاندا ده‌بێ هه‌ردووکیان بنوسرێن.
- وه‌ک: **نییه. چیه. دیاریه‌که. زه‌ویه‌که.**

● **سه‌رنج ۳:** له کاتی هاتنی سځ پیتی (ی) به دواى به‌کتردا وهک له وشه‌کانی (ناواییه‌که‌مان...) (کوژتاییه‌که‌ی...) (وه‌ستاییه‌که‌ی...) (کوژتاییه به‌کاره‌که هیتا) ده‌بج به‌سه‌ر به‌که‌وه بنووسرتین، واته سځ (ی) به شپوهی (بییبه) به دواى په‌کتردا دپن.

چوارهم: گیروگرفتی پیتی (ری) گران، واته (ری) نیشانه‌دار. ئەم پسته له هەر کوژیبه‌کی وشه‌دا هات ده‌بج به نیشانه‌که‌یه‌وه بنووسرتیت. واته له سه‌ره‌تا و ناوه‌راست و کوژتای وشه‌دا هەر (ری) گرانی نیشانه‌داره.

وهک: **پوژ. پریار. که‌ی.**

پینهم: گیروگرفتی پیتی (وی) به‌یه‌که‌وه‌به‌ساتن (عطف):

پیتی (وی) به‌یه‌که‌وه‌به‌ساتن، به شپوهی‌به‌کی جیاواز له وشه‌ی پیش خۆی و پاش خۆبه‌وه ده‌نووسرتیت و مامه‌له‌یه‌کی سه‌ره‌خۆی له‌گه‌لدا ده‌کرتیت.

بۆ نمونه: **من و تو. ناره‌زوو و وریا.**

● **سه‌رنج:** له هه‌ندیک وشه‌ی لیک‌دراودا پیتی (وی) به‌یه‌که‌وه به‌ساتن بووه به‌شیک له هه‌ردوو وشه‌ لیک‌دراوه‌که و به هه‌موویان وشه‌یه‌کی سه‌ره‌خۆیان دروست کردووه.

وهک: **کارویار. ده‌نگریاس. ئەلفریج. هاتوچۆ.**

له‌م بارانه‌دا مامه‌له‌ی سه‌ره‌خۆ له‌گه‌ل پیتی (وی) به‌یه‌که‌وه به‌ساتندا ناکرتیت و وشه‌که هه‌مووی به‌سه‌ره‌به‌که‌وه ده‌نووسرتیت وهک له نمونه‌کاندا پیشانمان دا.

سه‌هم: وشه‌ی ناساده چ ناو بچ یان زاراوه ده‌بج به‌سه‌ره‌به‌که‌وه وه‌کو به‌ک وشه ده‌نووسرتین. وهک:

ناو: **چه‌مچه‌مال. بیکه‌س. دلشاد. زورگه‌زراو. بیتخال. نالپارتیز. میانداو. کانیکه‌وه. سپیگه.**

زاراوه: **ریتووس. ریتوان. ده‌سه‌جی. جیبه‌جی. نیشتمانپه‌روه. ده‌ستووس. ده‌سه‌بازی. ولاتپارتیز. نازادیخواز. دووشه‌مه. سیتشه‌مه. پینجشه‌مه. به‌کسه‌ر. راسته‌وخۆ. په‌کشه‌وه (مانگی په‌کشه‌وه).**

هه‌وه‌م: پیتی (ت) له کوژتای کار (فرمان) دا ده‌شچ بنووسرتیت و ده‌شچ نه‌شنووسرتیت.

وهک: **دیت و ده‌روات (یان) دئی و ده‌روا.**

هه‌هه‌م: نیشبته له زمانی کوردیدا زۆربه‌ی جار به‌هۆی پیتی (ی) له کوژتای ناودا ده‌کرتیت.

وهک: **پینجونی. هه‌ولتری. ده‌ۆکی. شیتخانی.**

هه‌روه‌ها ئەم نمونانه‌ی خواره‌وه:

ئه‌حمه‌دئاوا: ئەحمه‌د ئاواپی

یارمجه: یارمجه‌ی.

تووزخورماتوو: تووزخورماتویی.

شنۆ: شنۆی.

ناکرتی: ناکرتیی (یان) ناکره‌یی.

لادی: لادیی.

● **سه‌رنج:** ئەو ناوانه‌ی خۆیان به‌پیتی (ی) ته‌واو ده‌بن پیتوست ناکات (ی) نیشبته‌نیان به‌خرتته پال. وهک:

سلیمانی: کامهران سلیمانی.

کانیماسی: حاجی حوستین کانیماسی.

ئامیدی: ئازاد ئامیدی.

نۆیه‌م: هەر وشه‌یه‌کی بیانی چ هاتبیتته ناو زمانی کوردیبه‌وه، یان هەر ناو و وشه‌یه‌کی تر که له نووسینی کوردیدا دیتته پیشه‌وه، ده‌بج به‌ریتنوسی کوردی بنووسرتیت.

وهک: **قه‌لم. ئەکه‌ر. قاهره. ئۆتۆمبیل. دۆستوئفسکی.**

ده‌یه‌م: ئامرازی (تر، ترین) که بۆ به‌راورد به‌کار دین ده‌بج به‌وشه‌کانی پیش خۆیان هه‌ر بلکیترتین. وهک:

جوان: جوانتر - جوانترین.

خاو: خواتر - خواترین.

● **سه‌رنج:** ئەم ئامرازی (تر) جیاوازه له وشه‌ی (تر) که به‌واته‌ی (دی، دیکه) دیت. ئەمه‌ی دواپی ده‌بج به جیاواز له وشه‌ی پیش خۆی ده‌نووسرتیت.

وهک: **مالیکی تر، چیی ترم ناوی.**

بیازده‌یه‌م: جیناوی نیشانه‌ی وهک: ئەم. ئەو. ئەف.

ئەم جیناوانه‌ ئەگه‌ر ئاوه‌لکاری (کات - یان - شوپن) یان به‌ودادا هات پیتانه‌وه ده‌لکین و ده‌بن به‌یه‌ک وشه‌ی سه‌ره‌خۆ.

وهک: **ئەمشه‌و. ئەمرۆ. ئەقسال. ئەمجاره. ئەمبه‌ر و ئەویه‌ر. ئەقرۆ.**

هوازه‌یه‌م: نیشانه‌کانی نه‌ناسراوی وهک (...یه‌ک، ...یک، ...ک) به شپوهی خواره‌وه ده‌چنه سه‌ر وشه‌کانی پیش خۆیان:

۱- ئەگه‌ر وشه‌کان به‌پسته بزۆینه‌کانی (ا، ی، ه، ئ) ته‌واو بووبن ئەوا نیشانه‌ی (...یه‌ک) یان ده‌خرتته پال. وهک:

چیا: چیایه‌ک.

زه‌وی: زه‌وییه‌ک.

وتنه: وتنه‌یه‌ک.

دئی: دئییه‌ک.

۲- ئەگه‌ر وشه‌کان به‌پسته بزۆینی (وو) یان هەر پیتیکی ده‌نگدار (نه‌بزۆین: کۆنسۆنانت) ته‌واو بووبن ئەوا نیشانه‌ی (یک) - له کرمانجیی خواروو) و

نیشانه‌ی (هک) یان له کرمانجیی سه‌روودا ده‌چیتته سه‌ر.

خانوو: خانووێک، خانووێک.

گوند: گوندێک (کرمانجیی خواروو)، گونده‌ک (کرمانجیی سه‌روو).

ژن: ژنیک (کرمانجیی خواروو)، ژنه‌ک (کرمانجیی سه‌روو).

سیزه‌یه‌م: گیروگرفتی پاشگره‌کانی (دا. را. وه. هوه)

ئەم پاشگرانه به‌ وشه‌کانی پیش خۆیان هه‌وه ده‌لکیترتین. وهک:

دا: **له دلدا (هەر برینێ که له دلدا هه‌یه ساریژی که‌ن).** (خه‌میکم له‌دلدايه).

را: **له ئامیدپرا (له وێرا به‌پێ هاتوین).** (له خۆرا دلێ گۆراوه).

وه: له چوارچراوه (له وټو هاتوین).

هوه: به مالهوه (به مالهوه روښتین).

(جارتیکی تر نووسیمهوه). (خانوهکه کم کریمهوه).

● **سهرنج:** پاشگری (دا) جیایه له وشه (دا) که فرمانه و چاوگه کهی (دان)ه.

وهک: **تیریکی له دلی دا. تیریکی له دلی داوم.** ئهم (دا) یه فرمان به جیا دهنوسری.

چواره یهیم: گیروگرتی پیشگره کانی (هه). دا. را. وهر. دهر)

۱- ئهم پیشگرانه کاتج دهچنه سهر چاوگ یان فرمان یان ههر حاله تیکی تر

پیتیا نهوه دهلکتین به مهرجی جیناوی لکاو نهکه و تیتته نیوان پیشگر و وشه کهی

دوای خوئی. وهک:

* چاوگ:

هه: هه لکردن. هه لگرتن. هه لکورمان. هه لکیشان.

دا: داپران. داخستن. داپران. داکردن.

را: راکرتن. راکیشان. راپهرین.

وهر: وهرگرتن. وهرسوران.

دهر: دهرکردن. دهرهیتان.

* فرمان:

هه: هه لگره. هه له خه. هه لکش.

دا: دانج. دامه بره.

را: راکیشه. راپه پرته.

وهر: وهرگره. وهرسورپته.

دهر: دهرپته. دهرخه.

* حاله تی تر. وهک:

هه لکشاور. هه لنه کشا. دانراو. راپه ریو. رانه په ریو. وهرگرتو. وهرگرته.

دهرخراو. دهرکراو.

۲- ئه گهر جیناوی لکاو کهوته نیوان پیشگر و فرمانه کهی دوای خوئی ئهوا

به جیا دهنوسری و جیناوه که به پیشگره وه دهلکتیری.

هه: هه لم گرن. هه لیان کن. هه لمان کیشن. هه لمان مهواسن.

دا: دامان نه نایه. دایان خه. دای بره.

را: رایان دهرگرن. رام کیشه. رام په پرته. راشیان په پرته.

وهر: وهرمان گرتایه. وهری نهگری. وهریان سورپته وه.

دهر: دهریان په راندین. دهری خه.

بازه یهیم: گیروگرتی وشه لیکن دراو.

ئه گهر وشه دووه له دوخی فرماندا بوو، به جیا دهنوسری:

ریک ده کهوین. پیکیان هیتاینه وه. پیک نه هاتین. یه کیان نه گرتووه. دستمان

نه کهوت.

به لام ئه گهر وشه دووه له دوخی چاوگ یان حاله تی تر دا بو ئهوا ههر دوو

وشه کهوه به یه کهوه دهلکتیرین.

وهک: **ریککه ورتن. پیکه اتن. یه کگرتن. دهسختن. یه کگرتو. دهسکه وتوو.**

پیکه اته.

بازه یهیم: ئامرازی (ش) ته تکید کهوته ههر شویتیکی وشه وه دهیی به به شیک له

وشه که و نابج به هوئی له تیوونی وشه که.

وهک: **بشته وی ناتده من. نه سخوی. گوتی دیم... نه شهات. نه شمانگرتن.**

بشمانه بن.

***

چاپکراوه کانی ده زگای ئاراس

(۱) هه لکه وتی دیریکی له کوردستاندا. دانانی: حوسین حوزنی موکریانی.

(۲) سه روا. دانانی: د. عهزیز گهردی.

(۳) ژنی کورد به ستم دوره دراوه. دانانی: د. کوردستان موکریانی.

(۴) الحرب الكردية وإنشقاق ۱۹۶۴. تألیف: د. فیدادامسن و جرجیس فتح الله.

(۵) رحلة الى رجال شجعان في كردستان. تألیف: دانا ادامز شمدت. ترجمة وتعليق: جرجیس فتح الله.

(۶) جمهورية مهباد - جمهورية ۱۹۴۶ الكردية. تألیف: ولیم ایغلان الابن. ترجمة وتعليق: جرجیس فتح الله.

(۷) كردستان أو الموت. تألیف: رنیه موریس. ترجمة وتعليق: جرجیس فتح الله.

(۸) كرد و ترك و عرب. تألیف: سي. جي. ادموندز. ترجمة وتعليق: جرجیس فتح الله.

(۹) طريق في كردستان. تألیف: أي. ام. هاملتن. ترجمة وتعليق: جرجیس فتح الله.

(۱۰) ئه دهی رووسی و کیشه ی پاستیرناک. دانانی: د. مارف خه زنده دار.

(۱۱) له پیتاوی راستی و کورد و خانیدا. دانانی: محمه دی مهلا که ریم.

(۱۲) کۆچی سوور. رۆمانی: حه مه که ریم عارف.

(۱۳) مساهمة علماء كردستان في الثقافة الاسلامية. تألیف: محمد زکی حسین.

(۱۴) له کوردستانی عیترقه وه هه تا ئه ویه ری چۆمی ئاراس. نووسی: مورتزا زه ریه خت. وهرگرتانی له

فارسییه وه: شه وکته شیخ یه زه دین.

(۱۵) فه ره نگی کوردستان. دانانی: گیبی موکریانی.

(۱۶) خاک و کیشه ی مان. رۆمان: عهزیز مه لای ره ش.

(۱۷) امارة بهدینان الكردية. تألیف: صدیق الدملوجی. تقدیم: د. عبدالفتاح علي بوتانی.

(۱۸) المجتمع البشري لماذا يشبه مستشفى المجانين...؟. تألیف: مسعود محمد.

(۱۹) جوازه. به ره مه ی نۆ شاعیری هه ولیری.

(۲۰) نه خشه ی رۆنانی ریژه ی کار له زمانی کوردیدا. ئه ندا زیار د. شیرکۆ بابان.

(۲۱) زریزه ی زه رین. دانانی: محمه د صالح ئیبراهیمی.

- (٢٢) شیخ رهزای تالهبانی شاعیری گه‌ره‌ی خۆره‌ه‌لاتی ناوه‌راست. دانانی: ئەحمەد تاقانە.
- (٢٣) خۆبیون و شۆرشێ ئاگری. دانانی: رۆهات ئالاکۆم. وەرگێڕانی: شوکور مستەفا.
- (٢٤) عەبدورەزاق بەدرخان. دانانی: جەلیلی جەلیل. گۆڕینی بۆ کوردی باشوور: شوکور مستەفا.
- (٢٥) القومیة الكردية و د. عبدالله جودت في مطلع القرن العشرين. تالیف: مالمیسانژ. ترجمە: شوکور مصطفی.
- (٢٦) کۆمەڵناسیی گەلی کورد. دانانی: مارتن فان بروویین سن. وەرگێڕانی: شوکور مستەفا.
- (٢٧) هەلبێژاردنەکانی کوردستان. دانانی: بەدران ئەحمەد.
- (٢٨) تنوع الكرد في العراق - مدخل الي السياسة. تالیف: سامی شورش.
- (٢٩) هەلبەجە - کارەساتی کیمیایارانی سالی ١٩٨٨. دانانی: هورامان عەلی توفیق.
- (٣٠) گالته بەجەک. رۆمان - نووسینی: جیمس ئۆلدراج. وەرگێڕانی: د. عەزیز گەردی.
- (٣١) لە مۆزکە تایبەتیبەکانی رێزمانی کوردی. دانانی: د. شێرکۆ بابان.
- (٣٢) بەره‌و رێزمانی کوردی، بەره‌و زمانی نووسین. دانانی: د. شێرکۆ بابان.
- (٣٣) نادرنامە ئه‌لماس خانی که‌له‌هور. ئاماده‌کردنی: شوکور مستەفا.
- (٣٤) نظام الأناضول الشرقية. تالیف: اسماعیل بیشکچی. ترجمە: شوکور مصطفی.
- (٣٥) سینتاکسی رسته‌ی کوردی. د. کوردستان موکریانی.
- (٣٦) فەرهنه‌نگی شاره‌زور. کوردی - ئینگلیزی. دانانی: د. شەفیع قەزاز.
- (٣٧) الصراعات الدولية. تالیف: محمد احسان رمضان.
- (٣٨) مەلا محەمودی بایەزیدی یەکەمین چیرۆکنووس و پەخش‌اننووسی کورد. دانانی: د. فەرهاد پیریال.
- (٣٩) گێتی زیندەوهر. دانانی: عه‌لانه‌دین سه‌جادی.
- (٤٠) مێژووی پەخشانی کوردی. دانانی: عه‌لانه‌دین سه‌جادی.
- (٤١) دیوانی شیخ ره‌زای تالهبانی. ئاماده‌کردنی: شوکور مستەفا.
- (٤٢) کوردستان ودوامه‌ الحرب. تالیف: محمد احسان رمضان.
- (٤٣) رۆمانی رێگا. دانانی: محەمه‌د مه‌ولود مه‌م.
- (٤٤) مقالات حول القضية الكردية. تالیف: فوزی الأتروشي.
- (٤٥) حیاتی الكردية أو صرخة الشعب الكردي. مذكرات: نورالدين زازا.
- (٤٦) بۆ کوردستان. دیوان: هه‌ژار موکریانی.
- (٤٧) جنوب كردستان في الدراسات الانثروبولوجية. ترجمە: جرجس فتح الله.
- (٤٨) مه‌هد البشرية او الحیاة في شرق كردستان. تالیف: دلبیو. آی. و یگرام وادگار. تی. آی. و یگرام. ترجمە: جرجس فتح الله.
- (٤٩) میحسان علی هامش ثورة الشيخ عبيدالله النهري. تالیف: جرجس فتح الله.
- (٥٠) أيامي في ثورة كردستان. مذكرات: یونان هرمز.
- (٥١) لقاء الكرد واللان في بلاد الباب وشروان. تالیف: جمال رشید.
- (٥٢) ئاوه‌دان‌کردنه‌وه‌ی کوردستان له‌ سالی‌کدا - چالاکییه‌کانی کابینه‌ی چواره‌می حکومه‌تی هه‌رێمی کوردستان له‌ سالی ١٩٢٠ و پلانه‌کانی بۆ داهاتوو.

- (٥٣) کۆفاری روونایی. ئاماده‌کردن و پێشه‌کی: د. کوردستان موکریانی.
- (٥٤) مێژووی ئەده‌بی کوردی. بەرگی یەکەم. دانانی: د. مارف خەزنه‌دار.
- (٥٥) شازاده چکۆله. رۆمانی مێرمنداڵان. نووسینی: سه‌نت ئیگزوپیتری. وەرگێڕانی: ئاسۆ عەبدوللا حەسەن زاده.
- (٥٦) حەمکێ توفی. دانانی: د. مه‌سه‌عود کتانی.
- (٥٧) حەیران. دانانی: عه‌فه‌وور مه‌خمووری
- (٥٨) گه‌شتیک به‌ کۆماری مه‌هابادا. بیره‌وه‌ری: ره‌ئیس به‌کر عەبدولکه‌ریم هه‌وێزی.
- (٥٩) نظام الأناضول الشرقية. الجزء الثاني. تالیف: اسماعیل بیشکچی. ترجمە: شوکور مصطفی.
- (٦٠) فەرهاد و شیرین. شانۆنامه: نازم حیکمه‌ت. و. له‌ تورکییه‌وه: ئەحمەد تاقانە
- (٦٢) گه‌ریان ل بابی به‌رزه. رۆمان: ئەنوه‌ر محەمه‌د تاهیر.
- (٦٣) به‌رصیصی عایید. فه‌قیح ته‌یران. بلاوکرده‌وه‌ی: عه‌بدولپه‌قیب یوسف.
- (٦٤) احداث عاصرتها. ذکریات محسن دزه بی.
- (٦٥) په‌روین و دوو سمۆزه‌ی به‌دغه‌ر. چیرۆک بۆ منداڵان. یوسف عەبدولقادر.
- (٦٦) کۆمه‌له‌ مشکیک. چیرۆک بۆ منداڵان. یوسف عەبدولقادر.
- (٦٧) رجال و وقائع. جرجیس فتح الله.
- (٦٨) الابستاه - کتاب فندیاد الزرادشتية. نقله من الفرنسية: الدكتور دواد الجليبي. تقديم جرجیس فتح الله.
- (٦٩) به‌شیک له‌ دیوانی مه‌جزووب: کۆکرده‌وه‌ و لێکدانه‌وه‌ی حه‌کیم مه‌لا سالح.
- (٧٠) گه‌لاوێژی کوردستان (که‌لیله و دیمه‌ به‌کوردی). وەرگێڕانی له‌ فارسییه‌وه: حاجی مه‌لا که‌ریمی زه‌نگه‌نه. پێشه‌کی: د. محەمه‌د نووری عارف.
- (٧١) مێژووی شانۆ له‌ ئەده‌بیاتی کوردیدا له‌ کۆنه‌وه تا سالی ١٩٥٧. دانانی: د. فەرهاد پیریال.
- (٧٢) درامای کوردی له‌ ناو درامای جیهاندا. دانانی: حه‌مه‌ که‌ریم هه‌ورامی.
- (٧٣) شیخ ره‌زای تالهبانی. ژبانی، په‌روه‌رده‌ی، بیروباوه‌ری و شیعری. دانانی: د. مکرّم تالهبانی.
- (٧٤) مه‌حو‌ی له‌ نیوان زاهیرییه‌ت و باطینییه‌ت و سه‌رچاوه‌کانی عیشق و وینه‌ی مه‌عشوقدا. دانانی: ئەحمەدی مه‌لا.
- (٧٥) مه‌وله‌وی: ژبان و به‌ره‌می. محەمه‌دی مه‌لا که‌ریم